

Uio • Universitetet i Oslo

Medienes demokratiske samfunnsoppdrag

**En kvalitativ analyse av medienes egen rolleforståelse under mediedekningen
av Bertheussen-saken**

Malin Iden

Masteroppgave i journalistikk

60 studiepoeng

Institutt for medier og kommunikasjon

Det humanistiske fakultet

1.JUNI.2022

Malin Iden

Master i journalistikk

Institutt for medier og kommunikasjon

Det humanistiske fakultet

UNIVERSITETET I OSLO

1.juni 2022

© Forfatter Malin Iden

2022

Medienes demokratiske samfunnsoppdrag: en kvalitativ analyse av mediens egen rolleforståelse under mediedekningen av Bertheussen-saken.

Malin Iden

<http://www.duo.uio.no/>

Trykk: Representeren, Universitetet i Oslo

Sammendrag

Denne oppgaven omhandler hvordan VG, TV 2 og Aftenposten vurderte og reflekterte rundt de presseetiske spørsmålene under mediedekningen av Bertheussen-saken. Skillet mellom allmenninteresse og privatlivets fred befinner seg ofte i en «gråson», det finnes derfor en rekke presseetiske vurderinger knyttet til denne tematikken. Oppgavens overordnede problemstilling er: *Hvordan ivaretok VG, TV 2 og Aftenposten sin samfunnsrolle samtidig som de skulle balansere allmenninteresse og privatlivets fred under mediedekningen av Bertheussen-saken?* Studien benytter kvalitative intervjuer med journalister fra de utvalgte mediehusene som har jobbet tett med mediedekningen av Bertheussen – saken. Et viktig funn fra oppgavens empiri er at redaksjonene har fokusert på den totale mediedekningen og trykket, og dermed besluttet egne vurderinger knyttet til dette. For å skille mellom informasjon av offentlighetens interesse og privatlivets fred gjør mediehusene hele tiden dreininger på hva som er vesentlig og ikke. Funn fra oppgaven tyder på at mediene hele tiden vektlegger om informasjonen er vesentlig og har en nytteverdi, slik at det kan være med på å forklare skyldspørsmålet og straffesaken.

Abstract

This master thesis studies how VG, TV 2 and Aftenposten considered and reflected on the press ethics issues during the media coverage of the Bertheussen case. The distinction between public interest and privacy is often in a "gray area", so there are a number of press ethic assessments related to this topic. The thesis' superior research question is: How did VG, TV 2 and Aftenposten take care of their role in society at the same time as they were to balance public interest and privacy during the media coverage of the Bertheussen case? The study uses qualitative interviews with journalists from the selected media houses who have worked closely with the media coverage of the Bertheussen case. An important finding from the thesis' empirical data is that the selected media houses have focused on the total media coverage and media pressure, and thus decided on their own assessments related to this. In order to distinguish between information of public interest and privacy, the media houses constantly make turns between what is important and what is not. Findings from the thesis indicate that the media constantly emphasize whether the information is significant enough and can help to explain the question of guilt and the criminal case.

Forord

Denne oppgaven markerer slutten på to år av masterstudiet i journalistikk ved Universitetet i Oslo. De siste to årene har vært spennende og ikke minst lærerike. Arbeidet med oppgaven har gitt meg kunnskaper og innblikk innenfor et interessant område. Jeg vil takke min flinke veileder, Maria Utheim, som alltid har motivert meg og kommet med konstruktive tilbakemeldinger. Jeg er veldig takknemlig for det gode samarbeidet vi har hatt.

Tusen takk til respondentene som hadde mulighet til å stille opp til intervju, og som delte sine kunnskaper, erfaringer og tanker rundt tematikken. Disse har vært svært lærerike og ikke minst viktige for oppgavens tema.

En ekstra stor takk til Fritt Ord som hadde tro på oppgaven min.

Jeg vil også takke familien, venner og kollektivet som har støttet meg gjennom hele oppgaveskrivingen. Takk til mamma og pappa som alltid bare har vært en telefonsamtale unna med gode og motiverende ord på lur.

Nå har jeg endelig satt mitt siste punktum for oppgaven, og jeg kan endelig puste lettet ut.

Oslo, juni 2022

Malin Iden

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	8
1.1 Om Bertheussen-saken	9
1.2 Forskningsspørsmål	12
1.3 Bakgrunn for valg av tema	13
1.4 Utvalgte medier.	14
1.5 Oppgavens struktur	14
2. Teoretisk rammeverk	15
2.1 Journalistikkens samfunnsrolle og oppdrag.....	15
2.2 Funksjoner, prinsipper og kriterier i journalistikken	18
2.3 Løpende nyhetsdekning	22
2.4 Samlet medietrykk på enkeltpersoner.....	22
2.5 Privatlivets fred og publikums berettigede informasjonsbehov.....	24
2.6 Kriminal- og rettsjournalistikk.....	27
2.7 Pressens selvjustis.....	30
3. Metodevalg	31
3.1 Intervju som metode.....	32
3.2 Fremgangsmåte for intervjuene.....	34
3.3 Utvalget.....	36
3.4 Selve intervjuet.....	37
3.5 Organiseringsprosessen.....	38
3.6 Datakvalitet: validitet, reliabilitet og generalisering.....	41
3.6.1 Kritikk av teori.....	41
3.6.2 Kritikk av metodevalg.....	42
3.6.3 Validitet.....	44
3.6.4 Reliabilitet.....	47
3.6.5 Generaliserbarhet.....	50
3.7 Hvorfor Aftenposten, VG og TV 2.....	50
3.8 Forskningsetikk.....	51
3.9 Oppsummering.....	52
4 Analyse og funn	52
4.1 Presseetiske vurderinger.....	53
4.2 Hvor gikk skillet mellom offentlig og privat?.....	58
4.3 Journalistikkens demokratiske rolle.....	65
4.4 Medietrykket.....	66
4.5 Arbeidet med selve saken.....	68
4.6 Oppsummering av studiens viktigste empiriske funn.....	75
5. Diskusjon	76
6. Oppsummering og konklusjon	84
6.1 Oppsummering av underproblemstillinger.....	84
6.2 Konklusjon.....	87
6.3 Studiens bidrag.....	88
6.4 Studiens begrensninger.....	88
6.5 Anbefaling til videre forskning.....	89
7 Litteraturliste.....	90
8 Vedlegg.....	94

1. Innledning

Denne oppgaven omhandler presseetiske vurderinger som norske medier måtte ta stilling til under mediedekningen av Bertheussen-saken. Dette er en ekstraordinær kriminalsak som fikk enorm medieoppmerksomhet, og hovedpersonen var i utgangspunktet ikke en offentlig person. I oppgaven vil fokuset særlig ta for seg skillet mellom offentlig interesse og privatlivets fred, i lys av dette. Det kan tenkes at presseetikken ble utfordret i denne konteksten ettersom norske journaliser jobber innenfor gitte rammeverk og må selv sikre god presseetikk. Samtidig som dette, har pressen en svært sentral rolle i demokratiet som de skal utfylle til enhver tid. En ny undersøkelse viser at ni av ti nordmenn har stor tiltro til norske nyhetsmedier (Norsk Journalistlag, 2022). Dette innebærer at den norske befolkningen stoler på hvordan mediene utfører sitt samfunnsoppdrag ved å formidle fri og uavhengig journalistikk. Redaktørstyrte medier skal følge Vær-Varsom plakaten (VVP) for å sikre både god presseetikk, journalistisk metode og presentasjon. Et av punktene i plakaten står følgende:

«1.4. Det er pressens rett å informere om det som skjer i samfunnet og avdekke kritikkverdige forhold. Det er pressens plikt å sette et kritisk søkelys på hvordan mediene selv fyller sin samfunnsrolle.» (Norsk presseforbund, 2021).

Retningslinjene skal man sikre god presseetikk, både for det endelige resultatet, men også for hele den journalistiske prosessen som fra start til slutt (Sjøvaag, 2010, s. 43 – 45). Til tross for at det er nedfelt en rekke normer, kan mediene havne i situasjoner som gjør rammeverket vanskelig å tolke. Retningslinjene i Vær-Varsom plakaten er ofte lagt opp til at man skal ta en vurdering som journalist på hva som er etisk riktig å gjøre i en situasjon. Likevel kan regelverket tidvis være utfordrende å tolke og følge. Spesielt om man er usikker på om man går over en grense eller om man holder seg innenfor rammeverket. I debatten om forholdet mellom allmenn interesse og privatlivets fred, dukker det for eksempel stadig opp nye etiske dilemmaer som må bli tatt stilling til. I denne konteksten menes allmenninteresse som offentlighetens rett til informasjon om hva som foregår i samfunnet, det er helt essensielt med opplyste borgere i demokratiet (Roppen & Allern, 2010, s. 22- 31). Mens privatlivets fred

omhandler retten til privatliv uten at det skal være tilgjengelig for hele offentlighetens innsyn (Gripsrud, 2017, s. 17).

Oppgaven fremgangsmåte består av kvalitative intervjuer med journalister og nyhetsredaktører fra VG, TV 2 og Aftenposten. Gjennom intervjuene vil oppgaven svare på hvilke presseetiske vurderinger de har tatt stilling til underveis i mediedekningen. Spesielt med tanke på at det var en rettssak hvor mye informasjon kommer frem. Hvordan vurderte de de ulike medieaktørene informasjon som var av offentlig interesse og ikke av publikums nysgjerrighet?

1.1 Bertheussen-saken – Kronologisk oversikt over viktige hendelser

Bertheussen-saken er en kjent norsk straffesak hvor Laila Anita Bertheussen ble dømt 15. januar i 2021 for blant annet trusler og angrep mot demokratiet. Bertheussen har vært samboer i over 25 år med tidligere justisminister, Tor Mikkell Wara, som mottok flere av truslene. På tidspunktet truslene fant sted, var Wara justisminister i Norge. Det hele startet med et teaterstykke «*Ways of seeing*» som ble vist på Black Box i 2018. Regissøren bak teaterstykket er Pia Maria Roll Jessen, og stykket skapte en stor debatt om ytringsfrihet og personvern. Teaterstykket beskyldte Wara og andre medlemmer av Fremskrittspartiet (Frp) for å fremme rasistiske holdninger, i den konteksten viste også teateret bilder av huset til Bertheussen og Wara i stykket. Dette ble senere politianmeldt av Bertheussen, da hun mente dette var overtredelse av privatlivets fred (Quist & Haug Røset, 2021).

1. desember 2018 publiser VG en kronikk som Laila Anita Bertheussen har skrevet. Kronikken har tittelen «*De kaller det kunst, jeg kaller det grov invasjon av mitt privatliv*». Deretter starter de første truslene på boligen mot Wara og Bertheussen. 6. desember 2018, hvor ordet «*rasisit*» er skrevet på boligen, samt at et hakekors er tegnet på parets bil.

Hennes samboer, Tor Mikkell Wara, skriver også en kronikk som Aftenposten publiserer 17. desember 2018, med tittelen «*Black Box Teateret er moralsk konkurs*». Noen måneder senere

var søppelkassen til familien i fyr. Etter hvert ble det også funnet brennbar væske bundet fast til bilen deres, samtidig mottok de også truende brev. 17. januar 2019 får Bertheussen vite at anmeldelsen hennes er henlagt. Senere samme dag oppstår det en brann i søppelkassen deres og samboerparet mottar et trusselbrev i postkassen. Saken blir på dette tidspunktet prioritert høyt av PST, likevel har de ikke funnet hvem som kan stå bak truslene (Quist & Haug Røset, 2021).

Enda et trusselbrev blir sendt til samboerparet, men denne gangen mottar også Frp politiker Christian Tybring-Gjedde og hans ektefelle Ingvil Smines Tybring-Gjedde også et trusselbrev. På dette tidspunktet skjerpes sikkerheten rundt den daværende justisministeren, Wara.

10.mars 2019 står Wara og Bertheussens bil i brann utenfor boligen deres. Dette er den siste trusselen som finner sted. 14.mars kaller PST inn til pressekonferanse hvor de forklarer at de har siktet justisministerens samboer for bilbrannen som fant sted bare noen dager før. Et par uker senere går Bertheussen fra å ha status som fornærmet til å bli mistenkt for samtlige trusselhendelser. Samme dag som PST endrer status på Bertheussen, går Wara av som justisminister og statsråd. Angrepene og truslene stopper opp etter Bertheussen blir siktet, og påtalemyndighetene mener at motivet hennes kan ha vært å sverte teaterstykket som hun tidligere anmeldte. Retten mente at motivet var å ramme teaterstykket og at hensikten var å få det til å se ut som at noen i det miljøet stod bak handlingene (Riaz, 2021).

Til tross for at det ble slutt på truslene mot Wara begynte andre involverte aktører i saken å motta pakker, brev eller e-post med informasjon som tilhører innsiden av etterforskningen. Avsender av brev og pakker hevder å stå bak trusselhendelsene og angrepene. Bertheussens forsvarsadvokat, John Christian Elden mottar den 14. mai 2019 en konvolutt som inneholder.

I 2021 ble Laila Anita Bertheussen dømt til ett år og åtte måneder ubetinget fengsel for trusler og angrep mot demokratiet. Bertheussen ble dømt for bevis som bestod av en rekke detaljerte indisier. Retten mente at det var Bertheussen selv som hadde utformet og sendt brevene til Wara og paret Tybring-Gjedde. Dommen inkluderer blant annet brannstiftelse, skadeverk og trusler til ledende politikere, deriblant sin egen samboer Tor Mikkel Wara. Ifølge påtalemyndigheten har Bertheussen prøvd å få det til å se ut som at noen fra teaterstykket

«*Ways of seeing*» stod bak de kriminelle handlingene. Først nektet Bertheussen straffeskyld og hun ønsket å anke saken. Likevel, etter en stund trakk Bertheussen anken og uttalte at hun skulle sone straffen. På tidspunktet Bertheussen anket dommen, gjorde hun det klart at hun ikke ønsket å være i offentlighetens søkelys. Dette mente dommen stred imot handlingene til Bertheussen, ettersom hun hadde spurt Ingvil Smines Tybring Gjedde om hun kunne lekke bilder av hærverket til pressen. NRK endte opp med å publisere disse bildene (Riaz, 2021).

Saken i seg selv ble grundig etterforsket av politiet, og det ble brukt mye tid og ressurser på saken (Quist & Haug Røseth, 2021). Saken fikk mye oppmerksomhet i norske medier, spesielt da rettsaken pågikk, men også i tiden før og etter. Statusoppdateringer kom på løpende bånd med siste nytt fra saken og hva som foregikk i rettsaken. Pressen hadde et stort antall reportere, fotografer, kommentatorer og tegnere på jobb. Denne saken er av en svært alvorlig karakter, i tillegg til at den er komplisert. Mye av bevisgrunnlaget til påtalemyndighetene gikk ut på indisier, hvor politiet og aktor bygget en sak mot Bertheussen. Truslene og selve saksomfanget startet i slutten av 2018, videre i 2019 ble Laila Bertheussen arrestert og siktet, samme dag gikk samboeren Tor Mikkel Wara av som justisminister. Rettssaken mot Bertheussen startet i Oslo tingrett 8. september 2020, rettssaken pågikk noen uker før siste dag i retten var 23. oktober 2020 (Riaz, 2021).

Saken fikk en bred og grundig mediedekning av norske medier. Og det er ingen tvil om at presseetikken stod sterkt under dekningen av saken. Saken i seg selv rammer demokratiet, ettersom truslene angikk demokratiet og det endte opp med en justisminister som måtte gå av. I tillegg til dette nektet Bertheussen straffeskyld, som gjør at mediene også må ta vurderinger gjeldende dette.

1.2 Forskningsspørsmål

Bertheussen-saken fikk enormt mye medieoppmerksomhet i norske medier. Å være i offentlighetens søkelys og stå i en massiv mediedekning kan være svært belastende for de involverte (kilde fra t). Denne oppgaven skal undersøke hvordan journalister vurderte de presseetiske sidene av Bertheussen-saken. Jeg ønsker å se på hvordan de ulike mediene valgte å løse de (eventuelle) presseetiske utfordringene i mediedekningen av denne saken og hvilke hensyn de tok i den journalistiske prosessen. Samtidig som jeg ønsker å finne ut hvordan pressen vurderte hvilke aspekter som falt inn under den allmenne interessen i denne saken og derfor ble dekket, og hvilke aspekter som tilhører privatlivets fred. Oppgavens tema er svært relevant i dagens samfunn, og har alltid vært et tema av relevans. Det er derfor viktig å gå i dybden på hvordan mediene vurderer, erfarer og handler i denne type krevende saker. Oppgaven består av en kvalitativ metode med hensikt å gå i dybden på oppgavens tema.

Det overordnede forskningsspørsmålet går som følger:

- *Hvordan ivaretok VG, TV 2 og Aftenposten sin samfunnsrolle samtidig som de skulle balansere mellom privatlivets fred og allmenninteressen under mediedekningen av Bertheussen-saken?*

For å kunne besvare forskningsspørsmålet på best mulig måte har jeg også formulert noen underspørsmål. Disse spørsmålene velger jeg å inkludere da de kan hjelpe meg i riktig retning:

- Hvilke etiske vurderinger måtte bli tatt stilling til under mediedekningen av Bertheussen-saken?
- Hvor går skillet mellom hva som er allmenn interesse og hva som regnes som privatlivets fred i slike saker?
- Hvordan reflekterte de undersøkte mediene rundt medietrykket av denne saken?

1.3 Bakgrunn for valg av tema

Å være i mediernes søkelys beskrives ofte som svært belastende og utfordrende for den det gjelder. I denne studien skal jeg undersøke hvordan mediene ivaretok sin samfunnsrolle, samtidig som de tok hensyn til det etiske i denne saken, som for eksempel privatlivets fred. Sakskomplekset handler i all hovedsak om trusler og angrep på demokratiet hvor den dømte ikke ønsket å være i offentlighetens søkelys. Likevel var vedkommende samboer med landets daværende justisminister som var et av «ofrene» for de ulike truslene.

Å undersøke skillet mellom allmenn interesse og privatlivets fred er et allment tema som alltid har hatt en viss aktualitet. Likevel er det kanskje mer relevant i vår tid.

I dagens moderne samfunn kan man få nyhetsoppdateringer til alle døgnets tider. I tillegg eksisterer det et bredt mangfold med plattformer hvor nyhetsbildet blir oppdatert fortløpende. Et slikt medielandskap kan skape et enormt mediepress, spesielt på mennesker som er i offentlighetens interesse. Sammenlignet med før i tiden hvor det gjerne bare fantes én avis i døgnet, kan man nå stadig finne oppdaterte nyheter i nettaviser, tv, radio, podcast og ulike apper. En slik nyhetsformidling fra alle mulige kanter kan være vanskelig å legge bort da det finnes omtrent overalt. På bakgrunn av dette mener jeg det er viktig å undersøke et slikt tema. Da oppgaven vil fokusere på hvordan mediene faktisk har tenkt og vurdert når de dekket Bertheussen - saken, samtidig som prosjektet vil svare på hvordan journalister har tenkt og arbeidet i prosessen og hvilke etiske vurderinger som har blitt tatt. Denne casen er fra nyere tid og det finnes derfor svært lite forskning rundt denne saken. Hensikten vil derfor være å øke forståelsen for det presseetiske rundt en slik sak, da den trolig har skapt diskusjoner og debatter.

En annen grunn for valg av tema er at i et velfungerende demokrati er det essensielt med en fri og uavhengig presse. Derfor er det vesentlig å undersøke at pressen utfører sin samfunnsrolle og fungerer som den fjerde statsmakt når det gjelder mediedekning av rettsaker. Det er viktig for demokratiet at pressen kan dekke rettsaker og at de kan gjøre dette på en forsvarlig måte. I tillegg vil det være interessant å se på hvordan pressen kan vise hensyn til privatlivet og ivareta respekten for den tiltalte, samtidig som det rapporteres fra saken som omhandler trusler mot demokratiet. Saken i selv ble ekstra spesiell ettersom justisministeren i Norge gikk av, da det var hans samboer som ble siktet.

I et velfungerende demokratisk samfunn har pressen flere ulike roller som de skal utfylle. Mediene skal blant annet ivareta sin funksjon som vaktbikkje og den fjerde statsmakt ved å passe på at myndigheter, personer eller bedrifter ikke utnytter makten sin. Pressen skal utfylle sin rolle, men samtidig passe på at de ikke gjør unødige skade på andre mennesker (Christensen, 2012, s. 328).

1.4 Utvalgte medier

Mediene som er valgt ut til å undersøkes i denne studien er VG, TV 2 og Aftenposten. Disse tre mediehusene er valgt ut på bakgrunn av deres sterke posisjon i Norge. Ifølge Mediebedriftenes Landsforening er VG Norges største mediehus samlet sett. Mens Aftenposten har et høyest antall lesere på papiravis. Tatt i betraktning av en samlet mediedekning kommer TV 2 på en fjerdeplass. TV 2 har også en egen nyhetskanal hvor de til stadighet har nyhetssendinger, som også når ut til et stort publikum (Mediebedriftenes Landsforening, 2021). De tre valgte medieaktørene er blant landets største mediehus, og det er derfor en stor andel av Norges befolkning som konsumerer nyheter fra disse tre nyhetsaktørene. De utvalgte mediene spilte en sentral rolle i mediedekningen av Bertheussen-saken, da de dekket denne saken nøye.

1.5 Oppgavens struktur

Denne studien er delt inn i seks ulike kapitler. I det første kapitlet finner man innledning hvor problemstilling og bakgrunn for valg av tema også presenteres. Relevante teoretiske rammeverk inngår i kapittel to. Her presenteres litteratur og tidligere forskning som senere vil bli tatt utgangspunkt for å besvare studiens overordnede problemstilling ved hjelp av funn sett i lys av tidligere forskning. Kapittel tre tar for seg oppgavens metodiske tilnærming og fremgangsmåte. I samme kapittel blir også studiens validitet, reliabilitet og generaliserbarhet presentert. Videre i kapittel fem blir analyse og funn presentert, hvor

uttalelser fra de kvalitative intervjuene blir trukket frem og analysert. Deretter diskuteres studiens funn med utgangspunkt i det teoretiske rammeverket som ble presentert i kapittel tre. Til slutt, i kapittel seks, vil studien oppsummeres og konkluderes. I dette kapitlet presenteres også anbefaling til videre forskning og studiens avgrensninger.

2 Teoretisk rammeverk

Dette kapitlet presenterer ulike teorier og perspektiver som jeg har valgt å benytte i dette forskningsprosjektet. Dette skjer for å skape et mer detaljert innblikk i de ulike teoriene som vil bli belyst. Teoretiske perspektiver på blant annet mediens samfunnsoppdrag og pressens selvjustis vil bli presentert da de er relevante ovenfor studiens problemstilling. Oppgaven vil først presentere hva journalistikkens rolle er i demokratiet og hvordan de kontrollerer seg selv. Videre er det relevant å se på viktige prinsipper og kriterier en forholder seg til i journalistisk metode. Det er også relevant å trekke inn litteratur om offentlighetens interesse og privatlivets fred, i tillegg til å se nærmere på medietrykk på enkeltmennesker. Til slutt vil kriminal- og rettsjournalistikk bli presentert.

2.1 Mediens samfunnsoppdrag og rolle

For å forstå hvordan VG, TV 2 og Aftenposten utførte sin samfunnsrolle under mediedekningen av Bertheussen-saken, er det vesentlig å forklare hva som menes med mediens samfunnsoppdrag. Noe som er helt essensielt i et velfungerende demokrati, er frie og uavhengige medier. Dette spiller en svært viktig demokratisk rolle ettersom et av samfunnsoppdragene til pressen er å fungere som en slags vaktbikkje. Med denne funksjonen menes det at pressen skal gi tydelig beskjed om noe ikke er som det skal. Brurås og Olsen (2012) beskriver vaktbikkjefunksjonen slik: «*Pressen skal være på vakt og registrere hendelser og forhold som truer tryggheten og velferden i samfunnet, den skal være på vakt mot korrupsjon og maktmisbruk, og den skal bjeffe når den oppdager noe kritikkverdig*» (Brurås & Olsen, 2012, s. 313). Begrepet brukes for å illustrere en slags overvåker og kontrollerer i samfunnet som formidler sannferdig informasjon til resten av befolkningen.

Denne type informasjon kan handle om både store og små hendelser, men mest av alt skal pressen gi beskjed når noe urett skjer.

Pressens hovedoppgave er å gi informasjon når noe har allmenn interesse, for eksempel maktmisbruk eller andre kritikkverdige forhold. I demokratiet har altså nyhetsaktører en svært sentral rolle fordi de skal sikre befolkningen informasjon, debatt og ikke minst være kritiske (Bjerke, Fonn & Mathisen, 2019, s. 14). Christensen (2012) påpeker at medmennesker ikke skal skades unødige når pressen utfører sitt samfunnsoppdrag og for eksempel avdekker kritikkverdige forhold. En av rollene mediene skal fylle er å passe på myndigheter, offentlige institusjoner, store bedrifter og mennesker i maktposisjoner ikke misbruker sin makt og eventuelt avdekke om noe mistenkelig skjer (Christensen, 2012, s. 328).

«Pressen har en demokratisk og kulturell rolle – som informasjonsformidler, som overvåker og som arena for den samfunnsdebatten som er så helt nødvendig i et demokrati» (Brurås, 2014, s. 37 – 38.). Mediene skal også være en arena for den offentlige sfæren hvor meninger blir delt, debattert, kritisert og formet. Arenaen skal være åpen for alle hvor ideer, synspunkter og politikk kan deles og diskuteres. Et slikt syn på pressens rolle i demokratiet har eksistert lenge og det var slik teorien om den fjerde statsmakten vokste frem (Ahva & Steensen, 2020, s. 45).

Pressen blir ofte kalt for den fjerde statsmakt for å forklare maktfordelingsprinsippet i Norge og hvilke roller pressen har. De tre resterende statsmaktene består av den lovgivende, den utøvende og den dømmende. I denne konteksten er den fjerde statsmakt en uoffisiell og uformell betegnelse av medienes rolle i samfunnet. Brurås (2012) foreslår å heller anvende begrepet de fjerde samfunnsmakter, ettersom mediene er mange og mangfoldige (Brurås & Olsen, 2012, s. 313). Likevel illustrerer uttrykket den fjerde statsmakt en slags motmakt til de tre statsmaktene vi har. I boken *The Handbook of Journalism Studies* (2020) belyses ulike teorier som hevder at journalistikk er en forutsetning for demokratiet og motsatt. I lys av dette eksisterer verken demokratiet eller journalistikken uten hverandre (Ahva & Steensen, 2020, s. 46).

Det er ikke uten grunn pressen blir kalt for den fjerde statsmakt. Mediene sitter på mye makt da det er pressen som setter saker på dagsorden. Ved å sette lys på en sak får det mest sannsynlig mye oppmerksomhet både fra medier, men også fra publikum. Dette kan føre til uønsket oppmerksomhet for den eller de saken omhandler. Spesielt om personen er omtalt i forbindelse med straffbare forhold, kan det virke belastende eller skade personens omdømme. Når det er snakk om makt i mediene, kan vi dele det opp i fire maktperspektiver:

- Makt i bak mediene
- Makt i mediene
- Makt rundt mediene
- Makt fra mediene

Det første maktperspektivet går ut på at de som enten eier eller har kontroll over mediernes organisasjon, også kan ha makt til å påvirke eller bestemme form og innhold (Mathiesen, 2010, s. 50 - 51). Makten i mediene handler i all hovedsak om hva som blir satt på dagsorden og hva som ikke, samt hvor mye pressdekning de ulike sakene skal få. Mediene kan velge hvilke saker som skal prioriteres mest og dermed få mye oppmerksomhet, samtidig som de nedprioriterer andre saker og gir dem mindre spalteplass (Røssland, Brurås & Østbye, 2006, s. 30 – 31). Når det er snakk om makt rundt mediene, handler det om kildene og hvilken påvirkning de kan ha på mediernes innhold. Det sistnevnte maktperspektivet dreier seg om hvordan pressen kan styre hva publikum skal mene noe om, samtidig som mediene har mulighet til å påvirke publikums oppfatning av sakene som er satt på dagsorden (Røssland et al., 2006, s. 30 – 31).

Formålet med journalistikk er blant annet å avdekke kritikkverdige forhold i samfunn. Likevel må pressen ha en etisk legitimering for å kunne drive kritisk og undersøkende journalistikk. Pressens skal alltid gi sannferdig informasjon til resten av befolkningen. Det er mediene som setter saker på dagsorden. Med dette menes det at mediene bestemmer ikke nødvendigvis bestemmer hva befolkningen skal mene, men pressen har likevel makt til å bestemme hva man skal mene noe om. Av den grunn er det viktig at pressen opptre hensynsfullt samtidig som sannheten kommer frem.

Nyhetsformidling er selve kjernen i det journalistiske oppdraget, hvor nyhetene skal bestå av en virkelighetsbeskrivelse (Njaastad, 2012, s. 10 - 12). Denne virkelighetsbeskrivelsen skal bestå av en analyse og undersøkelse av hvordan verden vi lever i er, hva som foregår i samfunnet og i hvilken retning ting utvikler seg i samfunnet. Pressen har et samfunnsoppdrag og det er å formidle sannferdig informasjon. Det er også helt vesentlig med kritiske medier for å få frem sannheten (Hippe, 2003, s. 154 – 155).

Et annet vesentlig punkt når det gjelder mediernes samfunnsrolle i demokratiet er at befolkningen bør ha tillit til pressen. Tillit er derfor noe som står svært sentralt når det gjelder den offentlige debatten og forholdet mellom mediene og publikum (Bjerke et al., 2019, s. 25 – 27). Redaktørstyrte medier skal være faktabaserte, presise og nøytrale når de deler nyheter til befolkningen. For at pressen skal fungere i sin samfunnsrolle som den fjerde statsmakt og vaktbikkje er det helt vesentlig med troverdighet. For å opprettholde tillit må man ha sannferdige nyheter som er fri og uavhengig, folket må ikke føle at pressen holder tilbake informasjon eller skjuler noe viktig. Nye tall fra Medieundersøkelsen viser at ni av ti nordmenn har stor tiltro til norske nyhetsmedier (Norsk Journalistlag, 2022). Tillit til mediene står altså sterkt i et velfungerende demokrati, og det er derfor svært viktig at journalistiske medier har en overvåkende og kontrollerende funksjon i samfunnet, særlig viktig er oppgaven å rette søkelys mot skjevheter, kritikkverdige forhold, avdekke mangler og opplyse om maktmisbruk fra et mest mulig objektivt ståsted (Duckert & Karlsen, 2017, s. 14). Martin Eide har dannet ti bud som sikrer oppegående journalistikk og det første budet lyder slik; «*Du skal ikke ha andre oppdragsgivere enn en demokratisk offentlighet*». (Eide, 2011, s. 120). Dette forklares med at journalistikkens samfunnsrolle forplikter seg å dele informasjon av kvalitetsjournalistikk.

2.2 Funksjoner, prinsipper og kriterier i journalistikken

I boken *etikk for journalister* trekker Brurås (2014) frem fire funksjoner som tydeliggjør mediernes funksjon og rolle. Han tar utgangspunkt i offentlige utredninger som oppsummerer mediernes grunnleggende funksjoner og oppgaver i fire punkter;

1. Informasjonsfunksjonen

Mediene skal gi nødvendig og viktig informasjon til resten av samfunnet, på den måten kan et opplyst publikum selv ta stilling til spørsmål i samfunnet.

Informasjonsfunksjonen sørger også for at publikum får komme til ordet og bli hørt.

På den måten kan folk i samfunnet gi informasjon via mediene til for eksempel politikere eller folk i lederstillinger (Brurås, 2014, s. 38).

2. Kommentarfunksjonen

Mediene skal kommentere og analysere samfunnsforholdene fra sitt ideologiske ståsted (Brurås, 2014, s. 38).

3. Overvåkningsfunksjonen

Mediene skal følge nøye med på og kontrollere mennesker med mye makt og innflytelse i samfunnet (Brurås, 2014, s. 38).

4. Gruppekommunikasjonsfunksjonen

Mediene skal fremme kommunikasjonen innen og mellom politiske faglige og ideelle grupper i samfunnet (Brurås, 2014, s. 38)

Mediene spiller en stor rolle i menneskers hverdagslige liv, og det er derfor svært viktig at pressen utfører sin rolle og sitt oppdrag. De fire funksjonene som blir tatt utgangspunkt i over har stått som grunnleggende over en lang tid. Dette til tross for at pressen har gjennomgått sterk utvikling, er oppgavene like viktig som den gang de ble etablert (Brurås, 2014, s. 37 – 45).

I journalistikken finnes det også ulike prinsipper som mediene må ta hensyn til, spesielt i undersøkende journalistikk. Borgen (2012) trekker frem tre journalistiske prinsipper man bør ta i betraktning i den journalistiske metoden:

1. Det sannhetssøkende prinsippet

Det kan ikke finnes gråsoner i journalistikken. Det vi presenterer, må være riktig. Det er ikke noe som heter «bare litt feil» eller «det er nesten helt riktig».

2. **Vesentlighetsprinsippet**

Sakene vi tar opp, må være vesentlige og viktige nok til at de skal fortjene medieomtale.

3. **Tilsvarsprinsippet**

Alle som får rettet mediernes søkelys mot seg, må dessuten få anledning til å forklare seg og forsvare seg. Dette kalles for «samtidig imøtegåelse og tilsvarsrett (Borgen, 2012, s. 299).

De tre prinsippene Borgen (2012) tar utgangspunkt i, illustrerer hva mediene må ta i betraktning fra start til slutt i den journalistiske metoden. Vesentlighetsprinsippet er svært generelt for hva som danner journalistikk og nyheter. Å definere hva som er en nyhet er ofte vanskelig, men det nyhetsverdi betegner, er ofte når noe nytt har skjedd (Bjerke, Øvrebø & Brurås, 2012, s. 16 – 17). For å forklare hva som gjør noe til en nyhet, og da nærmere bestemt en god nyhet bruker man som regel ulike nyhetskriterier for å definere en nyhet. En svært kjent forkortelse på nyhetskriterier, er forkortelsen VISAK (Handgaard, Simonsen & Steensen, 2013, s. 43 – 44). Hvor de ulike bokstavene står for ulike kriterier en nyhet burde inneholde rent analytisk.

V – vesentlighet. Dette kriteriet står for at nyheten bør være vesentlig for demokratiet og ha en samfunnsmessig betydning ved å formidle det. Med dette menes at nyhetene på en eller annen måte angår befolkningen. Vesentlighetskravet er det som veier tyngst av alle nyhetskriteriene, i tillegg til at det er dette kravet de fleste redaktører og journalister vektlegger mest i deres journalistiske praksis (Handgaard et al., 2013, s. 44 – 45).

I – Identifikasjon menes at mottaker skal kunne identifisere seg til en viss grad i saken. Dette kriteriet er med på å skape en slags nærhet mellom publikum og hovedpersonene i saken (Handgaard et al., 2013, s. 50).

S – Sensasjon handler i all hovedsak om noe som skiller seg fra det normale.

Sensasjonskriteriet går derfor ut på at noe er oppsiktsvekkende og uvanlig (Handgaard, 2013, s. 52 – 54).

A – *Aktualitet* er et svært viktig kriterium i journalistikken, ettersom saken skal betraktes som både relevant og noe nytt som nettopp skjedde. Det er noe som skjer her og nå, det kan være en stor hendelse som akkurat har funnet sted eller en ny oppdatering i en sak (Handgaard et al., 2013, s. 54 – 56).

K – *Konflikt* er et nyere kriterium som omhandler at det finnes en konflikter mellom to eller flere parter, enten om det er på samfunnsnivå eller om det er mer privat. Dette kriteriet kan fungere som en drivkraft i journalistikken da man skal presentere flere sider av en sak og være en arena for debatt (Handgaard et al., 2013, s. 57 – 58).

Ved å anvende nyhetskriteriene som er nevnt over skal man kunne definere noen gitte egenskaper som skaper en god historie (Bjerke et al., 2012, s. 26 – 29). Likevel er det viktig å understreke at dette ikke nødvendigvis er en liste man huker av når man jobber med en sak. VISAK blir brukt i et mer større perspektiv for å danne en forståelse av analytisk journalistisk praksis (Handgaard et al., 2013, s. 43 – 44). Handgaard, Simonsen og Steensen påpeker også at det er viktig å huske på at disse kriteriene ikke er skrevet i stein, men skal være en generell veileder (2013). De legger også ved følgende «*Journalistikk handler om å velge og velge bort*» (Handgaard, Simonsen & Steensen, 2013, s. 38). Hele essensen er å formidle det viktigste og mest vesentlige som gjerne har en viss betydning for befolkningen. Handgaard, Simonsen og Steensen tar utgangspunkt i tre typer kvaliteter for å forklare hva som skaper en nyhet (2013). De *journalistfaglige*, de *demokratiske* og de *kommersielle* kvalitetene er de ulike typene de skiller mellom. I den førstnevnte kvaliteten trekkes det frem at nyheter skal være aktuell, sannferdig og faktabasert. Den *demokratiske* kvaliteten går ut på at mediene må formidle vesentlig budskap for demokratiet, dette kreves både av publikum og myndighetene. Med dette menes det at pressen har ofte tilgang på viktig informasjon som ikke er tilgjengelig for alle. Dermed stoler man på mediene at de formidler journalistikk som har vesentlig betydning for demokratiet. Den siste kvaliteten trekker de frem er den *kommersielle* kvaliteten, som går ut på at nyheter må være tiltrekkende for publikum. Nyhetene må altså appellere og vekke følelser hos mottaker, på den måten kan man si at en sak selger og dermed går den under kategorien kommersielle kvaliteter (Handgaard et al., 2013, s. 35 – 36).

2.3 Løpende nyhetsdekning

Journalistikken holder takt med samfunnet og endrer seg etter samfunnets moderne utvikling. I dag finner man journalistikk på flere ulike plattformer med ulike formater. Når et nytt medium dannes, tilpasser journalistikken seg for å kunne gå inn i nye medier og formidle nyheter der. Ved en live-nyhetsrapportering av spesifikke forhold, hendelse eller en situasjon kan det være utfordringer for journalisten å følge presseetikken til punkt og prikke. I tillegg til at denne intensiviteten ved løpende nyhetsdekning kan skape et trykk og belastning for profiler som ofte blir omtalt i mediene. I vårt samfunn dominerer nyheter på nett og det finnes en mer omfattende løpende nyhetsdekning. Dette fører ofte til såkalte 'breaking news', hvor de ulike medieaktørene konkurrerer med å være først ut med siste nytt (Njaastad, 2012, s. 69 – 71).

Publisering av nyheter på nett og sosiale mediers har som tidligere nevnt resultert i en løpende nyhetsdekning. Nyheter på nett har nødvendigvis ikke en form for deadline, da muligheten for å redigere eller oppdatere en sak alltid eksisterer. Brurås (2014) hevder nettnyheter har en sanntids rapportering, ettersom det skjer en direkte og umiddelbar nyhetsoppdatering. Dette kan føre til både ulemper og fordeler. Til tross for at innholdet når som helst kan endres, fjernes eller justeres, kan likevel såkalte live oppdateringer være uferdig eller inneholde faktafeil. Dette skyldes trolig den hyppige nyhetsdekningen, samt en konkurranse blant nyhetsmedier som ønsker å være først ute med en sak (Brurås, 2014, s. 134). Å ha en slik intensivitet på å få ut saker kan dog svekke presseetikken, spesielt om det forekommer feil eller mangler i saken. Fordelen er derfor at man får muligheten til å enklere rette opp i disse feilene (Salvesen & Salvesen, 2022, s. 22).

2.4 Samlet medietrykk på enkeltpersoner

Øvrebø (2012) deler nyheter inn i tre hovedtyper og skiller da mellom personorienterte nyheter, sak som case og saksorienterte nyheter. Sak som case brukes for å forklare personifiserte nyheter som orienteres mot en sak, dette kan ofte være helt vanlige folk som har opplevd noe eller har en historie av nyhetsverdi. Denne type hoveddelen handler derfor både om saksforhold, men også om case. Mens med personorienterte nyheter er det ofte snakk om

kjente mennesker som blir hovedpersonen i nyhetssaker, dette kan både være små og store saker. Fellesnevneren er at selve nyheten omhandler denne offentlige personen. I saksorienterte nyheter er fokuset på forholdene som kommer frem i en sak (Øvrebø, 2012, s. 49 – 50). Når nyheter blir personorienterte, kan mediedekningen være svært omfattende for mennesket som blir hovedpersonen. Å være i offentlighetens søkelys er gjerne ikke en døgnflue som går over etter kort tid, men belastningen er noe personer som står i medietrykket tar med seg (Hjeltnes, Brurås & Syse, 2003, s. 75 -76). Pressens fokus på mennesker i maktposisjoner som gjør noe kritikkverdigg har tidligere fått sterke reaksjoner (Hippe, 2003, s. 180).

I boken *søke sannhet: etikk og metode for forskere og journalister* (2022), tar Salvesen og Salvesen (2022) opp endringer i måten pressen diskuterer etikk. Hvor blant annet lærdom av samlet medietrykk reflekteres mye rundt. En sak som ofte blir brukt som referansepunkt i presseetikken, er den såkalte Tønne-saken. Saken er fra starten av 2000-tallet og omhandler Tore Tønne, tidligere statsråd, som takket ja til et oppdrag for Aker RGI og mottok 1,5 millioner kroner som suksesshonorar fra Kjell Inge Røkke (Bjerke, 2009, s. 110 -116). På dette tidspunktet mottok Tønne også etterlønn for arbeidet som statsråd, etterlønn utover en måned skal kun utbetales dersom personen ikke har inntekt (Salvesen & Salvesen, 2022, s. 48). Mediedekningen satt lys på Tønne som mottok ureglementert dobbeltlønn, i tillegg til at Tønne hadde en gjeld hos Røkke på ca. Tre millioner kroner. Dette ble en stor sak med en massiv mediedekning hvor mediene kom med avsløringer rundt saken, og rettet et kritisk søkelys mot Tønne. Noen uker etter at medieomtalen startet, begikk Tønne selvmord. Dette skapte en bred og kritisk offentlig debatt av pressens mediedekning og håndtering av saken (Bjerke, 2012, s. 177 – 178).

I rapporten *3 uker i desember* til Guri Hjeltnes, Svein Brurås og Henrik Syse (2003) trekkes det konklusjoner av pressens rolle under mediedekningen av Tønne-saken, hvor en av konklusjonene hevder at det var et for sterkt fokus på Tore Tønne som person, egenskaper, integritet og karakter og mindre fokus på sak (2003, s. 81 - 82). I boken på BA-HR bakke av Kari Breirem diskuterer hun konklusjonene fra rapporten til Hjeltnes, Brurås og Syse (2003), og legger til: «Jeg tror akkurat det var vanskelig å unngå. Mye handlet om Tore Tønne, og man kan ikke løpe fra sannheten – selv ikke ved tragedier» (Breirem, 2019, s. 174.) I den gjeldende rapporten trekkes det frem et svært aktuelt sitat som er like relevant den dag i dag. «Det finnes ingen overredaktør, hver redigerer sin avis, slik må det være. Men det er lov å

kikke rundt seg og la totaliteten bli en del av vurderingen i redaksjonen» (Hjeltnes et al., 2003, s. 83).

2.5 Privatlivets fred og publikums berettigede informasjonsbehov

Olav Njaastad (2012) hevder i boken sin *nyhetsjournalistikk – journalistens samfunnsoppdrag* at journalister faktisk har en juridisk rett til å ærekrenke, sett i betraktning at det bare er sannferdig informasjon som kommer ut. Ifølge loven kan man for eksempel avsløre maktmisbruk eller korrupsjon, og nevne navn til tross for at personen kan føle seg krenket. Til tross for at dette er juridisk lovlig til en viss grad, så betyr det nødvendigvis ikke at det er presseetisk rett å gjøre (Njaastad, 2012, s. 20 – 21). Mennesker har rett på privatliv, i denne konteksten blir det ofte omtalt som privatlivets fred. Det finnes få adekvate definisjoner av nøyaktig hva som tilhører privatlivets fred i presseetikken. Det man derimot vet er at ordet privat, stammer fra det latinske ordet *privatus* som defineres som noe enestående og lukket. Det vil si at det er noe som ikke er tilgjengelig for offentligheten, og tilhører den private sfære (Gripsrud, 2017, s.17).

«Personvernet i presseetikken omfatter både hensynet til personers privatliv og hensynet til personers omdømme og integritet i den offentlige sfære» (Brurås, 2014, s. 223). Med dette utsagnet menes det at alle mennesker har rett på privatliv uavhengig av hvem man er. I Vær-Varsom plakaten står punkt 1.5 på følgende måte; *«Det er pressens oppgave å beskytte enkeltmennesker og grupper mot overgrep eller forsømmelser fra offentlige myndigheter og institusjoner, private foretak eller andre»* (Norsk presseforbund, 2021). Dette kan dog være utfordrende om en sak er av allmenn interesse, nettopp fordi da svekkes personvern hensyn. Saker som er i allmennhetens interesse, står mest sannsynlig sterkere kontra privatlivets hensyn (Brurås, 2010, s. 58 – 59). Pressen får ofte kritikk for å drive en slags heksejakt etter enkeltpersoner. Offentlige personer eller andre mennesker som erfarer et stort medietrykk kan oppleve dette som svært belastende og tøft. Det er som regel ikke uten grunn at mennesker blir satt i søkelyset i mediene, ofte er det mennesker som har blitt avslørt for «feil» de har gjort. Dette fører til en stor etisk problemstilling for mediene, en diskusjon som stadig blir tatt

opp og som vurderes (Solberg, 2012, s. 266 – 267). Problemstillingene som melder seg omhandler gjerne hvordan pressen skal forholde seg til sitt samfunnsoppdrag og for eksempel avsløre kritikkverdige forhold, tillegg til å vurdere alle mulige detaljer som kan skade enkeltmenneskets omdømme og rykte, og spare dem for belastende medietrykk. Dette omhandler mye av hva som legges i offentlighetens interesse. Jon Wessel-Aas (2012) trekker frem en grunnleggende hovedregel når det gjelder publisering av private opplysninger, er at det må være informasjon som er nyttig for samfunnsdebatten (Wessel-Aas, 2012, s. 344). Mens Brurås forklarer spenningen i presseetikken slik:

«Mellom på den ene side samfunnsoppdraget, informasjonsoppgaven, pressens rolle og demokratiske funksjon, og på den andre siden enkeltmenneskers rett til beskyttelse mot uønsket og skadelig publisitet.» (Brurås, 2009, s. 16).

Å gi en presis definisjon på hva som faktisk ligger i offentlighetens interesse er både krevende og mye omdiskutert (Christensen, 2012, s. 328). Raaum (2003) forklarer dette; *«Allmenninteressen er rettslig og etisk standard som kan legitimere offentliggjøring av opplysninger som vanligvis regnes som private, og likeså bruk av journalistiske metoder som ikke er stuerene»* (Raaum, 2003, s. 115) Slik definerer Raaum (2003) fenomenet allmenninteresse, enklere forklart betyr begrepet retten til å vite. Allmenninteresse handler om informasjon offentligheten har krav på å vite. Det som er utfordrende med allmenninteressen er å faktisk vite til enhver tid hva allmennheten faktisk har krav på å vite og ikke hva som er av publikums nysgjerrighet og ønsker (Brurås, 2010, s. 61).

Et grunnprinsipp som veier tungt er at det må være etterrettelig, med det menes at all informasjon som formidles ut til offentligheten må være sannferdig og korrekt. Dermed skal informasjonen både kvalitetssjekkes og faktasjekkes nøye før publisering (Christensen, 2012, s. 329 – 330). Begrepet offentlig interesse går også som hånd i hanske med pressens «vesentlighetskriterium», der tanken er at man skal hele tiden gjøre avveininger for hva som er vesentlig og hva som ikke er det (Grimstad, 2012, s. 358 – 359). Grimstad trekker også frem fire punkter som er viktig i en slik vurdering av vesentlighetskriteriet:

- I hvor stor grad en offentlig person er involvert i en hendelse
- Graden av offentlig sted der hendelsen finner sted
- Graden av offentlig handling som er knyttet til hendelsen
- Graden av aktualitet som er knyttet til hendelsen (Grimstad, 2012, s. 359).

Vurderingen av vesentlighetskravet skal skje i henhold til publikum, og ikke etter hva pressen selv mener er interessant. Opplysninger skal derfor vurderes hvorvidt de er vesentlig for samfunnsborgere og i hvilken grad (Oltedal & Ytterstad, 2012, s. 64 -65). Man anvender også begrepet publikums «berettigede informasjonsbehov» for å forklare betydningen nyhetssaken har for offentligheten. I tilfeller hvor man har valgt å dele mer private detaljer, begrunnes dette gjerne med publikums berettigede informasjonsbehov. Mediene skal ikke dele saker som dekker publikums nysgjerrighet, pressen skal heller komme med informasjon som har en samfunnsmessig betydning og som er vesentlig for allmennheten (Brurås, 2010, s. 58 – 65).

I boken *Journalistikkens samfunnsoppdrag* argumenterer Brurås (2010) for at hensynet til personvernet svekkes når en sak er av offentlig interesse. Når det er snakk om offentlig interesse menes det hva som går inn under informasjonsbehovet til samfunnet (Brurås, 2010, s. 58). Det kan være innviklet å definere hva som gjør at en sak er av offentlig interesse. I samme bok trekkes det i midlertidig frem at et demokratisk samfunn er avhengig av opplyste borgere. Av den grunn må mediene tørre å gå inn i saker, problemer og utfordringer og formidle dette videre til publikum ved å stille kritiske spørsmål. Offentlighetens rett til å vite blir ofte forklart med prinsippet om den allmenne informasjonsfriheten som en forutsetning til demokratiet (Roppen & Allern, 2010, s. 22- 31).

I vurderingen om enkelte detaljer eller en sak er av allmenn interesse finnes det ikke et enkelt svar som man kan sette to streker under. Ingen saker er like, hver sak har sine egne unike kjennetegn og hver sak må vurderes ut fra dens forhold (Solberg, 2012, s. 267). Likevel finnes det noen kriterier som gjør en sak aktuell for publikums interesse. Informasjon som består av allmenninteresse, kan være informasjon om forhold i samfunnet som angår folket selv eller noe man kan kjenne seg igjen i. Det kan også være informasjon om hendelser som angår velferd og trygghet. Saker som kommer på dagsorden om for eksempel maktmisbruk er

vesentlige saker for offentligheten og informasjonsbehovet til publikum kan derfor stille sterkere enn personvernet til den personen saken faktisk angår (Brurås, 2010, s. 60).

2.6 Kriminal- og rettsjournalistikk

En del av pressens samfunnsoppdrag er å dekke relevante aspekter og hendelser som foregår i samfunnet. Dette innebærer også de kriminelle handlingene som finner sted i samfunnet.

Journalistikk som går under kategorien krim kan by på en rekke utfordringer ettersom mediene både må vise hensyn til personvern, men også være forsiktig med detaljer som kan gå ut over etterforskningen (Røsland, Brurås & Østbye 2006, s. 30 – 33). I lys av problemstillingene som dukker opp med å dekke krimjournalistikk er det ikke uvanlig å støte på kritikk grunnet mediedekningen kan oppleves som påtrengende og nærgående. I denne fasen er politiet pressens viktigste kilde til tross for at man som regel ikke får så mye informasjon i etterforskningsfasen. På dette tidspunktet stiller man spørsmål til etterforskningen, men også innhenter informasjon fra andre kilder. Derfor kan en av utfordringene være at pressen blir for avhengig av politiet for å innhente informasjon, og dekningen blir dermed preget av dette. Snur man på dette kan problemstillingen om for nærgående medier være en fordel ettersom mediene kan være med på å kvalitetssikre både arbeidet og etterforskningen til politiet (Røsland et al., 2006, s. 30 – 33).

I boken *Mordermakt og mediemakt* skildrer Røsland, Brurås og Østbye (2006) journalistikkens rolle i kriminalsaker slik;

«Journalistikk er fortelling, fortelling av hendelser fra virkeligheten. Men journalistikk er mer enn bare «fortellinger av hendelser fra virkeligheten», og fortellinger er mer enn bare journalistikk. Fortellinger fra straffeprosessvirkeligheten er utøving av journalistisk makt i relasjonen mellom det journalistiske feltet og retts- og justisfeltet. I den klassiske idealtankegangen handler det om å utøve en kritikk- og kontrollfunksjon overfor både den lovgivende, den utøvende og – ikke minst – den dømmende statsmakten. I praksis er det også snakk om en rekke andre maktrelasjoner

som oppstår i journalistikkens fortellende virksomhet fra straffeprosessvirkeligheten.»
(Røssland et al., 2006, s. 37).

Rettsjournalistikk er en viktig del av pressens samfunnsansvar og det er derfor viktig at pressen deler presis og korrekte opplysninger. Rettsjournalistikk går ut på at pressen overvåke domstolene som en del av journalistikkens samfunnsoppdrag, på lik linje med at pressen overvåker den lovgivende og den utøvende makt (Røssland et al., 2006, s. 30- 37).

Offentlighetsprinsippet sikrer altså allmennheten innsyn i rettspleien, som er en fordel for mediene når de skal dekke rettssaker.

I 2001 startet rettsaken om Orderud-drapene, som er en svært kjent og mye omdiskutert sak i norsk retts- og kriminal historie. Sakens gang omfattet et trippeldrap på Orderud gård. Saken er en av de mest omtalte kriminalsakene i Norges historie. VG Nett var en av flere medier som fulgte rettsaken live, hvor de stadig kom med oppdateringer og detaljer fra rettssaken. Presseetikken problematikk oppstår når mediene informerer om hva som skal skje, hvem som skal vitne, hva de trolig kommer til å si, hvilke spørsmål som kan virke avgjørende. Oppslag om ulike taktikker de siktete skulle benytte eller eksklusive avsløringer prydet avisene og mediebildet mens rettsaken foregikk (Røssland et al., 2006, s. 87 – 91). Det var et stort medietrykk rundt denne saken og et betydelig fokus på sakskomplekset og de involverte lenge før rettsaken fant sted. Dette var særlig kritikkverdig i forhold til de omtalte, da de enda ikke var dømt skyldig. Rettsprosessen skal være fri og uavhengig, men på grunn av all mediedekningen om selve saken og detaljer ble det diskutert om retten dømte objektivt (Røssland et al., 2006, s. 90 – 91). Underveis i straffesaker skal det være bevissthet rundt mediedekningen av anklagede, da anklagede kan fort definere seg som et «medieoffer» (Røssland, 2019, s. 120 -124). En følge av mengder med medieomtale, kan være ekstremt belastende og tungt for personer som får mye medieoppmerksomhet. I dagens samfunn er mediene mer lik enn før og dermed har ofte et likt fokus og vinkling i krim saker (Røssland, 2019, s. 122- 123). Krimjournalistiske nyheter er ofte de som får mye oppmerksomhet, da slike type nyheter ofte er sensasjonelle og dramatiske (Røssland, 2019, s. 44 – 46). Rettssaker som omhandler straffbare handlinger utført av allmenn kjente personer får ofte omfattende medieomtale. Slike rettssaker får gjerne stor medieoppmerksomhet på flere kanaler, som nett, radio, TV og sosiale medier (Fliflet, 2015). Når noen blir utsatt for en kriminell handling gjelder det ikke bare vedkommende, men det berører også hele samfunnet. Mediene har som

regel lov til å referere fra en offentlig rettssak, med mindre det er særlige grunner til å la være. Pressen skal i all hovedsak informere om hva som har skjedd, hvor det har skjedd og hvorfor det har skjedd (Røsland, 2019, s. 50 – 58).

Før rettssaken finner sted foregår det en politietterforskning av en forbrytelse. I denne fasen er politiet medienes viktigste kilde, samtidig som det er viktig at mediene samler betydelig mye informasjon på egenhånd. På den måten kan de klare å danne en nyhetsdekning som ikke blir for preget av politiets uttalelser. Etter det har forekommet en kriminell handling sitter gjerne resten av samfunnet på mange spørsmål, og det danner seg derfor etiske problemstillinger om hvilke informasjon man kan publisere og ikke. På dette stadiet i mediedekningen skal fokuset tradisjonelt sett være på den kriminelle hendelsen og eventuelle ofre (Røsland, 2019, s. 54 – 55). Etter hvert som saken utarter blir det som regel en rettssak, hvor prosedyren for mediene skiller seg fra deknningen av etterforskningen. Man finner ulike parter i en straffesak, man har påtalemyndighetene som mener den siktede har gjort noe kriminelt. Så har man den siktede som er beskyldt for å ha utført noe kriminelt, den tiltalte har som oftest med seg en forsvarsadvokat som skal fungere som en talsperson for den tiltalte. Selve kjernen i en rettssak er å komme til bunns om vedkommende er funnet skyldig eller ikke, dette baserer seg på fremlagte bevis og motbevis, argumenter og motargumenter og vitner. Fokuset i mediedekningen i straffesaker er som regel på forsvarenes og påtalemyndighetenes forklaringer opp mot skyldspørsmålet som retter seg til den siktede (Røsland, 2019, s. 53 - 57).

I dagens moderne samfunn hvor man kan få de nyeste oppdateringene på løpende bånd, Røsland (2019) forklarer at dette er med på å danne en vegg av krim (Røsland, 2019, s. 50 – 51). Publikum får presentert live-nyhetsoppdatering som kan bestå av bilder, videoer, kommentarer, dialoger og diskusjon, men også hyppige oppdateringer om siste nytt. Det er muligheter for å stille spørsmål og svar. Kriminal- og rettsjournalistikken passer spesielt godt inn i dette formatet, ettersom rettssaker av stor offentlig interesse tiltrekker seg mye oppmerksomhet (Røsland, 2019, s. 51).

2.7 Pressens selvjustis

Man kan si at journalistikken har presseetikk som forpliktelse, ettersom mediene har egen presseetisk selvjustis (Øy, 2013, s. 36 -38). Dette betyr at det er pressen selv som fungerer som et helt eget kontrollorgan. Det er i denne konteksten Vær-Varsom plakaten kommer inn, som inneholder etiske retningslinjer som alle redaktørstyrte medier forplikter seg å følge. Vær-Varsom plakaten er vedtatt av Pressens Faglige Utvalg, ofte forkortet til PFU. Dette utvalget er pressens eget selvdømmeorgan som ble opprettet av Norsk presseforbund. PFU består av syv representanter, hvor fire av de er fra mediene med ulike roller og tre av den er fra offentligheten. Hensikten med et eget selvdømmeorgan er å bevare god presseskikk og fremme den etiske standarden i norsk medier (Brurås, 2014, s. 29 – 36). PFU fungerer på den måten at folk kan klage inn saker skrevet eller publisert av alle redaktørstyrte medier som er tilknyttet Norsk presseforbund. Videre vurderer medlemmer i PFU klagene opp mot Vær Varsom plakaten, VVP. Deretter bedømmer PFU om det aktuelle mediet har brutt god presseskikk eller ikke. Som tidligere nevnt består Vær-Varsom plakaten av normer og regler som skal veilede, forme og bevare god presseskikk i Norge. VVP dekker fire store temaer, samt mange underkategorier (Brurås, 2014, s. 29 – 36).

Vær-Varsom plakaten ble vedtatt i 1936 og har siden den gang blitt endret og revidert flere ganger (Norsk presseforbund, 2021). Man kan si at journalistikken endrer og utvikler seg i takt med samfunnet. Ny teknologi betyr også ny måte å formidle nyheter på. Dette kan være utfordrende på både godt og vondt, samtidig som det etiske rammeverket må følge etter. VVP ble senest revidert og oppdatert i 2021, blir videre utviklet når det er nødvendig. Mediene ønsker å regulere seg selv for å bevare mest mulig frihet i pressen og minst mulig styring av myndighetene (Brurås, 2014, s. 14 -36).

«Det er presseetikkenes oppgave å vurdere når slike skadevirkninger er større enn verdien av omtale. Det handler om informasjonskravet kontra kravet om å vise hensyn. Det handler om verdien av flest mulig opplysninger ut til publikum, vurdert opp mot skadevirkninger og unødig lidelse for den enkelte» (Brurås, 2014, s. 14).

Oltedal og Ytterstad (2012) argumenterer for en fri og uavhengig presse som et grunnleggende og fundamentalt element i et velfungerende demokratisk samfunn. De utdyper slik: «Denne grunnleggende oppfatningen av medienes rolle i samfunnet preger pressens selvforståelse og samfunnsborgernes vurderinger av medienes plass i demokratiet» (Oltedal og Ytterstad, 2012, s. 61). Det er helt fundamentalt med en fri, kritisk og uavhengig presse, likevel er det helt essensielt å sikre at mediene ikke begår alvorlige overtramp og unødige krenkelser. Derfor står pressens egen selvdømmeorgan svært sentralt for alle redaktørstyrte medier i Norge.

En annet viktig punkt til Pressens Faglige Utvalg er den journalistiske metoden. På presse.no står det blant annet: «Som journalist har du rett til å sette et kritisk søkelys på enkeltmennesker og andre. Men med slike rettigheter, følger også et ansvar» (Nergården Jortveit, 2021). Dette utsagnet viser til journalistisk metode, blant annet kildevern, intervjuet, kildegrunlaget, medienes undersøkelsesplikt, kildens rettigheter, skjulte metoder og sensitive detaljer i rettsreferatet er punkter som blir tatt opp i PFUs forklaring på riktig journalistisk metode. Sistnevnte punkt om sensitive detaljer i rettsreferat omhandler betydningen av varsomhet når man skal viderefremde saker fra retten (Nergården Jortveit, 2021).

3 Metode og metodevalg

Utsagnet «*Virkeligheten er kompleks*» skal gjenspeile alle de situasjoner, relasjoner og interaksjoner man møter på i det virkelige liv (Leseth & Tellmann, 2014, s. 47).

Formålet med oppgavens tema og det overordnede forskningsspørsmålet er å kunne forstå hvordan de utvalgte medieaktørene har tenkt, vurdert, og reflektert mens de ivaretok sitt samfunnsoppdrag og samtidig balanserte offentlighetens interesse og privatlivets fred i Bertheussen-saken. Ofte får publikum bare presentert nyhetssaker uten å ha noe som helst innsyn i hvordan redaksjonene har tenkt og reflektert før de har publisert saken. Av den grunn er det viktig å gå i dybden på innsiden av redaksjonene slik at man danner et bilde av hvordan de erfarer, handler, diskuterer og reflekterer. Valg av metode falt dermed naturlig på en

kvalitativ metode, som nettopp ønsker å gå mer i dybden på et fenomen. Mer konkret består metoden av kvalitative intervjuer med journalister som har jobbet tett på saken.

Begrepet metode betyr opprinnelig veien til målet (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 199).

Metodevalg avhenger av hva man ønsker å undersøke nærmere og hvilke samfunnsforhold som har behov for mer kunnskap og forståelse (Grønmo, 2016, s.15). Innenfor forskning skiller man som regel mellom kvantitativ og kvalitativ metode. Ved å anvende kvalitativ metode går man mer i dybden på et fenomen og man forsker gjerne på et mindre utvalg, men til gjengjeld får man gjerne vesentlig mer informasjon og innsikt av utvalget. Kvalitativ metode blir ofte brukt for å undersøke menneskers meninger, erfaringer eller opplevelser. Mens kvantitativ metode fokuserer ofte på en større mengde data og finner ut litt om mange. For å komme til mål og finne svar på oppgavens problemstilling vil trolig kvalitative intervjuer med journalister egne seg best som metode. I denne oppgaven blir kvalitativ metode anvendt, ettersom formålet er å undersøke et bestemt tema på et dypere plan. Oppgavens formål er å undersøke hvilke presseetiske vurderinger som blir gjort da mediene dekket Bertheussen-saken, spesielt med fokus på skillet mellom allmenn interesse og privatlivets fred. Dermed ble kvalitative intervjuer med journalister som har arbeidet tett med saken naturlig for oppgaven.

Metodevalget bestående av intervju blir brukt for å skape en større forståelse av hvilke vurderinger som har blitt tatt underveis i prosessen. Intervjuene brukes for å innhente mer kunnskaper om hvordan pressen selv vurderer sin egen rolle i samfunnet. I tillegg til dette vil kvalitative intervjuer skape innsyn i hvordan de ulike redaksjonene har tenkt og gjennomført mediedekningen. Jeg har valgt tre store norske medieaktører som oppgaven skal fokusere på, VG, TV2 og Aftenposten. Bakgrunnen for dette er fordi dette er noen av de største mediehusene vi har i Norge. Det kan derfor være interessant å høre mer om deres synspunkter og erfaringer, i tillegg til å se på både eventuelle forskjeller som skiller seg når det gjelder mediedekningen og refleksjonen rundt dekingen av Bertheussen-saken.

3.1 Intervju som metode

«Det kvalitative intervjuet er godt egnet for å gå innsikt i informantenes egne erfaringer, tanker og følelser» (Dalen, 2011, s.13). I dette tilfellet blir intervjuet benyttet for å samle informasjon om journalisters erfaringer fra mediedekning av rettsaker med offentlige personer, da spisset inn på Bertheussen-saken. Formålet med intervjuet er å få mer kunnskap om hvilke etiske vurderinger de har tatt, hvilke hensyn de har tatt stilling til, eventuelle diskusjoner i redaksjonen om hva man burde publisere og ikke. Intervjuene er semistrukturerte intervjuer som menes at det er mulighet for å stille oppfølgingsspørsmål utenom intervjuguiden.. Ved å anvende kvalitative intervjuer med profesjonelle fagfolk, i dette tilfellet journalister og medieaktører, vil man tilegne seg omfattende og fyldig informasjon om respondentenes erfaringer, refleksjoner, vurderinger, tanker, meninger og følelser knyttet til et bestemt tema eller fenomen (Leseth & Tellmann, 2014, s. 87). Formålet med denne metoden er å oppnå ny kunnskap om hvordan norske medier ivaretok sin demokratisk viktige samfunnsrolle samtidig som de balanserte privatlivets fred og den offentlige interessen under mediedekningen av Bertheussen-saken. For å skaffe den kunnskapen må det forskes på hvilke etiske vurderinger de tok, samt hvor de satt grensen på hva som tilhørte offentlighetens interesse og privatlivets fred. Slik type kunnskaper kan innhentes ved å gjennomføre kvalitative intervjuer, på den måten får man tilegnet seg mer kunnskaper og informasjon som er uttrykt med informantens egne ord (Leseth & Tellmann, 2014, s. 87).

Intervjuprosessen starter først og fremst med tema og forskningsspørsmål man ønsker å undersøke. I dette forskningsprosjektet er temaet mediedekningen av Bertheussen-saken, med et hovedfokus på det presseetiske rundt denne saken. I en slik oppgave gjelder det å velge respondenter som både er relevant for oppgaven, men som også ønsker å stille opp som respondent (Grønmo, 2016, s. 136). I dette tilfellet består informantene av journalister fra de ulike mediehusene VG, TV 2 og Aftenposten som har erfaring og kunnskaper om dekningen av Bertheussen-saken. Dalen (2011) beskriver informanter i det kvalitative intervjuet som personer som sitter på en type kunnskap og erfaringer som man ønsker å finne mer ut om (Dalen, 2011, s. 13-14). I oppgavens tilfelle egnet det seg best med informanter som har jobbet tett med mediedekningen, nettopp fordi det ikke er så mange av dem.

I dette forskningsprosjektet ønsket jeg å intervju kilder som går under kategorien respondenter. Dette er fordi respondentene kan utdype mer om erfaringer, handlinger og meninger. I dette tilfellet ønsker jeg å utspørre dem om hvilke erfaringer og handlinger som tidligere har funnet sted under mediedekningen av Bertheussen saken. Dette ble tatt i betraktning da utvalget til studiens kvalitative intervjuer skulle velges. Mitt formål var å innhente respondenter som hadde jobbet tett med mediedekningen og vært mye til stede under diskusjoner og vurderinger som foregikk innad i redaksjonen. Dette drøftes ytterligere i underkapittelet om oppgavens utvalg.

3.2 Fremgangsmåte for intervjuene

Et betydningsfullt trekk i kvalitativ forskning er at man er mer fleksibel enn hva man gjerne ville vært med en kvantitativ metode, særlig i intervjuene vil det være rom for mer fleksibilitet (Gentikow, 2005, s. 52). I oppgaven min valgte jeg semistrukturerte intervjuer som metode. Dette betyr at jeg følger en intervjuguide som er utarbeidet på forhånd, likevel er det mulighet for å stille oppfølgingsspørsmål om det skulle vært behov for dette. Ved å anvende denne metoden er man ikke fullstendig fastlåst til de allerede nedfelte spørsmålene, hvis noe uventet dukker opp som intervjuguiden ikke tar for seg kan man stille spørsmål underveis som ikke nødvendigvis er planlagte. Likevel følges spørsmålene fra intervjuguiden til en viss grad. En fordel for å sette i gang samtalen er å stille spørsmål som er litt innledende, men også generelle for temaet vi skal snakke om. Derfor stilte jeg aller først spørsmål som «hvilke erfaringer har du fra å dekke rettsaker med offentlig personer» og «hvilket saksområde pleier du å dekke?».

Det vil være en nyttig guide for å få svar på det oppgaven ønsker ved å utforme en intervjuguide på forhånd. Nettopp fordi ved å følge intervjuguiden og de forhåndsbestemte spørsmålene setter man en tydelig ramme, noe som gjør intervjuet og situasjonen mer oversiktlig. Intervjuguiden ble sendt over til respondentene som takket ja til å la seg intervju. Ettersom at saken startet tilbake i 2018 var det en fordel å sende spørsmålene over på forhånd, slik at de fikk mulighet til å forberede seg. På den måten kunne respondenter reflektere noe over spørsmålene før selve intervjuet, om de følte behov for det.

Før hele denne prosessen var klar til å settes i gang, måtte prosjektet først godkjennes av NSD, som står for Norsk senter for forskningsdata. Grunnen er fordi det er helt vesentlig søke om tillatelse og godkjenning til å oppsøke personer man ønsker å intervju. NSD sikrer at data som innhentes blir gjort på en redelig måte (Dalen, 2011, s. 23 – 40). Jeg søkte om godkjenning av prosjektet i august 2021 fra Norsk senter for forskningsdata. Først fikk jeg tilbakemelding på noen få ting som måtte presiseres før prosjektet til slutt ble godkjent. Endringene som måtte gjøres gjaldt blant annet at det måtte tydeliggjøres om informantene ønsket å være anonyme ville likevel arbeidsgiver vises. Av den grunn oppnår ikke informantene full anonymitet, da det kan være lett å finne ut av hvem som arbeidet med deknningen av Bertheussen-saken og i hvilket mediehus. Etter jeg gjorde de nødvendige justeringene, ble prosjektet godkjent av NSD og arbeidet kunne starte. Grønmo (2016) trekker frem at forskeren skal innhente informert samtykke fra respondentene (Grønmo, 2016, s. 169). Dette ble gjort ved å sende informantene et informasjonsskriv på forhånd som måtte godkjennes. I tillegg til dette sendte jeg også sitatsjekk av uttalelsene til de ulike informantene som blir brukt i oppgaven. På den måten fikk de mulighet til å godkjenne sitatene, og eventuelt be om justeringer eller endringer.

Videre undersøkte jeg de utvalgte mediehusenes dekning av saken, og fant dermed journalister som var aktuelle. Det var det ikke så lett å få tak i informanter som først antatt. Jeg sendte e-post til flere av de aktuelle journalistene, uten å få svar. Dermed sendte jeg en purre e-post hvor jeg fikk svar fra de fleste. Flertallet ønsket ikke å stille, enten fordi de ikke mente de var rette personer å snakke med eller fordi de ikke hadde tid til å la seg intervju. I tillegg var det noen som aldri svarte på henvendelsen min. Etter anbefalinger fra journalister som takket pent nei, fikk jeg kontakt med nyhetsredaktøren i VG Tora Bakke Håndlykken, som var positiv til å stille. I tillegg fikk jeg kontakt med VGs krimkommentator Øystein Milli, som også har tidligere vært nyhetsredaktør i VG. Videre fikk jeg kontakt med Jan Gunnar Furuly som er journalist i Aftenposten, og som hadde også jobbet tett opp mot deknningen av Bertheussen-saken. Jeg fikk også kontakt med Aftenpostens nyhetsredaktør Tone Tveøy Strøm-Gundersen, som spiller en viktig rolle i beslutninger angående presseetiske problemstillinger. Fra TV 2 fikk jeg tak i reporter Mathias Ogre som hadde arbeidet tett med saken og var derfor svært sentral i mediedekningen for TV 2. Til tross for at de respondentene i utvalget har ulike roller i mediehusene, har de likevel noe til felles, alle har arbeidet tett opp mot mediedekningen av Bertheussen-saken.

3.3 Utvalget

Utvalget består av totalt fem informanter, to fra VG, to fra Aftenposten og en fra TV 2. Grunnen til at det er et mindre antall informanter er fordi jeg ønsket å virkelig gå i dybden på saken. En annen begrunnelse for dette er fordi jeg ønsket å snakke med de som var tett på dekningen av rettssaken i disse sentrale mediene. Det var dermed ikke uendelig mange å velge mellom. I de siste intervjuene merket jeg også at det ikke var så mye ny informasjon som kom frem, og det ble derfor fem informanter tilhørende dette forskningsprosjektet.

Jan Gunnar Furuly er journalist i nyhetsavdelingen for Aftenposten innenriks. På den tiden saken stod på, jobbet Furuly i gravegruppen, men ble spurt om å steppe inn i dekningen av saken. Han pleier å dekke generelle nyheter, og har tidligere erfaring med å dekke rettsaker med offentlige personer. Furuly satt blant annet i 4 – 5 måneder og hørte på Eirik Jensen saken da han var tiltalt. Han har derfor betydelig erfaring som journalist, spesielt innenfor feltet kriminal- og rettsjournalistikk.

Tone Tveøy Strøm–Gundersen er nyhetsredaktør i Aftenposten og ansvaret for alle innholdsområder for Aftenposten. Strøm–Gundersen har også bakgrunn som journalist i Aftenposten, men også ulike andre steder. Hun har dekket ulike saksfelt som krimjournalistikk, nyheter og politikk. Strøm–Gundersen sitter også på rikelig med erfaringer innenfor det relevante feltet.

Mathias Ogre er ansatt som reporter i TV 2, hvor kriminaljournalistikk er hovedsakelig er hans fagfeltet. Ogre var også med å dekke Bertheussen-saken for TV 2 og har tidligere dekket andre rettssaker selv om det ikke har vært like omfattende saker.

Øystein Milli er ansatt som krimkommentator for VG nå, og har spilt en sentral rolle i mediedekningen av Bertheussen-saken. Han har også erfaringer fra å dekke offentlige personer i rettsaker, blant annet Eirik Jensen og Helge Fosmo. Tidligere har Milli jobbet som nyhetsredaktør for VG.

Tora Bakke Håndlykken er nyhetsredaktør i VG og har dermed ansvaret for all nyhetsformidlingen VG har. Tidligere har Håndlykken jobbet en god del med krim før hun

ble leder. Hun har vært mye i rettssaker så dette er et fagfelt VGs nyhetsredaktør kjenner godt til.

Utvalget består av personer med bred erfaring som både journalist, men også erfaringer fra kriminal- og rettsjournalistikken. Samlet sett består utvalget av mennesker med ulike roller og stillinger for de ulike redaksjonene. Dette kan bli sett på som en fordel ettersom man får høre om de ulike respondentenes erfaringer og refleksjoner uavhengig om de er ansatt som journalist, kommentator eller redaktør.

3.4 Selve intervjuet

Under intervjuet var det bare meg og informanten til stede. Dermed ble fokuset på kun den gjeldende respondenten sine erfaringer og meninger, og samtalen oss imellom foregikk uten forstyrrelser. I en travel hverdag som også var i større grad preget av koronapandemien, ble intervjuene utført digitalt da dette passet de fleste respondentene best.

Kommunikasjonsverktøyet Zoom ble brukt i tre av intervjuene, mens to av intervjuene foregikk på telefon da det var bare dette som lot seg gjennomføre. Det ble tatt lydopptak av intervjuene, på den måten hadde jeg som forsker mulighet til å gjengi presist innhold. Ved å bruke opptaksutstyr får man transkribert akkurat hva intervjuobjektet sier, dette er noe som kan være med på å styrke datakvaliteten. Intervjuene baserte seg som tidligere nevnt på et semistrukturert intervju som tok utgangspunkt i en forhåndsprodusert intervjuguide. Alle respondentene fikk sendt over intervjuguiden på forhånd, sammen med et informasjonsskriv om deres rettigheter. På den måten at de hadde mulighet til å forberede seg. Fordelen i dette tilfellet var at de kunne sette seg mer inn i spørsmålene på forhånd ettersom det var en stund siden saken pågikk. Jeg hadde på forhånd tenkt at intervjuene ville vare mellom 20 til 40 minutter. I realiteten varte intervjuene alt fra 17 til 50 minutter. Alle respondenter fikk også spørsmål om det var noe de ønsket å legge til på slutten. Dette kan være et hjelpemiddel om de eventuelt hadde følt at spørsmålene fra intervjuguiden ikke dekket noe vesentlig de mente var viktig å få med.

3.5 Organiseringsprosessen

Organisering av dataen starter etter intervjuet er gjennomført og man sitter da igjen med flere typer data (Dalen, 2011, s. 55 – 56). Etter intervjuene er gjennomført må materialet da transkriberes, med dette menes det å oversette fra en muntlig presentasjon til et skriftlig material som er lesbart (Brinkmann & Tanggaard, 2012, s. 33). Brinkmann og Tanggaard (2012) påpeker at det er ingen lett jobb å transkribere en muntlig tekst til en skriftlig. Nettopp fordi en muntlig tekst er så levende og flytende at det kan forholdsvis være vanskelig å tolke når en setning starter eller slutter. På en måte går noe tapt i en transkripsjon da alt det levende som kroppsspråk, stemmeføring og ironi som regels forsvinner til en viss grad når et muntlig intervju blir transkribert (Brinkmann & Tanggaard, 2012, s. 34 – 35). Dalen (2011) påpeker at det er en fordel å transkribere intervjuene rett etter de er gjennomført, nettopp fordi uttalelsene de har sagt sitter friskt i minnet, og man får gjerne en mer presis gjenfortelling av hva respondentene har fortalt (Dalen, 2011, s. 58). Jeg valgte derfor å transkribere intervjuene kort tid etter at de ble gjennomført. For å transkribere brukte jeg transkripsjon-funksjonen på Word. Denne funksjonen er ikke helt optimal da den til tider ikke klarer å plukke opp hva som blir sagt. Av den grunn gikk jeg også gjennom alle lydopptakene og rettet opp i eventuelle feil og mangler. På den måten satt jeg igjen med et mer presist innhold, til tross for at man mister mye av den levende flyten som tidligere ble presisert.

Etter transkribering velger man ut respondentenes uttalelser og sitater som man ønsker å ta med i oppgaven, sitatene man bruker skal hjelpe å belyse forskningsspørsmålene. Sitatene som til slutt kommer med i oppgaven blir da selve empirien. Dalen (2011) konstaterer viktigheten av å jobbe nøye med uttalelser gjennom hele prosessen. Dette forklarer hun med at jo mer omfangsrikt materiale og intervjuene er, desto mer innholdsrike uttalelser og utsagn kan materialet bestå av. Dette er viktig for å danne en utfyllende forskningsrapport, i tillegg til å få frem essensiell informasjon og kunnskaper (Dalen, 2011, s. 86 -87). Hvis man får tak i dyktige og kunnskapsrike respondenter, er det vesentlig med velfungerende opptaksutstyr. Nettopp fordi man lettere fanger opp verdifulle sitater og man siterer respondentene korrekt. Ved å anvende godt opptaksutstyr er muligheten større for å fange opp nøyaktig det som blir sagt, og man får derfor en mer korrekt formidlet empiri (Dalen, 2011, s. 86 – 88).

Kvale og Brinkmann (2009) deler intervjuundersøkelsen inn i syv stadier for å forklare prosessen på en oversiktlig og ryddig måte. Det hele starter med 1) *tematisering* hvor man beskriver formålet med forskningsprosjektet og redegjør for hva som skal undersøkes og hvorfor eventuelt dette skal forsker mer på. Denne type tematiseringen fant sted i oppgavens første kapittel hvor oppgavens tema og bakgrunn for valget ble presentert. Videre går man over til punkt 2) *planlegging* som omhandler planlegging og fremdriften av selve studien, her fokuseres det på hvordan man har tenkt til å løse oppgaven og hva man vil se nærmere på (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 118). Planleggingsprosessen ble presentert i metodekapittelet, hvor informasjon om kvalitative intervjuer fremkommer. 3) *Intervjuing* er det stadiet hvor man gjennomfører intervjuer basert på en utformet intervjuguide og tilnærmete kunnskaper. Stadiet 4) står *transkribering* for tur, hvor materialet man har innhentet fra intervjuene skal klargjøres for en analyse i skriftlig tekst. I denne fasen bør man transkribere så presist som mulig for å ikke miste verdifull informasjon og innhold (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 118). Dermed kommer punkt 5) *analysering* hvor man analyserer empirien man har innhentet ved å bruke en velegnet metode til dette. I denne oppgaven foregår det en løpende analyse mens flere uttalelser blir trukket frem. Et viktig punkt er 6) *verifisering* som omhandler at man undersøker oppgavens validitet, reliabilitet og pålitelighet, samt sjekker om det er mulig å generalisere funnene som kommer frem i studien. Det siste stadiet er 7) *rapportering* hvor man formidler analyse, funn og resultater, samtidig som man formidler prosessen som metodebruk (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 118).

Mens man kan dele selve intervjuundersøkelsen inn i syv stadier, kan man også basere intervjuanalysen på fem ulike trinn, ifølge Kvale og Brinkmann (2009). Man starter først og fremst med å lese igjennom hele intervjuet, dette gjøres for å danne en slags helhet av det gjennomførte intervjuet. På den måten skaffer man et overblikk slik at man enklere kan gå over til neste steg, som er å bestemme de naturlige «meningsenhetene». Med dette menes det som kommer frem fra intervjupersonen i forskningsprosjektet. På trinn tre skal man gjenfortelle meningsenhetene på en enkel og tydelig måte. På dette stadiet skal forskeren tematisere uttalelsene på en mest mulig nøytral måte, deretter fortolke uttalelsene fra intervjupersonen. Trinn fire baserer seg på hvordan forskeren tolker og undersøker meningsenheten i lys av oppgavens tematikk og formål. Det femte og siste trinnet tar for seg de viktigste emnene fra intervjuet og binder de sammen i et deskriptivt formål (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 212).

Naturlig enhet er derfor det som faktisk blir sagt av intervjupersonen, mens sentralt tema er etter det utsagnet er fortolket og forenklet.

Man kan også dele analysen av kvalitativ data inn i tre ulike deler, hvor 1) går ut på at data og analyse forankres i studiens problemstilling og teoretiske perspektiver. Ved aspekt 2) påpekes viktigheten av å samle inn og behandle dataen systematisk. Nettopp fordi under den systematiserte innsamlingen kan de «bringes i tale», med dette menes at selve dataen ikke snakker selv (Østbye, Helland, Knapskog, Larsen & Moe, 2013, s. 128 – 129). Punkt 3) skal finne ut hvilken relevans ulike typer data har for problemstillingene. Ved å gjennomføre disse tre delene kan man komme frem til en konklusjon basert på datamaterialets betydning for problemstillingen (Østbye et al., 2013, s. 128- 129).

I kvalitative studier er formålet å oppnå en helhetlig forståelse av spesifikke forhold. I kvalitative intervjuer har man som regel et hovedformål, hvor man ønsker å få mer informasjon om tanker, meninger, kunnskaper, erfaringer og hendelser. Det kan tidvis være vanskelig å tolke og analysere utsagnene. For å danne en forståelse av hva intervjupersonen faktisk mener med de ulike uttalelsene bør man vurdere teksten i tre ulike fortolkningskontekster. Kvale og Brinkmann (2009) peker da på *selvforståelse* som går ut på at forskeren forsøker å forstå hva intervjuobjektet mener med sine uttalelser og formulerer dette (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 220 -221). Den neste fortolkningskonteksten referer de som *kritisk forståelse basert på sunn fornuft*. Her kan forskeren stille seg litt mer kritisk når uttalelsen blir fortolket, samtidig som man skal holde seg innenfor allment fornuftig fortolkning. Tolkningen kan derfor ha en større ramme av forståelse enn det intervjupersonen selv oppfatter (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 221). Den siste fortolkningskonteksten er *teoretisk forståelse*, som vil si at man fortolker lenger enn selvforståelse og sunn fornuft, men heller setter tolkning inn et teoretisk perspektiv.

Et viktig punkt å trekke inn i analysedelen er spørsmålet om hva man som forsker egentlig ser eller hører. og hvordan kan man som forsker skille mellom hva man ikke ser og hører (Leseth & Tellmann, 2014, s. 51). Når man skal utføre kvalitative analyser starter man med *dekontekstualisering* av datamaterialet, som menes at man tar materialet ut av sin opprinnelige sammenheng. Med andre ord tar jeg som forsker med meg lydopptaket av intervjuene og transkriberer det muntlige materialet til skriftlig form. Mens en *re-*

kontekstualisering av datamaterialet i analysen vil si at man stiller spørsmål til studiens datamateriale mens man danner en struktur, slik som i en hermeneutisk fortolkning (Leseth & Tellmann, 2014, s. 141). Dette gjøres ved å for eksempel systematisere datamaterialet og se det i sammenheng med studiens empiriske teori og begreper (Leseth & Tellmann, 2014, s. 141). I kapitlet om funn og analyse vil det foregå en presentasjon som både analyserer og fortolker det innsamlede datamaterialet. Jeg har valgt å inkludere sitater og uttalelser informantene har kommet med i den løpende teksten for å underbygge konklusjonene som blir trukket i prosessen. Dette kalles ofte for *proof quotes* og kan styrke studiens validitet (Grenness, 2020, s. 70).

3.6 Datakvalitet: validitet, reliabilitet og generalisering

Forskningens kvalitet går i all hovedsak ut på om leseren av prosjektet har tillit til prosjektet og dens resultater og gjennomførelse. Kravet til forskningens kvalitet knytter seg opp mot forskerens egen evne til å reflektere over studiens resultater og oppbygning. Troverdigheten økes ved at forskeren er åpen og ærlig om prosessen (Jacobsen, 2015, s. 246 – 247). I dette kapitlet vil jeg aller først stille meg kritisk til teori og metodevalg. Videre presenteres validiteten, reliabiliteten og til slutt generaliserbarheten for denne oppgaven.

3.6.1 Kritikk av teori

Skillet mellom informasjon som er av offentlighetens interesse eller privatlivets fred har vært relevant opp gjennom årene. Likevel er det muligens enda mer relevant i dag hvor det finnes langt flere plattformer sammenlignet med før i tiden. Med nyheter som er av kategorien personorienterte nyhetssaker, trekkes ofte inn belastningen medietrykket kan ha for enkeltpersoner (Hjeltnes et al., 2003, s. 75 – 76). I dagens samfunn hvor det eksisterer et stort mangfold av medieplattformer, kan det tenkes at denne belastningen oppleves som større. Likevel finnes det lite forskning på hva mediene selv tenker og reflekterer rundt dette. Og til tross for at denne grensen er allmennkjent, finnes det allikevel ikke et bredt spekter av litteratur om akkurat dette fenomenet. Det finnes noe eksisterende litteratur på hvordan man forholder seg til grensen mellom allmenn interesse og privatlivets fred rent presseetisk. Det

har i midlertidig vært viktig å passe på at man ikke går inn i jussen, men kun forholder seg til presseetikken og dens selvjustis. Det finnes nemlig litteratur om medier som har gått for langt rent juridisk sett, som har resultert i at saken har havnet i retten. Dette var noe jeg prøvde å være obs på gjennom oppgavens gang og i søket etter teoretiske perspektiver, ettersom det ikke var denne tematikken jeg ønsket å undersøke.

Oppgavens overordnede problemstilling ønsker å finne ut hvordan mediene ivaretok sin samfunnsrolle samtidig som de balanserte privatlivets fred og allmenninteressen under mediedekningen av Bertheussen-saken. Problemstillingen er også underbygget av tre underspørsmål som skal behjelpes og finne svar på dette. Av den grunn var det naturlig å finne teori som dekket underspørsmålenes temaer. I tillegg til at det var vesentlig å forklare grunnleggende praksiser for journalistikk og dens metode.

3.6.2 Kritikk av metodevalg

Metoden for oppgaven består totalt av fem kvalitative intervjuer som varte mellom 17 til 50 minutter. Utfordringen her var blant annet å tolke og kategorisere de ulike svarene ettersom svarene enten opplevdes som veldig spesifikke eller mer generelle. I denne prosessen fortolket jeg teksten og plasserte relevante svar i kategorier som ble formet av underspørsmålene eller temaer som ofte gikk igjen, og var vesentlig for oppgavens formål. Tanken var hovedsakelig å gjennomføre både kvalitative intervjuer, men også tekstanalyse. På den måten ville jeg fått et innblikk i tanker og vurderinger fra de ulike medieaktørene, men også sett hvordan selve deknningen var. Etter hvert som problemstillingen fikk sin endelige form og på grunn av oppgavens tid og omfang ville en tekstanalyse i denne konteksten ikke hatt så betydelig funksjon. Dette kan begrunnes med at mulige svar på problemstillingen dukket opp etter intervjuene var gjennomført.

Intervjuene foregikk i tidsperioden februar 2022 til mars 2022, som er omtrent fire år etter Bertheussen-saken startet. I tillegg til dette var det en stund siden rettsaken foregikk. Faren her gikk i midlertidig ut på om respondentene hadde glemt viktige detaljer som kunne vært relevant for oppgaven. Samtlige respondenter påpekte at det var en stund siden og at det

kunne hende de ikke husket alt. Dette kan bli sett på som en svakhet i oppgaven, da intervjuene aller helst burde funne sted kort tid etter sakens mediedekning, men dette har ikke vært en mulighet. Til tross for at det var en stund siden de hadde arbeidet med Bertheussen-saken, opplevde jeg at intervjuobjektene husket vesentlige vurderinger, diskusjoner og refleksjoner godt. I min oppfatning virket det som alle respondentene svarte etter beste evne, i tillegg til at de var forberedt til intervjuet ettersom de hadde gått gjennom intervjuguiden. Likevel i et semistrukturert intervju er det mulig å stille oppfølgingsspørsmål dersom det er behov for dette, dette kan man se på som en fordel ettersom intervjuobjektet kan gi en grundigere og mer nyansert forklaring av det hen mener (Østbye et al., 2013, s. 28)

For å sikre oppgavens datakvalitet må prosjektet sees i lys av problemstillingen til enhver tid. Denne forskningsstudien ønsker å finne ut hvordan mediehusene VG, TV 2 og Aftenposten tenkte, handlet, og erfarte under mediedekningen av Bertheussen saken. Formålet er å få innsikt og kunnskap om hvordan mediene håndterte sitt demokratiske samfunnsoppdrag samtidig som de skulle balansere privatlivet til hovedpersonene og publikums berettigede informasjonsbehov. Mye av bevisbildet i saken omhandlet Bertheussens dagligdagse privatliv, i tillegg til at truslene og angrepene som hun nå er dømt for fant ved flere tilfeller sted på Wara og Bertheussens private hjem og bolig. Av den grunn er det vesentlig å undersøke hvordan pressen valgte å skille informasjon som enten var av allmenn interesse eller informasjon skulle få være privat.

For å vurdere datakvaliteten i studien må den gjennom en systematisk fremgangsmåte og dermed kvalitetssikres. Når man skal kvalitetssikre enten kvalitativ og kvantitativ data fokuserer man ofte på reliabilitet og validitet, som også står for gyldighet. Validitet og reliabilitet er som regel forankret med hverandre i et forskningsprosjekt (Krumsvik, 2014, s. 151). Først og fremst når det er snakk om datakvalitet må man se på relevansen til hva man faktisk ønsker å undersøke og hva hensikten med datamaterialet er. Jo mer velegnet datamaterialet er til å belyse problemstillingen, desto høyere kvalitet har dataen. Med andre ord så har studien undersøkt det den siktet å undersøke, dermed er den gyldig (Grønmo, 2016, s. 237). I kvalitativ forskning er det i midlertidig ikke så lett å kunne måle reliabilitet og validiteten, slik som man gjør i kvantitativ metode. I kvalitativ metode dreier validiteten seg om hvordan forskeren reflekterer rundt forskerrollen, forskningsopplegget, utvalget, metodisk tilnærming, datamaterialet, og til slutt tolkninger og analytiske tilnærminger (Dalen, 2011, s.

83 -94). Forskeren skal reflektere hensikten med studien og hvorvidt den reflekterer virkeligheten basert på sin egen fremgangsmåte og funn. I den forbindelse tar man utgangspunkt i tre begreper; troverdighet, bekreftbarhet og pålitelighet (Krumsvik, 2014, s. 152).

3.6.3 Validitet

Innenfor forskning skiller man ofte mellom intern og ekstern validitet, hvor intern validitet betyr at studiens funn kan forklares gjennom hypoteser ved at det kan eksistere en viss sammenheng mellom funn og det eksisterende teoretiske rammeverket. Mens ekstern validitet handler om det er muligheter å generalisere resultatene i den gjeldende studien, til resten av en hel befolkning eller andre enn de som er undersøkt (Krumsvik, 2014, s. 152). Studiens tilhørende intervjuer består av utvalget av representanter for VG, TV 2 og Aftenposten. I vurderingen av utvalgsskjevhet ønsket jeg å representere de ulike medieaktørene likt. Til tross for at det er en mindre representant fra TV 2 sammenlignet med de andre mediehusene, representeres de likevel likt. Med dette menes at alle svar ble tatt i betraktning. Ved for eksempel å se hvordan de ulike mediehusene jobbet med de presseetiske vurderingene, samt hvordan de reflekterte selv over arbeidet blir presentert. De tre utvalgte mediehusene blir representert under de ulike kategoriene for mediedekningen. I studien har det også blitt tatt hensyn til *økologisk validitet*, som går ut på om forskerens tilstedeværelse og oppførsel påvirkes av eventuelle opptaksutstyr, som menes at forskeren blir veldig bevisst på at samtalen blir tatt opp og dermed ikke oppfører seg helt naturlig (Østbye et al., 2013. s. 124 – 125). Østbye, Helland, Knapskog, Larsen og Moe (2013) hevder at man kan styrke validiteten i oppgaven ved å fremstille uttalelser i den konteksten som ligger bak (Østbye et al., 2013, s. 130). I kapittel 4 om funn og analyse blir uttalelser presentert gjennom ulike kategorier ut fra hvilken kontekst det er snakk om.

Intern validitet

Ifølge Jacobsen (2015) gjennomfører man en pragmatisk tilnærming ved å stille spørsmål om det er samsvar mellom virkeligheten og forskerens beskrivelse av virkeligheten.

Utgangspunktet i denne konteksten er at forskeren undersøker et fenomen som ikke er direkte observerbart (Jacobsen, 2015, s. 228). I denne studien har formålet vært å skape innsikt og kunnskaper om hvordan mediene ivaretok sin samfunnsrolle mens de balanserte skillet mellom allmenninteresse og privatlivets fred under mediedekningen av Bertheussen-saken. Utgangspunktet er dermed slik som Jacobsen (2015) beskriver, fenomenet som forskes på i denne oppgaven er noe som ikke er direkte observerbart fra utsiden. Dette gjør at man må finne studieobjekter som sitter på erfaringer om oppgavens tematikk og kan gi en sann beskrivelse av virkeligheten (Jacobsen, 2015, s. 228). Dette ble gjort ved å innhente journalister og nyhetsredaktører som hadde arbeidet tett med mediedekningen av saken. For å danne en god refleksjon rundt dataen som er innhentet og hvorvidt den stemmer overens med virkeligheten, bør man også fokusere på vesentlige kriterier.

Et viktig kriterium for å vurdere intern gyldighet er tilgangen til de riktige kildene. Dette handler i all hovedsak om hvorvidt forskeren har klart å innhente de mest velegnede kildene til kunne besvare oppgavens tematikk (Jacobsen, 2015, s. 229 – 230). I oppgavens tilfelle består utvalget at journalister, krimkommentatorer og nyhetsredaktører som har jobbet tett med saken. Dette kan være med på å styrke metodens interne gyldighet. Et annet vesentlig kriterium handler om kildene gir rett informasjon. Dette innebærer at til tross for at man har de riktige kildene, er det ikke gitt at de deler riktig informasjon (Jacobsen, 2015, s. 230). Det som er essensielt her er å vurdere kildenes nærhet til fenomenet som blir undersøkt. Dessuten må også kildenes kunnskaper om studiens tema vurderes. Intern gyldighet tar også for seg kildenes vilje til å gi riktig informasjon (Jacobsen, 2015, s. 230). Man ta i betraktning at kildene kan ha en agenda med det de forteller og dette må vurderes. Å basere seg på flere kilder kan minske sannsynlighetene for feil informasjon. Studiens utvalg består av journalister fra tre store mediehus som kan skape et mer omfattende utvalg. Jacobsen (2015) tar utgangspunkt i seks ulike punkter som kan styrke studiens pålitelighet. Disse punktene bør vektlegges i lys av informasjonen som kommer frem:

- Fra kilder med god kunnskap om emnet
- Fra førstehåndskilder (nærhet)
- Fra kilder uten klare motiver for å lyve
- Fra flere uavhengige kilder
- Fra en sen fase i undersøkelsesprosessen
- Som kommer uoppfordret fra en respondent (Jacobsen, 2015, s. 232).

Ekstern validitet

Ekstern gyldighet, også omtalt som overførbarhet går ut på i hvilken grad funnene fra undersøkelsen kan generaliseres til resten av populasjonen. Dette kan være mer utfordrende i kvalitative undersøkelser ettersom man anvender et betydelig mindre utvalg. Dermed er sannsynligheten mindre for at utvalget gjenspeiler resten av befolkningen (Jacobsen, 2015, s. 237). Videre skiller Jacobsen (2015) mellom to typer generaliseringer. Hvor den første typen omhandler hvorvidt man kan generalisere til andre enheter i den samme casen som er studert. I denne konteksten er det snakk om man kan generalisere funnene til andre norske medieaktører som også dekket Bertheussen-saken. Mens den andre typen for generalisering går ut på om funnene kan generaliseres til andre case. De to ulike typene for generalisering avhenger begge av to gitte forhold: *a) antall enheter* og *b) hvordan enhetene er utvalgt* (Jacobsen, 2015, s. 238). Det finnes ikke en tydelig fasit på hvor mange enheter som bør være inkludert i studien. Likevel kan det å benytte kriteriet metning være en god indikasjon på riktig antall enheter. Begrepet metning forklares når man ikke finner mer informasjon om et aktuelt fenomen, og det som man ønsket å finne er allerede funnet (Jacobsen, 2015, s. 238). I denne studien består utvalget av fem ulike enheter, hvor to er fra mediehuset VG, to andre fra Aftenposten og en fra TV 2. Spørsmålet om metning er oppnådd eller ikke i denne studien er utfordrende å svare på. Det kunne nok vært en fordel å inkludere flere respondenter fra flere ulike mediehus, likevel var mye av informasjonen som kom frem om de ulike refleksjonene og vurderingene mye likt. Av hensyn til tid og tilgjengelighet følte det etter fem intervjuer at informasjonen om kunnskaper og erfaringer kunne besvare oppgavens forskningsspørsmål.

Et annet viktig kriterium er å vurdere hvordan enhetene er valgt ut. I dette forskningsprosjektet eksisterer det typiske utvalget, som betyr at forskeren opplever det tilhørende utvalget som representativt for flere enheter (Jacobsen, 2015, s. 239). Studiens utvalg består som tidligere nevnt av journalister i ulike roller fra tre ulike mediehus. Mediehusene er blant landets største, og respondentene har alle arbeidet tett opp mot mediedekningen. Respondentene representerer en erfaring som få har. I studien har man informanter fra VG som er Norges største avis, videre har man informanter Aftenposten som er størst på papir og TV 2 er en sentral og nasjonal viktig nyhetsaktør i det norske medielandskapet. Det kan derfor tenkes at enhetene representerer spennvidden da alle tre mediehusene står meget sentralt i det norske medielandskapet.

Siden metoden i dette forskningsprosjektet består av kvalitative intervjuer, vil jeg videre redegjøre for intervju-kvalitet og intervju-validitet. Disse begrepene utdyper validitet og reliabilitet i forhold til intervju som metode. Intervjureliabiliteten dreier seg om at intervjuet består av presise spørsmål som respondentene forstår. Dette momentet er svært viktig, og kan styrke validiteten til metoden og datamaterialet (Krumsvik, 2014, s. 132). Et annet vesentlig element når det gjelder intervjureliabiliteten, er at man lytter nøye når man transkriberer intervjuet om til tekst. Med dette menes at man forstår setningene i sin helhet, og at betydningen ikke endrer seg til tross for at intervjuene blir transkribert om til tekst, i tillegg til at man transkriberer presist (Krumsvik, 2014, s. 132-133). I transkriberingsprosessen tok jeg i bruk Words transkripsjon funksjon, før jeg selv gikk gjennom lydopptakene og rettet på feil og mangler. På den måten ble den transkriberte teksten mer presis og ordrett.

3.6.4 Reliabilitet

Reliabiliteten, også omtalt som påliteligheten i studien omhandler den delen som samler inn data og måten dataen bearbeides på. I den forbindelse trekkes ofte intervju-effekten inn, som betyr at forskeren kan ha en effekt på det som studeres. Med andre ord kan forskeren påvirke resultatene (Jacobsen, 2015, s. 242). Det er derfor viktig at forskeren er bevisst på intervju-effekten og er klar over de fallgruvene som finnes. Intervjuobjektene kan bli påvirket av for eksempel hvordan forskeren opptrer og snakker, som igjen kan ha en følge på fenomenet som undersøkes. I dette forskningsprosjektets tilfelle var dette noe jeg under hele

prosessen prøvde å være bevisst på. Ettersom intervjuene ble gjennomført digitalt, enten via Zoom eller telefon, gjorde at intervju-effekten ble redusert. Som forsker skal man holde seg objektiv og være bevisst over sin egen rolle. Dette var noe jeg reflekterte over gjennom hele arbeidsprosessen.

Et annet viktig punkt er å ta hensyn til kontekst-effekten som i all hovedsak går ut på hvilken kontekst informasjonen har blitt samlet inn i. Man skiller mellom en kunstig eller naturlig kontekst. Den kunstige konteksten omhandler i dette tilfellet hvorvidt intervjuobjektet befinner seg i en uvanlig sammenheng. Mens den naturlige konteksten betyr at intervjuene foregår naturlige steder for intervjuobjektet, som for eksempel arbeidsplassen deres. De to ulike kontekstene kan ha både fordeler og ulemper ved seg. I den naturlige konteksten kan en mulig svakhet være elementer som kan opptre forstyrrende, som for eksempel telefoner som ringer eller kollegaer som dukker opp på kontoret (Jacobsen, 2015, s. 243). Siden intervjuene i denne studien foregikk digitalt, befant intervjuobjektene seg i en naturlig kontekst, som kan øke tilliten. En annen viktig ting som skal vurderes er om intervjuet er planlagt eller om det kommer som en overraskelse på intervjuobjektet. I dette tilfellet var intervjuene planlagt i god tid før de fant sted, samtidig som alle informantene fikk tilsendt intervjuguiden på forhånd. På den måten fikk de tid til å forberede seg dersom de ønsket det. Det finnes ikke en fasit på hva som er best, derimot avhenger det av fenomenet man ønsker å undersøke (Jacobsen, 2015, s. 244). Oppgaven min ønsker å øke kunnskapen om hvordan mediene ivaretok sin samfunnsrolle samtidig som de vernet om privatlivet. Da er jeg som forsker ute etter hvilke refleksjoner og vurderinger som har blitt tatt stilling til under mediedekningen. Av den grunn kan man si at planlagte intervjuer egnet seg best for studiens data ettersom intervjuobjektene fikk muligheten til å sette seg inn i sakskomplekset og reflektere over hvordan de hadde arbeidet ved mediedekningen av Bertheussen-saken. Det var særlig en fordel ettersom det var en stund siden mediedekningen av selve saken hadde funnet sted og det satt derfor ikke friskt i minnet til respondentene.

Et annet vesentlig punkt angående reliabiliteten i oppgaven går ut på hvordan forsker har arbeidet med dataen og analyse av data. For eksempel slurv og unøyaktighet kan svekke reliabiliteten. For å unngå dette i en intervjusituasjon, vil det lønne seg å bruke lydopptaker av intervjuene (Jacobsen, 2015, s. 245). På den måten kan forsker transkribere ordrett hva som blir sagt, noe som vil styrke reliabiliteten. I dette forskningsprosjektet har det blitt tatt lydopptak av alle intervjuene som senere ble transkribert og til slutt fortolket. Ulempen ved

denne type metode når man transkriberer materialet til teks, er at man går gjerne glipp av viktige elementer som finner sted i den muntlige og levende samtalen. Dette kan for eksempel være bruken av kroppsspråk, tonefall, ironi, ansiktsuttrykk og stemninger (Leseth & Tellmann, 2014, s. 93). I mitt tilfelle ble to av intervjuene gjennomført over telefonen og tre av intervjuene foregikk over Zoom. På tidspunktet intervjuene fant sted, var hverdagen fortsatt i stor grad preget av koronapandemien, og alle intervjuene foregikk derfor uten at vi møttes fysisk. For de to intervjuene som foregikk over telefon, var telefonsamtale den eneste løsningen av ulike årsaker. Det å gjennomføre intervjuene uten å møtes ansikt til ansikt kan som sagt ha noen ulemper. Dette kan være med på å svekke validiteten i oppgaven, ettersom det kan ha en betydning at man ikke transkriberer hvor informantene legger trykk på et ord, hvordan ansiktsuttrykket deres er mens de snakker om noe bestemt eller hvordan stemningen er. I transkripsjonen valgte jeg å ikke fokusere på å gjengi pauser, nøling og lignende helt presist, men jeg fokuserte heller på innholdet av informasjonen informantene kom med. Grunnet oppgavens tema, som mest sannsynlig ikke vekker så utrolig mye følelser hos informantene. Fokuset baserte seg mer på informantenes kunnskaper, tanker, erfaringer og informasjon (Grenness, 2020, s. 67). For å styrke oppgavens pålitelighet transkriberte jeg intervjuene så fort som mulig etter intervjuet var ferdig. I tillegg leste jeg over transkripsjonen flere ganger, dette kan i følge Grenness (2020) være med på å styrke reliabiliteten. Validiteten og reliabiliteten kan også styrkes ved å la informantene lese gjennom egne intervjuer og godkjenne dem. Likevel kan det hende at intervjuobjektene ønsker å endre på vesentlige detaljer (Grenness, 2020, s. 66 - 67). I dette tilfellet sendte jeg over sitatene jeg ønsket å bruke til de forskjellige respondentene, hvor alle godkjente de og sa det så greit ut. Det var en informant som ønsket at jeg skulle gjøre noen små justeringer på noen få sitater ettersom det var veldig muntlig. Dermed endret jeg det slik at sitatet ble mer presist i skriftform.

En annen sentral del i reliabiliteten er hvordan man som forsker analyserer data. I denne konteksten er det viktig å plassere enheter i kategorier, og se hvilken enhet som passer inn hvor. I denne prosessen er det viktig at enhetene går inn i tilfeldige kategorier, men at forsker går over dette flere ganger (Jacobsen, 2015, s. 246). Dette var noe jeg gjorde ved flere anledninger, ettersom det ikke alltid var like lett å tolke hvilke data som burde plasseres i hvilken kategori.

3.6.5 Generaliserbarhet

Generaliserbarhet omhandler om man kan overføre funnene til resten av befolkningen. Dette betyr at funn fra oppgaven stemmer overens med en annen helhet, og kan dermed generaliseres (Jacobsen, 2015, s. 237 – 239). Denne oppgaven omhandler en spesifikk sak som skiller seg ut. Derfor vil en helt lik sak trolig ikke gjenta seg på en lik måte. Og spørsmålet hvorvidt man kan generalisere denne oppgaven er utfordrende å svare på. Om man tar i betraktning at saken er såpass unik er det vanskelig å si at funnene i denne oppgaven kan generaliseres. På en annen side kan oppgaven være et bidrag til å forstå hvordan mediene handler, vurderer og reflekterer angående offentlighetens interesse og privatlivets fred i da spesielt krim saker. I tillegg til at den kan være et bidrag på mediene hvordan de ivaretar sitt samfunnsoppdrag når de møter etiske problemstillinger i denne konteksten.

3.7 Hvorfor Aftenposten, VG og TV 2?

Da jeg skulle velge hvilke medieaktører jeg ønsket å undersøke mer, visste jeg at jeg ønsket å undersøke noen av de største mediene i Norge. Grunnet de trolig hadde en relativ stor mediedekning av Bertheussen saken og rettsaken. Dermed falt valget på VG, TV 2 og Aftenposten. Etter en kjapp undersøkelse fant jeg også ut at Aftenposten tilsynelatende hadde valgt en litt annerledes fremgangsmåte enn hva som det er det vanlige. Av den grunn tenkte jeg det ville være interessant å se på Aftenposten, men også på VG og TV 2 for å høre hvordan de hadde tenkt og arbeidet med saken. Medieaktører som NRK, Filter, og Dagbladet kunne også vært aktuelle og bidratt med bred informasjon, men likevel visste jeg på forhånd at Aftenposten hadde en litt annerledes tankegang. VG blir regnet som Norges største mediehus, mens Aftenposten er størst på papir i Norge. Også TV 2 regnes som en av Norges største mediehus (Mediebedriftenes Landsforening, 2021). Mediene jeg har valgt til denne studien er sentrale og er viktige i det norske medielandskapet. De tre medieaktørene har et høyt antall lesere eller seere som publikum, og det er derfor interessant å få et innsyn i deres erfaringer og tanker rundt prosjektets tema. De valgte mediehusene kan nå ut til svært mange

og det kan dermed være svært lærerikt og betydningsfullt å få et innblikk i de ulike redaksjonenes vurderinger og meninger.

Formålet med intervjuene var å finne ut hvordan de ulike mediehusene hadde arbeidet med saken og få et bredere innblikk i hvordan de handler og håndterer betente saker som dette. Fra tidligere av har man vitnet mye mediedekning av privatlivet til personer med offentlig interesse som har resultert i store belastninger for de gjeldende personene. Derfor var det interessant å få mer informasjon om hvordan de ulike redaksjonene tenkte rundt dette temaet i den spesifikke saken.

3.8 Forskningsetikk

Når man forsker på et spesielt fenomen eller en hendelse bør man være bevisst over forskningsetikkens prinsipper. Med dette menes prinsipper som bør bli tatt stilling til gjeldende utførelsen av forskningsprosjektet, samt publiseringen (Østbye et al., 2013 s. 29). Et viktig punkt er å klarlegge reglene som gjelder for godkjenning og administrasjon av forskningsprosjektet (Østbye et al., 2013, s. 30). Denne oppgaven fikk godkjent prosjekt av NSD i august 2021. I tillegg til dette ble alle respondentene informert grundig med deres rettigheter i prosjektet. Et annet vesentlig punkt er at man skal alltid møte og se respondentene i undersøkelsen som respondenter, og ikke som tekster eller ting. Grønmo (2016) trekker frem tre punkter som han mener er viktig i forskningsetikken. Han peker på originalitet, ydmykhet og redelighet. Førstnevnte går ut på at det man forsker på kan bidra til ny kunnskap, forståelse, innsikt og informasjon om for eksempel et fenomen. Med ydmykhet mener han at man som forsker må være bevisst over oppgavens styrker og svakheter, samt være tydelig på hvilke begrensninger oppgaven har. Det siste punktet Grønmo (2016) beskriver er punktet om redelighet. Dette går ut på å være presis og tydelig om hva man har selv gjort eller skrevet og hva som er hentet fra andre steder og hvor (Grønmo, 2016, s. 32 – 35).

3.9 Oppsummering

I dette kapitlet har jeg gått gjennom hvilke metoder jeg anvender for å innhente data i studien min. Ved å bruke kvalitative intervjuer får man kunnskaper og et større innblikk i respondentenes erfaringer, meninger og opplevelser. På den måten får man vite hvordan de ulike mediehusene har tenkt rundt mediedekningen og på hvilken måte de har håndtert saken. Ved å gjennomføre semistrukturerte intervjuer med personer som har jobbet tett opp mot mediedekningen av saken vil dette trolig kunne besvare studiens forskningsspørsmål. Jeg har også presentert og vurdert datakvaliteten til dette forskningsprosjektet.

4 Analyse og funn

Forskningsprosjektets hovedformål er å undersøke *hvordan TV 2, VG og Aftenposten ivaretok sin samfunnsrolle samtidig som de skulle verne om privatlivets fred under mediedekningen av Bertheussen-saken*. For å kunne svare på problemstillingen formulerte jeg også tre underspørsmål som vil besvares gjennom de kvalitative intervjuene med journalister. Dette for å kunne besvare oppgavens tematikk og virkelig gå i dybden. Jacobsen (2015) beskriver presentasjonen av kvalitative intervjuer som noe mer fritt. Han trekker også frem viktigheten av sitater i kvalitativ analyse og kaller de for helt essensielle (Jacobsen, 2015, s. 402). I hele dette kapitlet skal datamaterialet fortolkes samtidig som det presenteres. Det vil si at sitater og uttalelser vil bli presentert videre en fortolkning av det som blir sagt. Dette skjer i den hensikt for å gi analysen tyngde og liv (Jacobsen, 2015, s. 402). På den måten kan man virkelig gå i dybden av materialet som igjen vil være vesentlig når man skal forstå funn fra analysen.

I den første delen av analysen tar jeg for meg det første underspørsmålet *Hvilke presseetiske utfordringer ble tatt stilling til under mediedekningen av Bertheussen-saken?* Denne delen vil fokusere på ulike problemstillinger og eventuelle diskusjoner som dukket opp i tråd med det etikken av mediedekningen. Samtidig vil jeg trekke inn hvordan de har jobbet og eventuelle utfordringer de har møtt på.

Andre del av analysen går omtrent hånd i hånd med den første delen, men for å gjøre det mer oversiktlig har jeg valgt å fokusere på skillet mellom allmenn interesse og privatlivets fred som en egen del av denne analysen. I denne delen fokuseres det på hvordan respondentene reflektere rundt den såkalte «gråsonen» mellom hva som går under offentlighetens interesse og hva som skal bevares i privatlivets fred. Denne delen vil gå dypere inn i hvor de setter grensen i de ulike redaksjonene. I kodingsprosessen dukket det opp kategorier som gikk blant annet ut på journalistikkens demokratiske rolle, denne kategorien vil dermed være inkludert i denne delen av analysen.

I tredje og siste del av analysen vil det fokuseres på *hvordan de undersøkte medieaktørene reflekterte rundt medietrykket i denne saken*. I denne delen vil tanker og refleksjoner fra respondentene bli presentert. I tillegg vil jeg presentere hvordan de valgte medieaktørene har arbeidet med saken underveis. Som igjen vil være en viktig del av forskningsprosjektets datainnsamling.

4.1 Presseetiske vurderinger

I dette delkapittelet vil jeg presentere noen hovedelementer som stadig gikk igjen i de ulike intervjuene angående de presseetiske vurderingene og hensyn de måtte ta stilling til. Noe av det første som kom frem i de fleste intervjuene var at det hadde vært noe diskusjoner rundt identifisering. Noen av informantene beskriver dette som noe litt større diskusjoner enn andre. Det ble likevel naturlig for alle de nevnte redaksjonene å identifisere Bertheussen da saken endret retning totalt og hun ble siktet. Dette var det mange grunner til, en av grunnene som ble trukket frem opp til flere ganger var at ved å identifisere henne ville hun få en belastning, men det ville også fjerne en belastning fra nære relasjoner eller tidligere tiltalte. VGs krimkommentator Øystein Milli presiserte en følge om mediene ikke hadde gått ut med navn. Konsekvensen her kunne ført til at flere andre hadde blitt mistenkeliggjort og det ville derfor vært en belastning for andre. Tora Bakke Håndlykken som er nyhetsredaktør i VG trekker identifisering frem som et av de mest betente presseetiske spørsmålene, og forklarer det slik;

«Altså identifisering er alltid et av de spørsmålene, selv om ikke det var mye diskusjoner internt rundt det, så er det alltid betent fordi at vi vet hvor stor betydning det har for den vi omtaler. Så det er jo en vurdering som vi legger stort alvor i, og som vi har grundig prosess rundt» (Bakke Håndlykken, 10.02.2022).

Uttalelsen til VGs nyhetsredaktør antyder at det har vært grundige gjennomgåelser av eventuelle konsekvenser og ulemper en identifikasjon kunne være og vurdert dette opp mot offentlighetens berettigede informasjonsbehov. TV 2 har i likhet med VG hatt grundige diskusjoner rundt det å identifisere hovedpersonen. I intervjuet med Mathias Ogre, reporter i TV 2, kaster han lys på problematikken med å identifisere en som egentlig ikke ønsker offentlighetens søkelys og oppmerksomhet. Han trekker frem at det er høyere terskel på pressen for å identifisere personer som i teorien ikke er en offentlig person. Samtlige informanter viste drøftelse rundt dette, og alle konkluderte med på at hun hadde søkt offentlighet ved kronikken hun publiserte. Dernest valgte de ulike mediene å identifisere henne, ettersom hun hadde søkt offentlighet gjennom kronikken som ble publisert i VG, landets største avis. Ogre argumenterer for identifiseringen på denne måten:

«Det er nesten umulig å omtale saken, siktelsen eller tiltalen, uten å identifisere Bertheussen. Hele sakskomplekset her dreide seg om at hele landet, inkludert justisministeren muligens hadde blitt lurt» (Orge, 21.03.2022).

Dette er et viktig funn i empirien ettersom det tyder på at Ogre er ambivalent forhold til valget av identifisering. Om pressen lot vær å identifisere henne ville det ikke bare kastet lys på andre, det ville også vært vanskelig å gjennomføre sitt journalistiske samfunnsoppdrag. Ved å skjule informasjon fra allmennheten ville det igjen ført til konsekvenser til demokratiet og den frie presse. Saken endte med en justisminister som gikk av, og det ville vært unaturlig å ikke kunne forklare dette. Milli fra VG forklarer klart og tydelig hvorfor en slik identifikasjon er vesentlig i en så kompleks sak som denne. Milli spesifiserer problemstillingen som reiste seg da saken skiftet retning og påpeker følgende:

«Pilen hadde jo pekt mot Blackbox teateret og hvert fall miljøet rundt Blackbox teateret. Og når da politiet mener at de har bevis for at dette er iscenesatt av justisministerens samboer, så er det helt uunngåelig å skrive det altså publisere det og identifisere henne. Du havner i en situasjon hvor du er nødt til å gjøre det sånn som jeg ser det»(Milli, 09.02.2022).

Dette sitatet illustrerer en viktig problemstilling, i tillegg til refleksjonene rundt. I uttalelsene over kommer frem at respondentene mente det var riktig å identifisere Bertheussen ut fra sakens alvorlighets kompleks. Dette forklares med at man må tydeliggjøre at det ikke er noen fra Blackbox teateret eller miljøet rundt, som det tilsynelatende kunne virke som i starten. Politiet hadde på dette tidspunktet skiftet retning og siktet Bertheussen. Om mediene da skulle skrive at det var en nærstående Wara, eller en i hans nærmeste omgangskrets ville det kastes mistanken over på andre. Dette kunne for eksempel mistenkeliggjort barn, familie eller andre helt nære. Dette er noe som kunne vært en belastning for flere personer enn bare de det gjelder. I tillegg til at saken er såpass alvorlig at det å ikke å nevne noe om hvem som faktisk har utført trusler mot demokratiet ville vært oppsiktsvekkende i det store bildet, ettersom saken traff demokratiet i ytterste forstand.

Angående belastningen som kommer med en identifisering, trekker Milli frem dette:

«Da blir en vurdering belastning. Og da blir det jo selvfølgelig belastende for Bertheussen å bli identifisert, men da må hun faktisk bære den belastningen for at vi skal fjerne en potensiell belastning fra de som kunne kom til å bli indirekte identifisert» (Milli, 09.02.2022).

Milli presiserte at han forholdt seg til den rettslige dommen når han omtaler hvem som stod bak truslene. Funnet her er en vesentlig del av empirien ettersom det tyder på at redaksjonen har diskutert saken og belastningene rundt, omfattende. I ett av budene i Vær-Varsom plakaten står følgende på punkt 1.5 *«Det er pressens oppgave å beskytte enkeltmennesker og grupper mot overgrep eller forsømmelser fra offentlige myndigheter og institusjoner, private foretak eller andre»* (Norsk Presseforbund, 2021). I denne sammenhengen tyder det på at VG beskyttet andre mennesker fra en belastning og et søkelys ved å identifisere vedkommende politiet mente stod truslene.

Ogre fra TV 2 fortalte at redaksjonen han hører til i, hadde også en del diskusjoner rundt mediedekningen. En diskusjon som ble tatt opp var dette som skulle publiseres og ikke. En god grunn for at de hadde diskusjoner var nemlig det at hun hadde et såpass sterkt ønske om å være en privat person, og ikke en offentlig. Dette var noe hun uttrykte veldig tydelig, grunnet dette førte det til at TV 2 var nødt til å ha diskusjoner rundt privatlivet hennes. Her dukket det likevel opp et interessant funn, som også er svært vesentlig i sakens gang. Ogre utdyper nemlig dette:

«Dette er en såpass stor sak at det er helt naturlig at pressen dekker den på en ordentlig måte. Både av hensyn til befolkningens informasjonsbehov, påtalemyndigheten og PST, men også av hensyn til henne. Hun mener jo at hun ikke har gjort dette og da må jo vi også etter beste evne forklare hvorfor hun mener at hun har rett. Det innebærer jo da å omtale hennes forklaring av hva hun gjorde da dette skjedde, hvorfor hun mener det ikke kan ha vært henne, og så videre» (Ogre, 21.03.2022).

Et viktig prinsipp i journalistikken er å presentere flere sider av en sak (Handgaard et al., 2013, s. 57 – 58). I dette tilfellet innebærer det å både presentere argumenter og motargumenter på hvorfor en person enten er skyldig eller uskyldig. Dette har alle de intervjuede trukket frem som en viktig avveining. Spesielt med tanke på at man har en tiltalt som selv mener hun er uskyldig. I et demokratisk samfunn, er det også viktig å dekke slike saker. Grunnen at pressen fungerer som en slags fjerde statsmakt, og dermed har en sentral rolle i å kontrollere prosessen rundt dommen og at blir gjort på en rettfærdig og korrekt måte (Røssland et al., 2006, s. 30 – 37). Dette vil bli drøftet ytterligere og diskutert i kapittel fem.

Informantene ble spurt om hva som gjorde denne saken av offentlig interesse. Svarene varierte i noen grad fra informant til informant, men selve hovedpoenget var mye likt. Milli oppsummerer viktigheten av å sette dagsorden som gjenspeiler den grunnleggende holdningen og forståelsen av samfunnsoppdraget hos informantene. Jan Gunnar Furuly som er journalist i Aftenposten påpeker at det var den daværende justisministeren, Tor

Mikkel Wara som selv sa tidlig i saken at truslene var et angrep på demokratiet. Videre forteller samme informant at det var nettopp Wara som var med på å løfte saken til et politisk nivå. I desember 2018 skrev Laila Anita Bertheussen en kronikk i VG med tittelen «*De kaller det kunst, jeg kaller det en grov invasjon av mitt privatliv*». Senere den samme måneden, 18. desember 2018 hadde også Wara en kronikk på trykk i Aftenposten, hvor han hevdet at teaterstykket var moralsk konkurs. Det blir i midlertidig trukket frem at debattinnleggene til Aftenposten alltid er åpen, og dermed rom for alle å komme til orde.

Et annen interessant funn som omhandler presseetiske vurderinger var Aftenposten sitt bevisste valg om å ikke benytte navn på enkeltperson og knytte det opp til sak. Med dette menes å ikke bruke navn i type vignetter og titler som skal skape en gjenkjennelse i saken. Aftenposten skilte seg ut fra de i andre mediene som i dette tilfellet omtalte saken som Bertheussen – saken. Nyhetsredaktør Tone Tveøy Strøm-Gundersen i Aftenposten mener dette er «veldig uheldig» å gjøre og forklarer det slik:

«Det er ikke en omtale vi bruker i det hele tatt, fordi det å klistre et sakskompleks til et navn innebærer en ekstra belastning for den personen som er tiltalt» (Strøm-Gundersen, 17.03.2022).

Uttalelsen til Aftenpostens nyhetsredaktør peker på noe sentralt i denne type mediedekning. Strøm-Gundersen belyser problematikken ved at en hovedperson står for navnet til et helt sakskompleks. Ved å ikke fokusere på navn, kan det kanskje tenkes at belastningen dempes litt, som for eksempel ved å ikke se sitt eget navn i vignetter, forsider og titler. Grep som dette kan dempe personfokuset ytterligere i en allerede massiv mediedekning. Videre forteller samme respondent at de lærte mye om dette etter rapporten som kom etter Tore Tønne, den tidligere helseministeren som tok sitt eget liv. Flere medier brukte Tønne-saken som en slags beskrivelse på sakskomplekset. Strøm-Gundersen påpeker videre at den type grep som med å ikke klistre navn opp til sak, er viktig for Aftenposten å gjøre. Flere av respondentene i oppgaven trekker frem saken om Tore Tønne som eksempel for å illustrere at de har tatt med seg lærdom og erfaringer fra hendelsen. Likevel er det kun Aftenposten som eksplisitt peker på et konkret valg de bevisst har tatt etter lærdom fra denne saken. Det kommer altså frem at ulike erfaringer og

hendelser kan på en eller annen måte ha hatt en form for påvirkning på mediedekningen, i tillegg til å legge nye retningslinjer for hvordan man skriver om slike saker.

4.2 Hvor gikk skillet mellom offentlig og privat?

Informantene fikk spørsmålet om hva som gjorde denne saken av offentlig interesse, før de videre fikk spørsmålet om hvordan de skiller mellom hvilke informasjon som burde komme ut til publikum og hva som burde holdes privat. Det korte svaret på dette spørsmålet er alle informantene ganske klar på. Saken omhandlet alvorlige trusler på en sittende justisminister, og traff i ytterste stand demokratiet. En informantene oppsummerer hvorfor saken ligger i offentlighetens interesse på denne måten:

«Det klart at en sånn type sakskompleks er det nesten helt åpenbart hvor midt i blinken det treffer i offentlighetens interesse. Dette treffer maktstrukturen i samfunnet. Det endte jo opp med en justisminister som måtte gå av og som har trukket seg fullstendig ut av politikken ...» (Ogre, 21.03.2022).

Det fremkommer også av samtlige informanter at de ikke kan huske noen lignende situasjoner i Norge hvor hjemmet til en politiker er utsatt for hærverk, ikke bare en gang, men gjentatte ganger. Hærverket og truslene skjer etter det har vært en offentlig debatt om vedkommens offentlige rolle og virke. Hendelsene finner altså sted etter politikerens samboer ytrer seg kritisk og reagerer sterkt på at hjemmet deres blir blant annet vist på film i en offentlig tilsetning i Oslo. Så begynner alvorlige ting å skje mot justisministeren og samboerens bolig. En av informantene påpeker at dette er egentlig ganske usannsynlig og uvanlig, og kommenterer derfor dette.

«Det er sånne historier som hvis en krimforfatter hadde lagd en sånn historie, så hadde jo vedkommende blitt slakta av kritikerne fordi sånt skjer bare ikke i virkeligheten, men det gjør altså det.» (Furuly, 09.02.2022).

Denne uttalelsen er et meget interessant funn som fremkom i datamaterialet. Furuly sammenligner med en krimhistorie som noe så usannsynlig for underholdningsbransjen,

nettopp fordi man mener at det egentlig ikke er mulig at noe slikt skjer i realiteten I tillegg forteller dette sitatet om hvor usannsynlig saken egentlig er. Pressen gjør dermed en viktig jobb ved å gå inn i sakskomplekset, sette seg inn i alle detaljer og dermed videreformidle det vesentlige til samfunnet. Nettopp fordi saken er både alvorlig, men også i offentlighetens interesse. Publikum burde få informasjon av hva som skjer og aspektene i saken må kunne forklares og formidles.

Funnene antyder at det ikke er noe tvil om at denne saken ligger i offentlighetens interesse, da den er såpass alvorlig og kan påvirke demokratiet i ytterste ledd. Men hvordan vurderer de uvalgte mediene på hva som er innfor å dele og hva som ikke er det. Hvordan skal pressen informere borgerne om kritikkverdige forhold, samtidig som de skal verne om privatlivet til en person som i utgangspunktet ikke er offentlig og ikke ønsker å være i noe offentlig søkelys. Det som i tillegg gjorde saken mer spesiell er at selve sakskomplekset gikk mye ut på den tiltalte sine dagligdagse gjøremål og generelt privatliv. I denne saken var det også helseopplysninger som knyttet seg opp til hennes forklaring og argumenter på hvorfor hun var uskyldig. Dette oppsummerer Ogre i TV 2.

«Det viktigste punktet mellom nyttig og unyttig informasjon er jo ting som har med sakens opplysninger å gjøre. Det er klart at veldig mye av bevisbildet mot Bertheussen dreide seg om hennes flere dagligdagse gjøremål og ting hun drev med (...) Den viktigste vurderingen vi må gjøre er om det er strengt tatt nødvendig å omtale disse tingene for å beskrive bevisbildet mot henne. Så det er ganske mye som ble omtalt i rettssaken som aldri som aldri kom ut» (Ogre, 21.03.2022).

Ogre vektlegger at sakens opplysninger må ha en nytteverdi for at den skal nå ut til publikum. TV 2 redaksjonen reflekterer likt som VG og Aftenposten rundt vurderingen om hva som oppleves som nyttig eller unyttig informasjon. Funn tyder på at den avgjørende faktoren går ut på om det er relevant for straffesaken og bevisbildet mot Bertheussen. Detaljer som mediehusene opplevde som irrelevant for sakskomplekset og skyldspørsmålet, lot de vær å publisere. Samtlige trekker i midlertidig frem at i utgangspunktet kan man referere alt fra en offentlig rettssak, men det er ikke presseetisk riktig å gjøre, så derfor lar de vær.

Vesentlighetsprinsippet står tydelig sterkt i journalistikken (Borgen, 2012, s. 299).

Det står også betydelig sterkt hos VG, TV 2 og Aftenposten når de går inn og dekker mer komplekse saker slik som denne. Dette blir presisert fra alle informantene uavhengig av redaksjonen de jobber for. Informasjonen de formidler ut til offentligheten må være vesentlig for både skyldspørsmålet, men også vesentlig for allmennheten. Hva som legges i dette kan dog tolkes ulikt.

Milli fra VG har lik tankegang om denne type vurderinger. Han forklarer oppfattelsen sin slik:

«Det går det alltid en grense hvor vi må gjøre nøye vurderinger på hva vi vider bringer. Når det gjelder denne saken så kom det frem personlige helseopplysninger som vi blant annet vurderte. Vi publiserte det vi mente var nødvendig for konteksten og forståelsen, men holdt tilbake en del ting som vi mente offentligheten ikke behøvde å vite og hvor de private hensynene veide tyngre enn kravet offentligheten har for å fullt opplyst. Man kan si at offentligheten har krav på å vite alt og en rettsak er i utgangspunktet åpen og i prinsippet kan hvem som helst gå å høre på. Men det er ikke sånn at vi allikevel publiserer alt» (Milli, 09.02.2022).

Mens Ogre omtaler skillet mellom allmenn interesse og privatlivets fred som en gråsoner. *«Det finnes absolutt alltid en ganske sånn bred gråsoner som man må bruke både instinkt, erfaring og skjønn til å vurdere» (Ogre, 21.03.2022)*

Man kan definere en gråsoner på at man befinner seg et sted i grenseland. I denne konteksten vil det si at man befinner seg i en situasjon hvor man ikke helt vet hvor grensen på nyttig og unyttig informasjon går, altså på hva som ligger i offentlighetens interesse til over på privatlivets fred. TV 2s reporter Mathias Ogre beskriver her hvilke momenter de bruker for å veilede seg i en såkalt gråsoner. Ut fra studiens datamateriale er det kun informanten fra TV 2 som vektlegger instinkt, erfaring og skjønn til å vurdere hva som er av offentlig interesse. De to andre medieaktørene har fokusert mer på hva som kan tilføye saken noe nytt og vesentlig som publikum har mer krav på å vite. Dette er et interessant funn ettersom Ogre antyder på at blant annet erfaring vil kunne hjelpe å vurdere skillet.

Basert på informantenes refleksjoner er det tydelig at pressens samfunnsrolle er et svært viktig og avgjørende element for å forklare hvorfor de burde ha omtrent full offentlighet rundt denne saken. Offentlighetsprinsippet er svært viktig i et demokratisk samfunn. Sitatene nedenfor illustrerer hvorfor mediene dekket saken og hvordan de håndterte sin samfunnsrolle på samme tid som de skulle gjøre ulike presseetiske hensyn til omtalte.

«Det er jo vesentlighets kriterier som kommer inn. Det handler om at, også det med nyhets kriteriet at vi mener at det må innebære en ny opplysning til saken, og at og at det belyser det som er relevant for saken, ikke alt mulig annet. For det er veldig mye i en sak som det her som du kan si som vi leserne vi oppfatter som interessant selyfølgelig. Men det er ikke det samme som at det har offentlig interesse.» (Bakke Håndlykken, 10.02.2022).

«Vi er jo et kontrollorgan for samfunnet i det store, og det handler om både om ofrene og den tiltalte. Vi skal jo både kontrollere politiet og domstolen, at det er fair trade og at det er en korrekt dom og en korrekt rettergang. Inni det ligger jo det også at vi må gjengi den som er på tiltalebenken fra å få sin versjon presentert og sine argumenter bevist. I det ligger det jo disse problemstillingene.» (Milli, 09.02.2022).

«Det ville vært veldig rart å ikke ha full offentlighet rundt dette, og det er også viktig demokratisk sett at man ikke opplever at pressen driver og skjuler ting eller holder noe tilbake. Da kan det være med på å svekke tilliten til demokratiet og fri presse, vi er jo en vesentlig del av demokratiet vil jeg si. Også hvordan de håndterer en sånn sak handler jo om det store bildet hvordan folk skal ha tillit til demokratiet.» (Milli, 09.02.2022).

I likhet med informantene fra VG, trekker også informantene fra TV 2 et viktig poeng.

«Skulle det være sånn at det var hull i bevisbildet mot henne, så måtte dette det også komme fram på en skikkelig måte, sånn at det kan ettergås. Hun har jo på akkurat lik linje med alle andre, rett til å få en rettferdig og grundig straffesak.. Hvis pressen ikke gjør det, mister vi en mulighet til å kvalitetssikre etterforskningen (Ogre, 21.03.2022).

Uttalelsene over er svært viktig element i studiens datamateriale. Utsagnene antyder viktigheten med en presse som fungerer i en rolle som den fjerde statsmakt. Pressen skal ikke bare overvåke mennesker i maktposisjoner i samfunnet, pressen skal også kontrollere de andre statsmaktene. Ved at journalistikkens utfører sin demokratiske samfunnsrolle vil saker som denne kunne ettergås og på den måten kontrolleres at straffesaken blir utført på en korrekt måte. I utsagnet ovenfor understreker Ogre (2022) betydningen for at mediene tar tak i saker, uavhengig av hvor komplisert og kompleks de er, og dermed presenterer alle aspekter ved saken. I tillegg til at de forklarer publikum hva det er som foregår, hvordan foregår det og hvorfor. Dette er helt essensielle ting å huske på når man dekker da spesielt rettssaker. Krimkommentator for VG, Øystein Milli (2022) viser til refleksjoner rundt mediernes tillit og viktigheten av dette i et demokratisk samfunn. Måten pressen velgere å håndtere en sak som denne gjenspeiler også tilliten publikum vil ha. Velger man vekk å fortelle vesentlig informasjon kan dette svekke tilliten til både frie og uavhengige medier, men også til demokratiet generelt. Dette er et svært viktig punkt i datainnsamlingen, ettersom frie medier skal lage uavhengig og objektiv journalistikk om både myndighetene og resten av samfunnet. Dette skal skje i tråd med det journalistiske samfunnsoppdraget. Pressefriheten er altså et anerkjent prinsipp i demokratiet, og det er derfor viktig å opprettholde god tillit til fri og uavhengig presse.

I sakens gang er skillet mellom hensynet til offentligheten relevant, men også hensyn til privatpersoner. Da gjelder det å veie opp hensyn opp mot hverandre. I tillegg til å hele tiden vurdere avveininger som er presseetisk riktig i saken, både for mediernes rolle i samfunnet og for personer i offentlighetens søkelys.

«Det å rapportere, dokumentere, fortelle og opplyse om hva som skjedde rundt de angrepene er veldig viktig, og et hensyn vi har til offentligheten og et hensyn til leserne våre for å formidle hva som skjer. Så er jo det hensynet til familien og ikke minst til den tiltalte, nå dømte, som selyfølgelig veier tungt og at hun i utgangspunktet ikke er en offentlig person, men ble tiltalt for alvorlig kriminalitet mot en offentlig person» (Strøm-Gundersen, 17.03.2022)

Uttalelsen fra nyhetsredaktøren i Aftenposten hentyder til at redaksjonen har gjort nøye vurderinger når det gjelder ulike hensyn som behøvde å bli tatt stilling til. Her vektlegges hensyn til publikums berettigede informasjonskrav, ettersom offentligheten har et såkalt

krav på å vite hva som foregår i samfunnet. Dette kravet ble nok vektlagt ekstra ettersom saken omhandlet trusler og angrep på demokratiet, og man i teorien ikke visste hvem gjerningspersonen ønsket å ramme. Dermed ble saken noe som angikk også folket, da truslene rammet demokratiet i ytterste ledd. Et annet avveining Strøm-Gundersen peker på er at hun ikke i utgangspunktet er en offentlig person, men samboer med en offentlig person. Dette hensynet veiet også tungt i vurderingen av hvordan mediene skulle håndtere sin samfunnsrolle, men også ivareta privatlivets fred. Disse hensynene inngår i presseetiske utfordringer og ble derfor vektet opp mot hverandre og hele tiden vurdert. I et av intervjuene kommer det frem en vesentlig faktor som nyhetsredaktøren i VG trekker frem og reflekterer over:

«Publikums interesse her tror jeg nok handlet mye om relasjonen mellom justisministeren og hans samboer. Det er jo ikke veldig relevant. Det har ikke stor offentlig interesse. Det mener vi tilhører privatlivets fred, mens det som er relevant for saken gikk jo rundt til straffbare forholdene(...) det som er viktig da er at det skal være vesentlig omdreininger. Det betyr at en liten detalj som ikke er veldig relevant for saken, det blir ikke noe nyhetssak. Det må være en vesentlig forflytning at du får ut noe ny informasjon som faktisk spiller en rolle for å belyse de sentrale elementene i saken» (Bakke Håndykken, 10.02.2022).

Uttalelsen over er en viktig faktor i datasamlingen. Sitatet viser til at de har gjort seg opp refleksjoner og meninger rundt hva som ligger i allmennhetens interesse, og ikke i hva som er i allmenhetens nysgjerrighet. Som tidligere nevnt er det riktig nok slik at mye av bevisbildet omhandlet Bertheussens dagligdagse liv som i den forstand er privat. I den konteksten trekker informantene frem at det de derfor skriver om saken skal tilføye saken nye opplysninger. En av informantene fra VG trekker frem at det som er relevant av ny informasjon og det de mener er vesentlig for å forstå saken, blir presentert for publikum. Mens Furuly i Aftenposten forklarer det litt annerledes:

«Aftenposten har jo profilert seg nå på å være den forklarende nyhetsopplevelsen. Sånn at våre oppgaver i den her saken var å lage strikte velredigerte rettsreferat med kommentarer, kanskje fra begge parter underveis» (Furuly, 09.02.2022).

Informantens poeng om at Aftenposten fokuserer på å være den forklarende nyhetsopplevelsen, er et interessant funn i studiens datamateriale. Ettersom det tyder på at redaksjonen har gjennomgått hva deres oppgaver skal være i både denne saken, men også i det generelle nyhetsbildet. Aftenposten skiller seg dermed fra VG og TV 2 i denne konteksten, ettersom de er det eneste mediehuset som har forklart hva de ønsker å profilere seg som. Til tross for at det i dag eksisterer en løpende nyhetsdekning, så er ikke hovedformålet til Aftenposten å være først ute med nyhetsoppdateringer. De trekker frem at de heller satser på saker som går i dybden og oppleves som informative hos leseren.

Informanten Ogre fra TV 2 påpeker i midlertidig et svært interessant funn i henhold til hvordan pressen håndterte sin samfunnsrolle samtidig som de skulle vise hensyn til privatlivets fred. Han foreslår å snu på det hele og se på det fra denne måten;

«Da må vi håndtere det ved å nettopp bare prøve å holde oss til de viktigste detaljene i saken. Og være fokusert og bevisst på at det er veldig viktig at vi gjengir presis informasjon om hva det er som skjedde og hvorfor. Da hun ble dømt, måtte vi omtale dommen på en grundig og forståelig måte, slik at man kan redegjøre for eventuelle styrker og svakheter i bevisbildet» (Ogre, 21.03 2022).

Uttalelsen til Ogre kaster lys på de eventuelle konsekvensene som kunne oppstått ved å ikke dekke saken og formidle informasjonene som dukket opp. Sitatet viser refleksjoner over hvor essensielt det er å formidle fri og presis informasjon i det demokratiske samfunnet. I tillegg referer han til å pressen må kunne illustrere og vise hvordan dommen ble utført, på den måten kan det etterprøves. Et viktig samfunnsoppdrag pressen har er å være den fjerde statsmakt i demokratiet. Dette innebærer at man også kontrollerer de tre andre statsmaktene og måten de arbeider på. Det er derfor helt vesentlig å både dekke en rettssak for allmennhetens skyld både på vegne av hvordan domstolene gjør sitt arbeid, men også på grunn av saken i selv traff demokratiet i ytterste stand.

«Man har tilgang til informasjon og man jobber hele tiden etter 1) verifisere informasjonen, og 2) vurdere om informasjonen er relevant å publisere» (Milli 09.02.2022).

Sitatene over illustrerer at informasjon man er usikker på, skal ha en nytteverdi for å forklare sakskomplekset til publikum. Av ulike hensyn skal man opplyse offentligheten om viktige og kritikkverdige forhold i samfunnet. Mediene gjør dette verifisere informasjonen og dermed vurderer om den er relevant nok til å publisere.

4.3 Journalistikkens demokratiske rolle

Et viktig funn var flere av informantenes refleksjoner rundt sakens alvorlighets grad, spesielt for demokratiet. Flere fremhever viktigheten av å dekke saken fordi det først og fremst var et angrep på demokratiet. I den forstand at truslene var rettet mot den daværende justisministeren, Tor Mikkjel Wara. Saken traff altså demokratiet i ytterste ledd. En av informantene fra VG forklarer hypotesene og refleksjonene som meldte seg før de visste hvem som stod bak disse truslene og hvorfor dette inntraff også demokratiet.

«Dette handler om å da enten å ramme justisministeren og hans virke direkte eller ramme justisministeren og hans virke indirekte gjennom å angripe samboerens ytringer ved straffbare handlinger. En sann situasjon er egnet til å svekke demokratiet. Det er egnet til å få politikere til å trekke seg fra å være politikere, det er egnet til å påvirke de politikerne som eventuelt ikke trekker seg, men fortsatt står i sitt virke. Det er mange aspekter som kan inntreffe der, både direkte og indirekte. Man kan jo se for seg at politiske talenter ser hva som skjer i en slik situasjon og tenker derfor at dette ikke er noe for meg og heller går en annen vei. Da mister demokratiet potensielt dyktige flinke kvinner og menn som kunne tenke seg å være med i politikken på et eller annet nivå, enten det er riksnivå eller lokalnivå» (Milli, 09.02.2022).

Krimkommentatoren til VG forklarer videre at slike konsekvenser er vanskelig å få tak i, med mindre noen faktisk går ut og sier at de ikke vil bli politikere allikevel på grunn av denne saken. Derav mener han det er demokratisk viktig å gå inn i denne saken og dekke hele sakskomplekset, uavhengig av hvem som står bak. Han tilføyer dermed; *alle sånne anslag mot demokratiet vil kunne få mange ringvirkninger* (Milli, 09.02.2022). Dette er et viktig funn i forståelsen av pressens funksjon i demokratiet. Uttalelsene til Milli tyder på at de har gjort grundige vurderinger at sakskomplekset i seg selv, men også vurderinger i forhold til mediedekningen. Å kunne avdekke kritikkverdige forhold er en viktig del av

journalistikkens samfunnsoppdrag. I den forstand må mediene tørre å gå inn i sakskomplekset og dekke de ulike aspektene ved saken. Nettopp fordi saken treffer demokratiet på flere mulige måter.

4.4 Medietrykket

Respondentene ble spurt om det var noen diskusjoner i redaksjonene og hvordan disse diskusjonene eventuelt har vært. Identifisering blir trukket frem mest hyppig, men Aftenposten trekker frem noen presseetiske vurderinger de tok stilling til både før og underveis i sakskompleksets gang. En diskusjon som foregikk i Aftenpostens redaksjonen, var blant annet dette spørsmålet som Strøm Gundersen referer til:

Hvordan kan vi omtale saken og fortsette å dekke saken, og samtidig gjøre enkeltgrep som bidrar til å dempe den store belastningen denne medieeksponeringen jo er for tiltalte (Strøm-Gundersen, 17.03.2022).

Et av disse grepene var som tidligere nevnt å ikke knytte navn opp til sak. De gjorde også vurderinger av massiviteten i omtale. Saken i seg selv fikk i utgangspunktet veldig mye medieoppmerksomhet. På bakgrunn av dette forklarer hun:

«Når en sak får mye medieomtale så er det med i vurderingen vår hvordan vi eksponerer hovedpersonen, i dette tilfellet var jo det tiltalte» (Strøm-Gundersen, 17.03.2022)

Respondentene fra VG og TV 2 forteller at de også gjorde vurderinger og refleksjoner rundt massiviteten av mediedekningen, særlig på trykket det kan ha for mennesker i offentlighetens søkelys. Nyhetsredaktør Bakke Håndlykken (2022) i VG forteller følgende:

«Det handler litt om at summen blir jo mye både i vår egen dekning, men summen av totaliteten, ikke sant? Det medietrykket som en person står i, basert på den samlede

dekningen som norske medier har er også noe vi må ha med oss i en sak som det her»
(Bakke Håndlykken, 10.02.2022).

Her viser Bakke Håndlykken at VG gjorde refleksjoner rundt trykket og tok det hele norske medielandskapet sitt nyhetsbilde med i sin egen vurdering og betraktning. Nyhetsredaktør for Aftenposten Strøm-Gundersen forklarte hvilke grep de vurderte som kunne gjøres for å ikke eksponere henne for mye. Her trekker hun frem enkelte vurderinger de gjorde for å illustrere det som for eksempel foregikk i retten uten å bruke bilde eller ansiktsbilde av den tiltalte på forsiden. Aftenposten reflekterte nøye over bruken av bilder og bruken av navn. Det som gjør dette funnet særlig interessant er at ut ifra datamaterialet er det kun denne respondenten, med andre ord Aftenposten redaksjonen, som trekker frem denne vurderingen som eksempel. Aftenposten prøvde å tenke på andre måter de kunne illustrere saken uten å eksponere henne i for stor grad. Et viktig fokus Aftenposten hadde var å ikke eksponere henne som hovedperson for mye. Dette gjaldt blant annet å ikke bruke hennes navn i vignetter og titler, slik som andre medier for eksempel gjorde. Dette var et bevist og strategisk valg tatt fra Aftenpostens side for å kunne dempe medietrykket og belastningen mediedekningen kunne ha.

Samtlige informanter trekker frem at hensynet til privatlivets fred ikke kan overgå offentlighetens berettigede informasjonsbehov. Til tross for at man skal vise hensyn til de pårørende, her trekker informantene særlig frem barn og andre nære. Så kan man ikke la vær å omtale saken, dette begrunner de med at saken er såpass alvorlig og er i offentlighetens interesse. Dermed gjør de heller andre vurderinger på hvordan de kan dempe det eventuelle medietrykket for hovedpersonene.

Å jobbe med saker, da spesielt rettssaker hvor det fremkommer informasjon av svært personlig karakter gjør at man må ta vurderinger underveis om det er verdt å omtale opplysningene. I den grad at de er mer verdt for offentligheten enn den tiltaltes belastning. Dette trakk flere av informantene frem, Bakke Håndlykken forklarer at de er klar over den belastningen en massiv medieomtale kan ha, likevel må de utfylle sitt samfunnsoppdrag.

*«Samtidig så mener vi ikke at det skal gjøre at vi **ikke** skal omtale det, for saken er så alvorlig at vi må gjøre det. Vi vet jo at påkjenningen på selvfølgelig Bertheussen også*

var stor på grunn av massiviteten i omtale. Og så hadde du også en tredje gruppe her som gikk inn i det teaterstykket, hvor du også hadde personer som hadde blitt utsatt for mistanke på et tidligere tidspunkt. Så det var jo mange som var berørt her på ulikt hold. Menneskene inn i disse sakene er jo utrolig viktig når vi gjør vurderinger, og når vi på en måte veker ting da, men så blir det jo noen saker sånn som den her som blir så alvorlig, hvor det er så viktig at vi allikevel går inn og dekker de ulike sidene ved saken» (Bakke Håndlykken, 10.02.2022).

Her tyder det på at det har blitt gjort nøye vurderinger angående belastningen ved stor mediedekning rettet mot enkeltpersoner. VGs nyhetsredaktør trekker frem presseetiske utfordringer som måtte vurderes i saken. Til tross for at det fantes så kalte «medieoffer» i saken, som igjen var en av den dømtes sine nærmeste så kunne ikke mediene unngå å omtale saken. Det finnes også flere sider av saken, blant annet involverte personer i teaterstykket «Ways of seeing». Flere knyttet til dette teaterstykke ble tidlig mistenkeliggjort i sakskomplekset. Så av hensyn til disse personene også, var det viktig at pressen turte å virkelig gå inn i saken og dekke alle vesentlige aspekter ved saken.

4.5 Arbeidet med selve saken

I denne delen av oppgaven belyses det hvordan informantene selv mener de har arbeidet med saken for å dekke den. Til slutt beskrives det en oppsummering av oppgavens viktigste funn, som senere blir drøftet i diskusjonsdelen opp mot studiens empiri.

Det er ingen tvil om at saken har fått ekstremt mye medieomtale, dette var alle informantene enige om. Inntrykket informantene gir peker på at de har tenkt både likt og ulikt når det gjelder håndteringen av mediedekningen. Slik som Aftenposten illustrerte at de verken knytter enkeltpersons navn opp til sak og at de reflektere mye rundt hvordan de kan illustrere saken uten å virke for belastende for den tiltalte, skilte seg ut fra resten av informantene. VG var særlig opptatt av å ha kompetente journalister med krim som fagfelt når de dekket saken.

En faktor som særlig trekkes fram av informantene, er kildearbeidet. De fleste av informantene fremhever betydningen av å ha et bredt spekter av kilder. En av informantene forklarer at de er helt «avhengig» av kilder for å belyse saken fra alle mulige vinkler. Dette gjelder ikke bare for denne saken, men for journalistisk metode generelt er det en annen som presiserer. Likevel i en sak som denne reflekteres det over at pressen ikke bare kan hvile seg på hva som kommer frem i en rettssak, men at de selv skal kunne gjøre egne undersøkelser. Men med kilder kommer det også vurderinger slik som dette:

«Og ofte vil det jo en kilde ha en motivasjon det så du får på en måte en type informasjon fra en kilde og en annen type informasjon fra en annen kilde. Så derfor er det veldig viktig at du passer på at ikke du bare sitter med kilder som belyser den ene siden av saken.» (Bakke Håndlykken, 10.02.2022).

Uttalelsen over oppsummerer kort forklart som kom frem av informantene når de arbeidet med kilder. En annen viktig faktor i deknningen er å få frem det viktigste og forklare hva som skjer i retten. I bevisgrunnlaget for skyldspørsmålet ble mye plukket fra hverandre for å skape en sak mot henne. Men pressen jobber på en litt annen måte og måtte derfor håndtere det slik:

«Veldig ofte endte vi opp med en løsning der vi kvittet oss med alt som ikke dreide seg om bevisbildet, for å komme til kjernen av saken. I tillegg var det veldig komplisert og vanskelig å kommunisere bevisbildet mot henne, så vi måtte jo prøve å gjøre det forståelig. Så prøvde vi å trekke vekk så mye opplysninger som mulig som ikke var strengt nødvendig for å fortelle hva som skjedde, og som kunne oppleves som støy i en artikkel eller i en tv-sak for den saks skyld» (Ogre, 21.03.2022).

Det fremkommer også av datainnsamlingen at et svært viktig punkt var å tilføye saken noe nytt i presentasjonen av saken. Dette er noe som ble tatt opp av samtlige informanter. Fokuset lå på at viktigste var å presentere det som var nytt og nødvendig for å forstå sakens handling. Ifølge informantene ble mediedekningen oppdatert når det enten kom ny informasjon eller når noe nytt hadde skjedd. En utfordring samtlige informanter trekker frem er at de fleste kriminelle handlingene fant sted på Wara og Bertheussens bolig som er privat. Særlig nyhetsredaktøren for Aftenposten reflekterer om hvordan de skulle løse denne utfordringen etter beste evne. Det som kan virke utfordrende her er når aktor går

gjennom bevisgrunnlaget som gjerne er av hennes bevegelser i huset, så vil det også være naturlig å gjengi det. Likevel så jobbet mediehusene for å innhente mest mulig informasjon, dette trekker blant annet Strøm-Gundersen frem:

«Så vil jo det handle om å skaffe oss informasjon om alt fra ting vi burde vite om livet til den personen vi omtaler, dette er også helt vanlig for oss og var ikke noe spesielt i denne saken. Når det gjelder sykdom, familie, barn, alle disse tingene må være med i vurdering og tas hensyn til. Så det prøver vi også å jobbe mye med i forkant når vi skal inn å dekke rettsaker og skaffe oss mest mulig informasjon som gir oss godt grunnlag for å gjøre presseetiske vurderinger når vi dekker saken» (Strøm-Gundersen, 17.03.2022).

Uttalelsen over er et viktig element i studiens datamateriale da den beskriver en Sitatet over illustrer godt ikke bare hvordan Aftenposten arbeidet med saken, men den oppsummerer også hvordan de ulike redaksjonene har arbeidet i sin helhet med sakens kompleks fra start til slutt, til tross for noen nevnte avveininger.

Vær - Varsom plakaten skal som sagt sikre god og presis etisk journalistikk. I 2019 ble VG felt i PFU for å ha brudd punkt 3.2 og 4.13 i Vær-Varsom plakaten.

«3.2. Vær kritisk i valg av kilder, og kontroller at opplysninger som gis er korrekte. Det er god presseskikk å tilstrebe bredde og relevans i valg av kilder. Vær spesielt aktsom ved behandling av informasjon fra anonyme kilder, informasjon fra kilder som tilbyr eksklusivitet, og informasjon som er gitt fra kilder mot betaling» (Norsk Presseforbund, 2021)

«4.13. Feilaktige opplysninger skal rettes og eventuelt beklages snarest mulig.» (Norsk presseforbund, 2021).

PFU konkluderte med at VG hadde brutt god presseskikk på de i punkt 3.2 og 4.13 i Vær - varsom plakaten. Fellelsen i PFU omhandlet at VG hadde publisert feil informasjon angående Wara og Bertheussens bevissthet rundt overvåkningskameraene som PST hadde installert på deres private bolig og hjem. PFU konkluderte med at VG fremstilte saken som at Wara og Bertheussen ikke visste om dette, noe som var ukorrekt informasjon. VG

la seg flat i saken og rettet opp feilen. Nyhetsredaktør i VG Tora Bakke Håndlykken fortalte følgende i intervjuet:

«Vi hadde jo også et tilfelle hvor VG ble felt i en sak i PFU. Det var jo tidlig i sakskomplekset. Så det var en vanskelig sak internt, fordi da har vi gjort en feil, så det er klart at det tar vi jo også på stort alvor når vi begår en feil i et så viktig sakskompleks som det her(...). Men uansett så er jo det noe som vi jobber veldig hardt med å unngå at vi at vi gjør feil og når vi gjør det så er vi jo veldig lei oss for det, selvfølgelig fordi det skal jo ikke forekomme» (Bakke Håndlykken, 10.02.2022).

Ut fra utsagnet til VGs nyhetsredaktør virker det som at redaksjonen har gjennomgått grundigere prosedyrer for å nettopp unngå flere slike tilfeller i fremtiden. Hun presiserte tydelig at dette var en sak de tok høyst alvorlig til betraktning, samtidig som det var viktig å ikke kaste skylden på enkeltjournalister. Som uttalelsen over tydeliggjør skal ikke feil forekomme, spesielt ikke i alvorlige saker som dette. I fare for å gi publikum et feil inntrykk eller et galt bilde av sakens faktiske forhold. Informanten overfor reflekterer over alvorret ved å gjøre feil og rettet opp i dette.

Furuly som er journalist i Aftenposten trekker frem et interessant element i empirien:

«Det som vi kanskje gjorde annerledes enn fra andre aviser som har liveblogg, hvor de skriver ting minutt for minutt så kan folk se det uredigert da. I den her saken tror jeg aldri vi hadde liveblogg. Vi satset heller på å lage en to tre redigerte saker i løpet av de dagene da» (Furuly, 09.02.2022).

Dette er et bemerkelsesverdig funn fra oppgavens empiri ettersom Aftenposten tilsynelatende skiller seg fra VG og TV 2 med denne tankegangen. Det har tidligere kommet frem at VG og TV 2 ønsket å oppdatere med ny og relevant informasjon når det var vesentlig for å beskrive saken. Mens her kommer det frem at Aftenposten ønsket heller å satse på noen få, men kvalitetsrike saker, i stedet for å pøse på med ny informasjon hele tiden. Aftenpostens nyhetsredaktør hevder også at redaksjonen ønsket å fokusere på hele nyhetsbildet og medietrykket, for å så ta vurderinger om de eventuelt skulle dempe sitt eget. Ut fra det Furuly informerer om, virker det som om Aftenposten har tatt et standpunkt om å formidle få saker av en svært forklarende karakter. Som et

resultat av å dempe det samlede medietrykket og i tillegg utføre sin rolle som samfunnsobservatør og kontroller.

Aftenposten, VG og TV 2 har alle til felles at de dekker et bredt spekter og at de finnes på flere ulike plattformer, blant annet nettavis. En klar fordel med å formidle journalistikk på nettet er at man enkelt kan gå inn å redigere, slette eller endre saker. Dette fører til at man kjappere kan rette opp i feil, eller bare oppdatere saken med ny og viktig informasjon. Furuly i Aftenposten forklarer hvordan de tok nytte av denne muligheten for å endre vinklinger på saken.

«Siden det her er på nettavisen, så skifter vi gjerne vinkel underveis hvis det dukker opp mer interessante ting, så kan vi veldig fort vinkle om. Det er veldig ofte et samspill med frontsjefen. Og da prøver vi alltid å ha en oppdatert og god inngang på det som foregår i retten. Så den kan bli endret fem, seks eller syv ganger i løpet av en dag hvis det skjer veldig mye i retten» (Furuly, 09.02.2022).

Saken oppdatertes i takt med hvordan saken utviklet seg. Forklaringen på dette er antakeligvis at man ønsker å informere og opplyse leseren om hva som skjer, som en del av mediens samfunnsjobb. Dermed blir digitale plattformer et særlig viktig redskap under mediedekningen da pressen har til enhver tid mulighet å oppdatere og redigere saken. Dette kan dog ha en negativ virkning, spesielt for hovedpersonene i saken gjelder som må stå i et massivt medietrykk fra ulike mediehus og plattformer. Refleksjoner rundt medietrykket er noe jeg kommer tilbake til lengre ned i oppgaven. Kilder og arbeidet med kilder var også noe det ble fokusert mye på fra alle mediehusene. De påpekte at det var svært viktig å gi samme mulighet om tilsvarende til alle parter. En av informantene trekker frem at debattsiden stod åpen og at de ulike partene fikk mulighet til å publisere. Både Bertheussen selv og Wara tok nytte av dette, og publiserte hver sin kronikk. Dette var vel og merke før Bertheussen fikk status som siktet. Etter siktelsen på Bertheussen fant sted ble det svært stille fra den parten, foruten om at det kom frem klart og tydelig at hun ikke ønsket å være en offentlig profilert person.

Likevel var arbeidet med kilder en sentral brikke i mediedekningen til de studiens valgte medieaktører. Grunnen for at det var et sterkt fokus på kilder var for å skape en slags

balanse i mediedekningen og fremme begge sider. Pressen skal ikke forhåndsdomme, men dekke saken slik som den er. Det vil si at mediene skal både fremme hva aktor sier, men også hva forsvarerne sier. I en slik objektiv mediedekning får den siktete frem hvorfor hun mener hun er uskyldig, og påtalemyndighetene får frem hvorfor de mener hun er skyldig. Det er også vesentlig for demokratiets skyld å få frem hvordan statsmaktene utfører saken og hvordan de går frem.

Et annet viktig punkt i selve straffesaken var diskusjonen rundt indisier og bevis. Diskusjonen her omhandlet at politiet bygget opp en sak for å bevise at hun var skyldig. Dette kan for eksempel gjøres ved å trekke inn flere elementer og brette det fra hverandre for å så bygge opp en sak. Dermed ble små elementer som hennes Helseapp tatt med i bevisgrunnlaget. Norsk presse brukte hovedsakelig indisier når det var snakk om bevisgrunnlaget i saken. En av journalistene trakk frem at det fantes ikke noe konkrete videoopptak av Bertheussen som utførte de kriminelle handlingene, men basert på indisier mente påtalemyndighetene at hun var skyldig i flere av de kriminelle handlingene som hadde funnet sted.

Et interessant funn er at alle informantene i oppgaven forteller at de utførte samme journalistiske metode slik som de gjør i alle saker, denne saken var ikke noe unntak. Likevel virker det tilsynelatende som det har vært mye refleksjoner og diskusjoner innad i redaksjonene for å komme frem til den mest riktige presseetiske løsningen når det gjelder håndteringen av mediedekningen. Tveøy Strøm-Gundersen (2022) trekker frem en illustrasjon på hvordan de generelt arbeider med rettssaker:

«Være til stede, vurdere og referere det som blir sagt i retten. Sette opplysningene i kontekst, jobbe med kontroll av opplysninger og imøtegåelse der det er nødvendig. Det er den journalistiske metoden som ligger til grunn for alt journalistisk arbeid vi gjør, og det gjelder også denne saken. Så er det selvfølgelig etiske hensyn som vi vurderte i forkant, her som også i alle andre saker. Så gjør vi noen vurderinger av etikken og eventuelle situasjoner vi kan komme opp igjennom rettsaken.» (Strøm-Gundersen, 17.03.2022).

Uttalelsen over illustrerer godt hvordan Aftenposten arbeider, men også TV 2 og VG. Alle tre redaksjonene vektlegger den journalistiske metode for å sikre god journalistikk og

hevder at de har nøye gjennomganger og gode verdier liggende i bunn. Journalistisk metode legger i grunn for alle saker, og ikke bare denne. Likevel er saken omfattende og alvorlig at det er ekstra viktig å gjennomføre det journalistiske arbeidet på en så korrekt måte som overhodet mulig. I denne saken skulle pressen ta hensyn til publikum, men også til ofrene og til den siktete.

De utvalgte medieaktørene følger Vær-Varsom plakaten for å sikre god norsk presseskikk. I et av intervjuene forklares det at i tillegg til å følge Vær-varsom plakaten, har de også egne redaksjonelle «trafikkregler» som de også følger. Dette er for å sikre god og korrekt journalistikk for redaksjonen, VG presiserer likevel at VVP gir en grundig nok veileder for hvordan de skal forholde seg presseetisk riktig i en sak som denne.

«Vær-varsom plakaten er en veldig viktig rettesnor for vår del, og vi opplever at de er jo overordnet, så det ligger på en måte som et lag oppe, og så har vi våre egne på en måte retningslinjer som ligger under det igjen. Og i sum så er det det vi navigerer etter, men du må gjøre avveininger i den enkelte saken» (Bakke Håndlykken, 10.02 2022).

Det første punktet til VG omhandler deres samfunnsrolle og her fremgår det følgende:

«VG skal arbeide for en saklig og fri informasjonsformidling av det som skjer i samfunnet. Avisens grunnsyn bygger på humanistiske idealer og demokratiske verdier. En av våre mest sentrale oppgaver er å avdekke kritikkverdige forhold. VG skal beskytte individer og grupper mot forsømmelser og overgrep. Vi skal til enhver tid verne om ytringsfriheten og offentlighetsprinsippet» (VG, 2022).

Det er interessant at VG ser på Vær-varsom plakaten som en overordnet rettesnor, i tillegg til at de har sine egne interne retningslinjer som de følger for å sikre god presseskikk. VGs punkt presiserer også noen av oppdragene de har i samfunnet, som blant annet er å avdekke kritikkverdige forhold. Dette trekkes frem som en av de mest sentrale oppgavene, og man kan trekke linjer til denne aktuelle saken. Ettersom de dekket flere sider av saken og formidlet dette til offentligheten.

4.6 Oppsummering av studiens viktigste empiriske funn

I denne delen av kapitlet vil jeg presentere oppgavens funn, som vil bestå av en slags oppsummering av de ulike temaene studien har vært innom. Dette vil skje i form av at jeg vektlegger de tre underkategoriene som ble presentert tidligere i oppgaven og trekker frem viktige funn fra de ulike kategoriene.

Funn 1:

Samtlige informanter trekker frem et viktig argument for å identifisere den tiltalte, og begrunner det med at det kan være med på å fjerne en eventuell belastning og søkelyset på andre rundt som ikke står bak den kriminelle handlingen. Informantene forteller om diskusjoner som har vært i redaksjonene. En annen ting som var en nokså vanskelig avveining for utvalgte medieaktørene, var hvordan de skulle forholde seg til Bertheussens rolle. Selv var hun samboer med landets justisminister på den tiden, som endte med å måtte gå av. Utover dette var hun ganske privat, for utenom da hun skrev kronikk i VG om teateret. Da presiserte flere av informantene ved den handlingen, søkte hun offentlighet.

Funn 2:

Fra intervjuene vektlegges viktigheten av fri presse som en del av demokratiet. Flere av respondentene reflekterte over betydningen pressens samfunnsrolle har i demokratiet og forklarte dermed verdien av at man griper fatt og presenterer en sak som denne til befolkningen på en objektiv måte. I tillegg er det demokratisk viktig at pressen retter søkelys mot kritikkverdige forhold og forklarer det til publikum. Et annet viktig punkt innenfor dette funnet er at pressen skal fungere som den fjerde statsmakt. Noe som trekkes frem i intervjuene er at mediene skal fungere som et kontrollorgan for de andre statsmaktene i samfunnet.

Funn 3:

Et sentralt funn i empirien er Aftenposten som skiller seg ut fra VG og TV 2 ved å konkretisere at de bevisst ikke knytter navn opp til sak. Grunnlaget for dette er etter lærdom fra blant annet Tønne-saken. Flere av informantene nevner dette konkrete eksempelet av en sak for å illustrere betydningen av et belastende medietrykk. Likevel er det kun Aftenposten som peker på konkrete tiltak og vurderinger de har gjort knyttet til lærdom av saken.

Funn 4:

Den viktigste avveiningen for å ivareta pressens samfunnsrolle og ta hensyn til den tiltalte, har vært å legge vekt på vesentlighetskrav samt å publisere artikler som tilfører saken ny og vesentlig informasjon. Og dermed utelater informasjon som er av unødvendig karakter og som kan oppleves som støy. Funn fra studien viser at mediene vurderer relevant informasjon ut fra bevisgrunnlaget og skyldspørsmålet mot den tiltalte. I tillegg til dette er det å bruke både instinkt, erfaring og skjønn til å vurdere.

5 Diskusjon

I diskusjonsdelen skal funn presenteres opp mot de teoretiske perspektivene som tidligere ble presentert i kapittel to. Dette gjøres for å danne et grunnlag som kan behjelpe og svare på oppgavens overordnede problemstilling:

Hvordan ivaretok VG, TV 2 og Aftenposten sin samfunnsrolle samtidig som de skulle balansere mellom privatlivets fred og allmenninteressen under mediedekningen av Bertheussen-saken?

Funn fra oppgavens datamateriale tyder på at det er svært viktig å dekke komplekse saker slik som denne. Dette finnes det flere gode grunner til, kommer det frem fra intervjuene. Pressen har en viktig demokratisk rolle i samfunnet, og blir ofte omtalt som den fjerde statsmakt. Flere av informantene understrekte viktigheten av å dekke saken, både av hensyn til demokratiet, men også av hensyn til den tiltalte. I journalistikkens samfunnsoppdrag er det

vesentlig å presentere begge sider av en sak. Fremstillingen skal være fri, uavhengig og ikke minst kritisk (Bjerke et al., 2019, s. 14). I denne konteksten skal ikke mediene bare være kritisk til selve saken, men også kritisk til hvordan rettsprosessen fungerer og utøver sin makt. I betraktning av dette skal mediene kunne presentere hvilket grunnlag Bertheussen ble dømt for. I tillegg skal de presentere hvorfor hun mener hun er uskyldig, og hvorfor aktor mener hun er skyldig. Dette presiserte flere av informantene som et viktig element i mediedekningen, fordi saken må kunne kvalitetssikres og ettergås.

Njaastad (2012) hevder at nyhetene skal bestå av en virkelighetsbeskrivelse som skal presentere verden slik den virkelig er, og forklare hva som foregår i samfunnet. I tillegg til dette skal mediene analysere og undersøke hvilken retning ting i samfunnet utvikler seg (Njaastad, 2012, s. 10 – 12). Funn fra datamaterialet samsvarer med Njaastads (2012) virkelighetsbeskrivelse. Dette fremgår fra blant annet reporteren Ogre i TV2 som trekker frem viktigheten av å dekke alle aspekter i saker, da spesielt i rettssaker. Dette forklares med at begge sider fortjener å presenteres, spesielt med tanke på at det eksisterer en konflikt mellom to parter. I dette tilfellet gjaldt det politiet og Bertheussen som hadde en konflikt hvorvidt Bertheussen var skyldig eller uskyldig. Ogre trekker frem følgende:

«Dette er en såpass stor sak at det er helt naturlig at pressen dekker den på en ordentlig måte. Både av hensyn til befolkningens informasjonsbehov, og påtalemyndighetene og PST, men også av hensyn til henne. Hun mener jo at hun ikke har gjort dette og da må jo vi også etter beste evne forklare hvorfor hun mener at hun har rett. Det innebærer jo da å omtale hennes forklaring av hva hun gjorde da dette skjedde, hvorfor hun mener det ikke kan ha vært henne, og så videre» (Ogre, 17.03.2022).

Funnet fremhever viktigheten av at man dekker alle sider av saken, grunnet hensyn til både offentligheten, den tiltalte, PST og påtalemyndighetene. Man kan også se dette funnet i lys av Brurås og Olsen (2012) sin forklaring om vakkbikkje-funksjonen, som går ut på at pressen skal informere borgere når noe kritikkverdig skjer, samtidig som pressen skal kontrollere og overvåke andre statorganer i samfunnet (Brurås & Olsen, 2012, s. 313). I tillegg kan man trekke linjer fra det Røssland, Brurås og Østbye (2006) vektlegger som den klassiske idealtankegangen om den fjerde statsmakt og viktigheten av dens rolle som samfunnsobservatør for de andre statsmaktene (Røssland et al., 2006, s. 37). Ettersom samtlige

informanter trekker frem at det var særdeles viktig å kunne kontrollere at de utfører arbeidet og prosessen på en riktig måte, men også at dommen blir faller på grunnlag av en korrekt straffebehandling. Funnene tyder på at VG, TV 2 og Aftenposten har kontrollert og stilt seg kritisk til de andre statsmaktene i samfunnet, dette kan trekkes linjer med overvåkningsfunksjonen. Funksjonen om overvåkning omhandler mediene som et kontrollorgan over dem som har innflytelse på samfunnet, og er en grunnleggende funksjon for mediene i demokratiet (Brurås, 2014, s. 38).

Et vesentlig punkt som kom frem fra intervjuene, var verdien av pressens troverdighet. Dette funnet samstemte med det Bjerke, Fonn og Mathisen (2019) trekker frem om pressen samfunnsrolle i demokratiet. I et velfungerende demokrati skal pressen fungere som en vaktbikkje og opplyse om kritikkverdige forhold, som for eksempel maktmisbruk. Det er derfor svært viktig at man har en fri og uavhengig presse som oppfører seg så objektiv og nøytral som mulig. I tillegg til at det også er viktig at pressen deler korrekt informasjon og fremmer flere sider av en sak. På den måten kan befolkningen ha høy tillit til pressen (Bjerke et al., 2019, s. 25 -27). Milli i VG trekker frem konsekvensen ved å ikke ha full offentlighet rundt saken, hvor resultatet kunne vært med på å svekke tilliten til demokratiet og fri presse. Det begrunnet han med at det ville vært veldig oppsiktsvekkende om pressen drev og skjulte kritikkverdige forhold fra samfunnet. Gjennom journalistikkens samfunnsrolle skal mediene fungere som en kontrollør, og melde i fra om det skjer kritikkverdige forhold i samfunnet (Brurås, 2012, s. 313). Et annet viktig punkt som kommer frem i empirien var at selve saken handlet i utgangspunktet om alvorlige trusler mot demokratiet. Til tross for at truslene fant sted på den daværende justisministerens bolig og private hjem, traff også truslene demokratiet i det ytterste ledd. Basert på dette gjelder også saken gjelder for hele demokratiet og borgerne i samfunnet. Dermed var det svært viktig å informere og opplyse befolkningen om forholdene. Ikke bare for å oppfylle sin rolle som vaktbikkje, men også for å bevare den tilliten samfunnet har til pressen som den fjerde statsmakt.

Funksjonene i journalistikken står sterkt i samfunnsrollen til mediene. Brurås (2014) viser til fire funksjoner journalistikken består av: informasjonsfunksjonen, kommentarfunksjonen, overvåkningsfunksjonen og gruppefunksjonen (Brurås, 2014, s. 38). Ut ifra intervjuene peker alle informantene på at de skal sikre leserne vesentlig og korrekt informasjon, på den måten

kan publikum selv ta stilling til spørsmål i samfunnet. De ulike funksjonene kan brukes til å forklare mediens samfunnsrolle i korte trekk. Informasjonsfunksjonen kan sees i lys av det nyhetsredaktør i Aftenposten, Strøm-Gundersen, trakk fram om at de hadde et hensyn til leserne. Som vil si at mediene skal presentere viktig og nødvendig informasjon til offentligheten slik at de på den måten blir opplyst og kan ta stilling til spørsmål i samfunnet (Brurås, 2014, s. 38). Dette funnet samsvarer også med Handgaard, Simonsen og Steensen (2013) sin forklaring om den demokratiske kvaliteten. Ettersom det er en forventning fra folket og myndighetene at mediene skal formidle vesentlig budskap til det demokratiske samfunnet, og opplyse dem (Handgaard et al., 2013, s. 35 -36).

Funn fra studiens kvalitative intervjuer fremkommer det at VG ble felt i PFU for å ha brutt god presseskikk. Saken omhandlet feil informasjon og opplysninger som ble publisert. VG som hadde begått feilen, la seg flat og rettet opp. Pressens selvjustis er et viktig punkt i journalistikken, ettersom mediene har et eget selvdømmeorgan. PFU skal som tidligere nevnt sikre korrekt informasjon til befolkning, og sikre god presseskikk (Norsk presseforbund, 2021). I prinsippet skal ikke det forekomme feil, men dette kan skje, noe det nettopp gjorde i en av VGs artikler. En av fordelene med en løpende nyhetsdekning er at man får muligheten til å kjapt rette opp i eventuelle feil, samt oppdatere saken med nye opplysninger eller ny informasjon. I dette tilfellet rettet VG opp igjen i feilen de hadde begått. Til tross for konkluderte Pressens Faglige Utvalg med at VG hadde brutt god presseskikk. Dette fremmer blant annet hvorfor det er viktig med pressens eget selvdømmeorgan og klageorgan, nettopp for å sikre befolkning korrekt informasjon til enhver tid. Ved å gi feilopplysninger kan også pressen miste troverdighet, noe som kan igjen svekke demokratiet. Det er derfor helt essensielt med et eget selvdømmeorgan. Ved hjelp av både Vær-Varsom plakaten og PFU sikrer man god presseskikk. Funnet viser viktigheten av PFU og VVP, ettersom befolkningen skal ha tilgang på riktig informasjon. I tillegg til at mediene jobber hardt for at slike feil ikke skal forekomme. Nyhetsredaktør Bakke Håndlykken i VG uttalte seg om fellelsen i intervjuet og forklarte at slikt skal ikke skje, og at de jobber for å hele tiden forbedre seg. Dette kan trekkes linjer med det Borgen (2012) fremhever om det sannhetssøkende prinsipp. Det sannhetssøkende prinsipp går ut på at det mediene presenteres skal være helt korrekt uten å inneholde «små» eller «litt» feil (Borgen, 2012, s. 299). VG ble felt i PFU for feil informasjon, noe som ikke skal forekomme slik som det sannhetssøkende prinsippet

tydeliggjør. Dette samsvarer også med Christensen (2012) syn på at informasjon skal både kvalitetssjekkes og faktasjekkes nøye før publisering (Christensen, 2012, s. 239 – 230).

Handgaard, Simonsen og Steensen (2013) sin påstand om at vesentlighetskravet veier tyngst av alle kriteriene i journalistikken, samstemmer basert på datainnsamlingene fra VGs nyhetsredaktør Tora Bakke Håndlykken, som trekker særlig frem vesentlighetskravet (Handgaard et al., 2013, s. 44 – 45). Ifølge Bakke Håndlykken vurderer mediehuset hva som er relevant og ikke, ved å ta utgangspunkt i vesentlighetsprinsippet. Det første journalistiske kriteriet i VISAK, er vesentlighetskriteriet. Kravet om vesentlighet blir trukket frem fra Bakke Håndlykken som påpeker at redaksjonen særlig la vekt på kriteriet under mediedekningen av Bertheussen-saken. I flere av intervjuene kommer det frem at det ofte er dette nyhetskriteriet som avgjør om de publiserer informasjonen eller ikke. Informantene avgjør om de mener at informasjonen er vesentlig for befolkning. Bakke Håndlykken forklarer at de hele tiden gjør dreininger på om det er noe nytt og relevant. Dette går også inn i nyhetskriteriet om aktualitet, ettersom saken er av offentlig interesse og ny informasjon blir delt. Siden saken i ytterste grad omhandler trusler mot demokratiet, kan man også trekke inn kriteriet om identifikasjon. Grunnet publikum kan få en følelse av at dette angår også dem, som en del av demokratiet og samfunnet, er derfor saken også viktig for dem (Handgaard et al., 2013, s. 45 -56). Det Milli trakk frem om at man ikke visste hvem truslene og angrepene ønsket å ramme, kan også gå under identifikasjonskriteriet. Nettopp fordi man ikke visste om truslene var ment til å ramme demokratiet indirekte eller direkte, gjennom å utføre straffbare handlinger rettet mot landets daværende justisminister. Nyhetskriteriet om aktualitet er også et krav som ofte går igjen i intervjuene med respondentene. De er særlig opptatt av at det skal være noe nytt, vesentlig og aktuelt når de publiserer saker. En av grunnene for at de alltid vektet mellom om det de skulle publisere var aktuelt og vesentlig, var både av hensyn til den tiltalte og hensyn for demokratiet. For å begrense massiviteten av medieomtale, ville VG, TV 2 og Aftenposten oppdatere saken kun når det var behov for det, altså når det kom ny og vesentlig informasjon. Dermed tok de utgangspunkt i nyhetskriteriene om vesentlighet og aktualitet, i tillegg til når noe nye opplysninger som hadde betydning for straffesaken.

Et annet interessant funn fra Aftenpostens journalist Jan Gunnar Furuly omhandlet at de ofte benyttet seg av de eksisterende mulighetene som følger med nettbasert journalistikk. Furuly

forklarte at de ofte vinklet om saken etter hvert som den utviklet seg eller nyere informasjon var tilgjengelig. Funn i oppgaven viser at Aftenposten kunne gjøre endringer i saken opp til syv ganger i løpet av en dag, hvis det var veldig mye som skjedde i retten. Dette forklares med at man ønsker en oppdatert forside og en god inngang som stemmer overens med det som skjer. Dette funnet samsvarer med Brurås (2014) definisjon av en live-nyhetsoppdatering. Brurås (2014) sitt syn på nettnyheter om at det skjer en umiddelbar nyhetsoppdatering etter hvert som saken utvikler seg, stemmer overens med denne oppgavens funn (Brurås, 2014, s. 134). Oppgavens empiri tyder på at mediehusene anvender en sanntidsoppdatering på nett ved å vinkle om saken eller tilføye mer informasjon til saken der det er behov for det.

Borgen (2012) trekker frem tre journalistiske prinsipper man bør tenke på i journalistisk metode: det sannhetssøkende prinsippet, vesentlighetsprinsippet og tilvarsprinsippet. Oppgavens empiriske funn tyder på at dette er noe de utvalgte mediehusene generelt tar i betraktning, også i Bertheussen-saken. Nyhetsredaktør i VG, Tora Bakke Håndlykken trakk særlig frem vesentlighetsprinsippet som noe helt fundamentalt i avveiningene for hva som kom med i den endelige presentasjonen. For å skille informasjon som var av den allmenninteressen og privatlivets fred tok redaksjonen særlig hensyn til vesentlighetsprinsippet og vurderte informasjon opp mot dette. Vesentlighetsprinsippet går ut på at sakene som blir satt på dagsorden må være både vesentlige og viktige nok til å fortjene medieomtale (Borgen, 2012, s. 299). Et annet interessant funn fra oppgaven er at de tre redaksjonelle mediehusene praktiserer tilvarsprinsippet i sin journalistiske metode. Med dette menes at alle personer som havner i mediens søkelys skal få mulighet til å forklare sin side av saken (Borgen, 2012, s. 299). Funnene tyder på at i dette tilfelle fikk Bertheussen mulighet til å snakke i mediene, men dette var noe hun selv ikke ønsket. Unntaket var en kronikk som hun publiserte på VG, og hennes samboer Wara publiserte et debattinnlegg på Aftenposten. Furuly i Aftenposten hevder at deres debattsider alltid stod åpen for begge parter mens saken pågikk. Dette kan man betegne som «samtidig imøtegåelse» og er et vesentlig prinsipp i journalistikken. I tillegg til dette dekket de ulike mediene hennes synspunkter og forklaringer som kom frem i retten på hvorfor hun mente hun var uskyldig.

Øvrebø (2012) argumenterer for at personorienterte nyheter omhandler nyheter om en offentlig person som ender opp med å bli hovedpersonen i en nyhetssak (Øvrebø, 2012, s. 49

– 50). Definisjonen til Øvrebø (2012) samsvarer med måten de utvalgte mediehusene dekket Bertheussen-saken. Etersom sakens kjerne omhandlet at Bertheussen var tiltalt for å ha angrepet og sendt trusler til den daværende justisministeren som også var hennes egen samboer. Det generelle nyhetsbildet fokuserte seg rundt denne tematikken, og det blir derfor vanskelig å unngå personorienterte nyheter ettersom mye av sakskomplekset omhandlet henne og hennes bevegelser. I slike saker kan medietrykket være svært omfattende for hovedpersonen (Hjeltnes, Brurås & Syse, 2003, s. 75 – 76). Informantenes refleksjoner knyttet til dette var svært like. Belastningen med et samlet medietrykk var noe alle tre mediehusene vurderte og tok i betraktning under hele mediedekningen. Funn viser at Aftenposten gjorde diverse grep som kunne føre til at det ville oppleves som mindre belastende for hovedpersonen. Dette gjaldt grep som å unngå bruken av navnet på den tiltalte i titler og vignetter. Flere andre medier omtalte saken som Bertheussen-saken, mens dette var noe Aftenposten bevisst ikke gjorde grunnet lærdom etter Tore Tønne-saken. Aftenposten ønsker ikke å knytte enkeltpersoners navn opp mot sak, og gjorde derfor et bevisst grep rundt dette for å dempe medietrykket på Bertheussen og hennes nære. VG og TV 2 vurderte medietrykket på en litt annen måte enn det Aftenposten gjorde. Oppgavens empiri viser at VG og TV 2 gjorde hele tiden vurderinger og avveininger på informasjonens betydning og vesentlighet. For å skille mellom hva som burde komme frem til offentligheten og hva som burde forbli privat, gjorde de vurderinger opp mot skyldspørsmålet og straffesaken. Med dette menes at de vurderte informasjonen som enten relevant eller irrelevant for å kunne forklare og beskrive sakskomplekset. Hvis det var vesentlige dreininger som ble ansett som private, men som likevel var vesentlig for å forklare skyldspørsmålet, valgte de å publisere dette. VGs nyhetsredaktør Bakke Håndlykken hevder at redaksjonen sørget for å kun dele informasjon som faktisk lå i den offentlige interessen og ikke i publikums nysgjerrighet. Hun trakk videre frem at hun tror en stor andel av publikum var mer nysgjerrig på forholdet mellom Bertheussen og Wara, noe som i seg selv ikke er av offentlig interesse. Mediehusene valgte dermed ikke å fokusere på dette med mindre det var relevant for å kunne forklare straffesaken og skyldspørsmålet.

Hjeltnes, Brurås og Syse (2003) definerer vurderinger som bør blitt tatt i betraktning rundt belastningen ved et medietrykk slik: *«Det finnes ingen overredaktør, hver redigerer sin avis, slik må det være. Men det er lov å kikke rundt seg og la totaliteten bli en del av vurderingen i redaksjonen»* (Hjeltnes et al., 2003, s. 83). Dette gjenspeiler særlig hvordan de ulike

mediehusene har ivaretatt sin samfunnsrolle, men også vist hensyn til privatlivets fred. Ettersom mediehusene forklarte at de vurderte sin egen nyhetsdekning, men at de også så på totaliteten og medietrykket i det store bilde. Dette elementære funnet samstemmer godt overens med Hjeltnes, Brurås og Syse (2003) sin uttalelse om at det ikke finnes noe overredaktør og at redaksjonene bør vurdere totaliteten av en dekning. Funn fra empirien viser til at Aftenposten gjorde bevisste grep og handling i et forsøk på å dempe belastningen ved medietrykket. VG hevder at de også så på totaliteten av medieomtale, og tok dette med i vurderinger innad i sin egen redaksjon.

Brurås (2010) hevder at saker som er i allmennhetens interesse sannsynligvis står sterkere enn privatlivet (Brurås, 2010, s. 58 – 59). Det empiriske materialet viser at man ikke kan bruke privatlivets fred som et slags trumf kort for å overgå publikums berettigede informasjonsbehov. Funn viser til at sakens alvorlighetsgrad gjør at pressen må gå inn å dekke de ulike aspekter ved saken. Det kommer frem at det er demokratisk viktig at man har full offentlighet og ikke skjuler helt vesentlige ting fra samfunnet. Dette går også ut på tilliten til demokratiet, og det er derfor viktig å vise hvordan både politiet og domstolen håndterer en sann sak. Et annet interessant funn fra empirien er betydningen av å dekke de ulike sidene av saken og identifisere hovedpersonen. Dette ble begrunnet med at det var kastet mistanke på teaterstykket og miljøet rundt. Dermed er dette også med i vektingen av sakens demokratiske betydning for offentligheten. Disse grunnleggende funnene stemmer overens med forskning til Brurås (2010) som hevder at det eksisterer en spenning i presseetikken, da den omhandler journalistikkens samfunnsoppdrag som informant og kontrollør kontra enkeltmenneskers uønskede medieoppmerksomhet som kan være svært omfattende for vedkommende (Brurås, 2010, s. 51).

I likhet med hvordan Solberg (2012) spesifiserer at det oppstår etiske problemstillinger som må vurderes når noen havner offentlighetens søkelys, støtter funn fra oppgaven opp dette (Solberg, 2012, s. 266 – 267). Fra empiriens materiale kommer det frem at mediene hele tiden har gjort vurderinger og avveininger underveis i mediedekningen. Nettopp fordi det oppstår etiske problemstillinger som må bli tatt stilling til. De ulike presseetiske hensynene som har blitt vurdert i denne saken har særlig angått gråsonen mellom hensynet til publikum og hensyn til hovedpersoner og eventuelle pårørende som for eksempel barn og familie. Det er

særlig skillete mellom offentlig og privat som blir et etisk dilemma ettersom det ikke finnes en klar og tydelig grense. Et funn fra studien viser til at mediene, da særlig TV 2 redaksjonen bruker både instinkt, erfaring og skjønn til å vurdere hva som skiller de to aspektene.

6 Oppsummering og konklusjon

I denne delen av forskningsprosjektet vil jeg trekke frem oppgavens forskningsspørsmål, både den overordnede problemstillingen og de tre underproblemstillingene. Oppgaven hadde som mål å gjøre selvstendige undersøkelser som ville gi et svar på denne problemstillingen:

Hvordan ivaretok VG, TV 2 og Aftenposten sin samfunnsrolle samtidig som de skulle balansere offentlighetens interesse og privatlivets fred under mediedekningen av Bertheussen-saken?

For å kunne svare på forskningsspørsmålet tok jeg utgangspunkt i tre underspørsmål. Dette skulle være en god veiledning som berørte viktige elementer av temaet for å kunne oppnå en helhetlig forståelse av problemstillingen. Jeg vil første starte med å presentere hva de tre underproblemstillingene har funnet ut av. Deretter vil jeg ta utgangspunkt i for å kunne besvare den overordnede problemstillingen.

6.1 Oppsummering av underproblemstillinger

Hvilke etiske vurderinger måtte bli tatt stilling til under mediedekningen av Bertheussen-saken?

Studiens første underspørsmål omhandler hvilke presseetiske vurderinger de ulike medieaktørene har tatt stilling til underveis i mediedekningen av Bertheussen-saken, som omhandlet trusler og angrep mot demokratiet. Dette ble en egen kategori i kapittelet om funn og analyse, hvor funn fra de kvalitative intervjuene ble trukket frem. Denne underproblemstillingen fant i midlertidig ut at det fantes en rekke ulike presseetiske vurderinger som måtte bli tatt stilling til under deknningen av hele sakskomplekset. Blant annet kom det frem at pressen gjorde avveininger om hva som var vesentlig og hva som ikke var det, når mediene skulle publisere ny informasjon. Vekten de lå på vesentlighetskravet samsvarer med Handaarg, Simonsen og Steensen (2013) sitt syn om at vesentlighetskravet veier tyngst i journalistikken (Handgaard et al., 2013, s. 44 – 45). Til tross for at dette er avveininger som tidvis kan være vanskelig å vite hva som er riktig og ikke, vurderte medieaktørene hele tiden hva som var relevant opp mot skyldspørsmålet og hva som hadde en nytteverdi. Det kom også frem at det hadde vært noe diskusjoner i enkelte av redaksjonene om blant annet identifisering. Det blir likevel vektlagt at det ikke var en omfattende diskusjon, men noe som de drøftet en del over. Funn fra empirien trekker også frem at en identifikasjon vil være belastende for Bertheussen, men den vil også fjerne eventuelle belastninger for andre mistenkte eller nære. Flere av informantene trekker frem hvor oppsiktsvekkende det hadde vært om pressen faktisk ikke omtalte saken eller identifiserte når saken var såpass alvorlig. Funnet kan også sees i lys av at det var vesentlig å dekke saken av hensyn til overvåkningsfunksjonen, som er en av funksjonene pressen har for å gjennomføre sitt samfunnsoppdrag (Brurås, 2014, s. 38). Nettopp fordi mediene skal kontrollere og kvalitetssikre straffesaken og prosessen rundt.

Hvor går skillet mellom hva som er allmenninteresse og hva som regnes som privatlivets fred i en sak som denne?

Det andre underspørsmålet søkte svar på hvordan de ulike medieaktørene faktisk skilte mellom informasjon av allmenn interesse og informasjon som tilhørte privatlivets fred under mediedekningen av Bertheussen-saken. Det kan tyde på at dette spørsmålet ble vurdert av to ulike faktorer. For det første har medieaktørene et hensyn til leserne sine som omhandler

publikums berettigede informasjonsbehov. Dette går ut på at pressen fungerer som en informasjonsformidler i den offentlige sfære, ettersom det er vesentlig med kritiske medier som arbeider for å få frem sannheten (Hippe, 2003, s. 154 – 155). I et demokratisk samfunn er det essensielt med opplyste borgere som kan ta stilling til spørsmål i samfunnet. I tillegg til dette skal pressen også verne om privatlivets fred. I denne aktuelle saken var et av grunnleggende spørsmål om hvorvidt Bertheussen var en offentlig person eller ikke. Selv var hun tydelig på at hun ikke ønsket å være i mediens søkelys. Likevel vurderte mediene henne som en offentlig person til en viss grad, da de påstår at hun faktisk søkte offentlighet ved å skrive kronikken som ble publisert i VG. Dermed balanserte mediene skillet mellom allmeninteressen og privatlivet opp mot vesentlige dreininger for skyldspørsmålet og bevisgrunnlaget. I vurderinger hvor de var usikre, brukte de instinkt, erfaring og skjønn til å vurdere hva som var relevant og hadde en nytteverdi for allmennheten.

Hvordan reflekterte de undersøkte mediene rundt medietrykket av denne saken?

Ved hjelp av det siste forskningsspørsmålet som tar for seg refleksjoner rundt medietrykket av selve saken, skapte svarene et innblikk av hvordan de utvalgte mediene har vurdert og reflektert rundt dette. Det fremgår fra intervjuene at de ikke bare så på sin egen dekning, men også totaliteten av det norske medielandskapet sin dekning. Dette funnet samsvarte med Hjeltnes, Brurås og Syse (2003) sin konklusjon i rapporten om mediens dekning av Tore Tønne-saken, om at hver redaksjon bør se seg rundt og vurdere medietrykket fra totaliteten (Hjeltnes et al., 2003, s. 83). Samtlige av mediehusene trekker inn Tore Tønne-saken som et viktig element når de går inn i andre lignende pressedekninger. Likevel er det kun Aftenposten som peker på konkrete valg de har gjort etter lærdom fra denne saken. Aftenposten har blant annet valgt bevisst og ikke knytte enkeltnavn opp til sak, samtidig som de prøvde å finne andre løsninger på å illustrere saken. Dette begrunnes med at de ikke ønsket at mediedekningen skulle bli en for stor belastning for vedkommende. VG trekker i midlertidig frem at de fulgte med på medieomtalen samlet sett fra det norske medielandskapet og tok dette med i vurderingene sine innad i redaksjonen.

6.2 Konklusjon

Denne studien hadde som mål å undersøke hvordan VG, TV 2 og Aftenposten ivaretok sin samfunnsrolle samtidig som de balanserte offentlighetens interesse og vernet om privatlivets fred under mediedekningen av Bertheussen-saken. Funn fra analysen viser at de utvalgte medieaktørene har vært bevisst under mediedekningen av saken. De har både vært bevisst på sitt samfunnsoppdrag i demokratiet og viktigheten av det, samtidig som de har etter beste evne vist hensyn til privatlivets fred. Dette ble gjort gjennom en mediedekning som fokuserer på relevante elementer for bevisgrunnlaget og skyldspørsmålet. Informasjonen som ble publisert fra de ulike mediehusene måtte ha en nytteverdi for å kunne forklare saken. Medieaktørene har hele tiden gjort avveininger om informasjon oppfyller vesentlighetskravet. Dette samstemmer med både det Borgen (2012) og Hangaard, Simonsen og Steensen (2013) trekker frem som en viktig del av journalistisk metode. Ved å se på totaliteten av det samlede medietrykket har de har latt dette bli en del av vurderingen i redaksjonen. Dette samsvarer med kunnskaper man tok lærdom av fra rapporten *3 uker i desember*, hvor det ble presisert at det ikke finnes noen overredaktør i landet og man må selv ta ansvar og se seg rundt i saker som dette (Hjeltnes et al., 2003, s. 83). Aftenposten skiller seg fra de to andre undersøkte mediehusene, ettersom Aftenposten har gjort tatt bevisste valg for å dempe belastningen for medietrykket. Dette har de gjort ved å unngå å knytte enkeltnavn opp til sak, som kan være en ekstra belastning for vedkommende. I tillegg til dette har de prøvd å illustrere saken på andre måter som også kan dempe den eventuelle belastningen. De tre mediehusene har til felles at de har sett på den totale mediedekningen i det norske medielandskapet og vurdert dette innad i sin egen redaksjon. Funnene viser også at mediene har ivaretatt sitt samfunnsoppdrag ved å bruke instinkt, erfaring og skjønn til å vurdere skillet mellom allmenninteressen og privatlivets fred under mediedekningen av Bertheussen-saken.

6.3 Studiens bidrag

I denne oppgaven ønsket jeg å skape mer relevant kunnskap om det såkalte skille mellom offentlig interesse og privatlivets fred når det gjelder offentlige personer i rettsaker. Studiens bidrag kan ha en samfunnsmessig betydning i den grad at den kan øke kunnskapen om temaet, i tillegg til å øke bevisstheten rundt pressens samfunnsrolle i demokratiet. Per dags dato finnes det ingen tidligere forskning på mediedekningen rundt akkurat denne saken her. Saken er av stor offentlig interesse, og det er særlig viktig å ha en fri og uavhengig presse som utfører sin samfunnsrolle for å sikre et velfungerende demokrati. Det er vesentlig å øke bevissthet på hvordan mediene utfører sin samfunnsrolle som en slags vaktbikkje når man dekker slike saker med etiske problemstillinger og presenteres. Det krever større fokus og mer kunnskaper om hvordan mediene ivaretar sin rolle og allikevel klarer å balansere skillet mellom allmenninteressen og privatlivets fred. Forhåpentligvis kan min oppgave være et bidrag innenfor dette viktige temaet.

6.4 Studiens begrensninger

Oppgaven har kvalitative intervjuer som metode for å virkelig gå i dybden på feltet. På grunn av oppgavens begrensninger og omfang var det ikke gjennomførbart å gjøre en stor kvantitativ analyse av selve mediedekningen. Dette kunne vært interessant å inkludere flere mediehus og undersøke hvor mange saker de ulike mediehusene publiserte. I utgangspunktet var tanken å gjennomføre både kvalitative intervjuer med journalister og en tekstanalyse av artikler fra de valgte medieaktørene. Ideen med å kombinere disse to metodene ville vært å skape en større forståelse av både hvordan mediene faktisk tenkte og vurderte under mediedekningen av Bertheussen-saken, men også hvordan de faktisk hadde dekket den. Da problemstillingen ble satt fant jeg ut at en tekstanalyse ikke ville hatt en så stor funksjon i denne oppgaven. Av hensyn til oppgavens omfang ville jeg heller ikke fått virkelig gått i dybden slik som jeg ønsket ved å anvende en kombinert metode. I tillegg til dette er vanskelig å si hvorvidt funn fra oppgaven kan generaliseres, ettersom det er en unik sak og utvalget består av få undersøkte enheter.

6.5 Anbefaling til videre forskning

Fokuset mitt var på å virkelig gå i kjernen på hvordan journalister fra de store mediehusene som VG, TV 2 og Aftenposten reflektere og vurderte rundt det presseetiske under mediedekningen av Bertheussen-saken. Arbeidet med forskningsprosjektet har vært interessant og ikke minst givende. Medienes samfunnsrolle og hvor vidt de utfyller den samtidig som de skal balansere offentlighetens interesse og privatlivets fred, er et komplekst men særdeles viktig område. Det ville trolig vært interessant og viktig å forske på hvordan medienes dekning har utviklet seg gjennom tidene. Funn fra studien viser at flere medieaktører har ofte Tore Tønne-saken i bakhodet når de dekker lignende saker. Av den grunn ville det vært interessant å se hvordan slike mediedekninger har eventuelt utviklet og endret seg gjennom tidene. Det ville også vært interessant å se på totaliteten av det samlede medielandskapets dekning, og sammenligne deretter ulike mediehus.

7 Litteraturliste

- Avha, L & Steensen, S. (2020) Journalism theory
Wahl-Jorgensen, K., & Hanitzsch, T. (2020). *The Handbook of Journalism Studies* (2nd ed., International Communication Association Handbook Series) (s. 38 – 51). Milton: Routledge.
- Bjerke, P., Fonn, B., & Mathisen, B. (2019). *Journalistikk, profesjon og endring*. Stamsund: Orkana akademisk.
- Bjerke, P., Øvrebø, T. & Brurås, S., 2012. Nyheter og nyhetsproduksjon. I: S. Brurås, red. *Nyhetsvurderinger: På innsiden i fem redaksjoner*. Volda: IJ-forlaget
- Bjerke, P., (2009) *Refleks eller refleksjon? En sosiologisk analyse av journalistikkens profesjonsmoral*. PhD. Doktoravhandling. Oslo: Høgskolen i Volda/Universitetet i Oslo. Hentet fra https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/27246/387_Bjerke_17x24.pdf?sequence=1
- Borgen, E. (2012). Den subjektive og engasjerte undersøkende journalisten. I Warmedal, M., & Hjeltnes, G. (Red). *Gravende journalistikk: Metode, prosess og etikk*. Oslo: Gyldendal akademisk.(s. 293 – 310).
- Breirem, K. (2019). *På BA-HR bakke: En varslers historie* (3. utgave. ed.). Oslo: Solum Bokvennen.
- Brinkmann, S., Tanggaard, L., & Hansen, W. (2012). *Kvalitative metoder: Empiri og teoriutvikling*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Brurås, S. (2014). *Etikk for journalister* (5. utg. ed.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Brurås, S. (2010). *Etikk for journalister* (4. utg. ed.). Bergen: Fagbokforlaget
- Brurås (2010) Formuleringer av samfunnsoppdraget I. J. Roppen, S. Allern (Red). *Journalistikkens samfunnsoppdrag* (s.49-66). Kristiansand: IJ-forlaget.
- Brurås, S. (2009). Kriminaljournalistikkens etikk: PFU-uttalelser belyst fra tre moralfilosofiske posisjoner (PhD,Doktoravhandling) .Bergen: Universitetet i Bergen. Hentet fra https://bora.uib.no/bora-xmllui/bitstream/handle/1956/4023/Dr.thesis_Svein%20Bruras.pdf?sequence=1
- Brurås, S., & Olsen, G. (2012). *Nyhetsvurderinger: På innsiden i fem redaksjoner*. Kristiansand: IJ-forlaget.
- Brurås, S. (2012). Vær varsom- og vær dristig! I Warmedal, M., & Hjeltnes, G. (Red). *Gravende journalistikk: Metode, prosess og etikk*. Oslo: Gyldendal akademisk. (s. 313 – 325).

- Christensen, M. (2012). Ord kan drepe. I Warmedal, M., & Hjeltnes, G. (Red). *Gravende journalistikk: Metode, prosess og etikk*. Oslo: Gyldendal akademisk. (s.327 – 339).
- Dalen, M. (2011). *Intervju som forskningsmetode* (2. utg. ed.). Oslo: Universitetsforlaget
- Duckert, F., & Karlsen, K. (2017). *I medienes søkelys: Eksponering, stress og mestring*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Eide, M. (2011). *Hva er journalistikk* Oslo: Universitetsforlaget.
- Fliflet, A. (2015). Rettssikkerheten og media - besværlige sengekamerater? *Jussens Venner*, 50(1-02), 89-98.
- Gentikow, Barbara (2005), *Hvordan utforsker man medieerfaringer?* Kristiansand : IJ-forlaget
- Grenness, T. (2020). *Slik løser du metodeproblemene i bachelor- og masteroppgaven* (1. utgave. ed.). Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Grimstad, C. (2012) Undersøkende journalistikk om kjendiser og privatliv – hva er av offentlig interesse? I Warmedal, M., & Hjeltnes, G. (Red). *Gravende journalistikk: Metode, prosess og etikk*. Oslo: Gyldendal akademisk. (s. 354 – 372).
- Gripsrud, J. (2017). *Allmenningen: Historien om offentligheten*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Grønmo, S. (2016). *Samfunnsvitenskapelige metoder* (2. utg. ed.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Handgaard, B., Simonsen, A., & Steensen, S. (2013). *Journalistikk: En innføring*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Hippe, I. (2003). *Mektig og avmektig: Tore Tønne, media og maktspeilet bak kulissene*. Oslo: Genesis.
- Hjeltnes, G., Brurås, S., Syse, H., & Norsk presseforbund. (2003). *3 uker i desember: En kritisk gjennomgang av medienes rolle i den såkalte Tønne-saken*. Oslo: Norsk presseforbund.
- Jacobsen, D. (2015). *Hvordan gjennomføre undersøkelser?: Innføring i samfunnsvitenskapelig metode* (3. utg. ed.). Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Krumsvik, R. (2014). *Forskningsdesign og kvalitativ metode: Ei innføring*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009): *Det kvalitative forskningsintervju*. Gyldendal akademisk.

Leseth, B, A. & Tellemann, M.S (2014) Hvordan lese kvalitativ forskning? Cappelen Damm Akademisk

Mathiesen, T. (2010). *Makt og medier: En innføring i mediesosiologi* (5. utg.]. ed.). Oslo: Pax

Mediebedriftenes Landsforening (2021, 15. september). *Mediehusenes lesertall: VG størst totalt – Aftenposten størst på papir*. Hentet fra: <https://www.mediebedriftene.no/artikler/2021/mediehusenes-lesertall--vg-storst-totalt---aftenposten-storst-pa-papir/>

Nergården Jortveit (2021, 1. oktober) Journalistisk metode, Norsk Presseforbund. Hentet fra: <https://presse.no/pfu-nyhet/journalistisk-metode/>

Njaastad, O. (2012). *Nyhetsjournalistikk : Journalistens samfunnsoppdrag*. Oslo: Gyldendal akademisk.

Norsk Journalistlag.(2022, 06. mai) Stor pressefrihet og høy tillit til mediene må ikke bli sovepute. Hentet fra <https://www.nj.no/nyheter/stor-pressefrihet-og-hoy-tillit-til-mediene-ma-ikke-bli-sovepute/>

Norsk Presseforbund (2021, 01. januar). Vær-Varsom Plakaten. Hentet fra: <https://presse.no/pfu/etiske-regler/vaer-varsom-plakaten/>

Oltedal, A., & Ytterstad, A. (2012). Journalistrollen og etikk: Om spenninger i forståelse av journalistrollen. In *Norske medier: Journalistikk, politikk og kultur* (pp. 57-86). Kristiansand.

Quist, C & Haug Røset, H (2021, 14. januar). Teateret og truslene: Dette er Bertheussen-saken. *VG*. Hentet fra: <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/yRgq9g/teateret-og-truslene-dette-er-bertheussen-saken>

Raaum, O. (2003). *Dressur i pressen: Selvjustis i internasjonalt perspektiv*. Oslo: Universitetsforlag.

Riaz, W (2021, 15. januar). Laila Anita Bertheussen dømt til fengsel i et år og åtte måneder. *Aftenposten*. Hentet fra <https://www.aftenposten.no/norge/i/PR5K10/laila-anita-bertheussen-doemt-til-fengsel-i-et-aar-og-aatte-maaneder>

Roppen, J., & Allern, S. (2010). Journalistikkens samfunnsoppdrag. *Journalistikkens samfunnsoppdrag*. Kristiansand: Cappelen Damm AS: IJ forlaget

Røssland, L., Østbye, H., & Brurås, S. (2006). *Morderjakt og mediemakt : Journalistisk metode, sjanger og etikk i dekning av Orderudsaken*. Oslo: Cappelen akademisk forlaget

Røssland, L. (2019). *Norsk kriminaljournalistikk etter 2000 : En vegg av krim*. Oslo: Cappelen Damm akademisk.

Salvesen, L.P., & Salvesen, L. T. (2022). *Søke sannhet : Etikk og metode for forskere og journalister* (1. utgave. ed.). Bergen: Fagbokforlaget.

.

Sjøvaag, H (2010): Samfunnskontraktens opphav og ideologiske funksjon I. J. Roppen, S. Allern (Red). *Journalistikkens samfunnsoppdrag* (s.36-47). Kristiansand: IJ-forlaget.

Solberg, H. (2012). Nye tider for gravejournalisten. I Warmedal, M., & Hjeltnes, G. (Red). *Gravende journalistikk: Metode, prosess og etikk*. Oslo: Gyldendal akademisk. (s.254 – 268).

VG (2022). Trafikkregler for VGs redaksjon. Hentet fra <https://www.vg.no/trafikkregler/>

Wessel-Aas, J. (2012) Når journalister havner i rettsalen- og hvordan de kan unngå det. I Warmedal, M., & Hjeltnes, G. (Red). *Gravende journalistikk: Metode, prosess og etikk*. Oslo: Gyldendal akademisk. (s. 340 – 353).

Østbye, H., Helland, K., Knapskog, K., Larsen, L., & Moe, H. (2013). *Metodebok for mediefag (4. utgave)*. Bergen: Fagbokforlaget.

Øvrebø, T., (2012). Nyheter i konkurranse. I: S. Brurås, red. *Nyhetsvurderinger: På innsiden i fem redaksjoner* (s.37-58).. Volda: IJ-forlaget,

Øy, N. (2013). *Medierett for journalister*. Oslo: Cappelen Damm akademisk.

8 Vedlegg

Intervjuguide

Innledning

- Hvilken redaksjon arbeider du i? Stillingstittel?
- Hvilket saksfelt pleier du å dekke?
- Hva er din erfaring med å dekke rettsaker med offentlige personer?
- Hva gjør nettopp denne saken av offentlig interesse?

Det generelle arbeidet med Bertheussen-saken

- Hvordan har du og redaksjonen jobbet med denne saken? Hadde dere en strategi?
- Hvordan har researchen vært?
- Hvilke vurderinger ble gjort i forkant av rettsaken? Og underveis?
- I retten får man vite all informasjon, men hva skjer med informasjonen når den skal via mediene? Hva kommer med i den endelige presentasjonen?
- Hvordan har dere arbeidet med kilder og hvilke vurderinger har blitt tatt ved valg av kilder?
- Hva slags vurderinger ble tatt når vinkling skulle velges?

Presseetiske vurderinger

- Hvilke presseetiske vurderinger ble tatt stilling til under mediedekningen av Bertheussen-saken?
- Hvilke presseetiske vurderinger brukte dere mest tid på?
- Hvordan skilte dere mellom informasjon som er av allmenn interesse og ikke av publikums nysgjerrighet? Hvor mye informasjon/detaljer var innfor å dele for å oppfylle pressens samfunnsoppdrag?

- Har det vært en diskusjon i redaksjonen på hva som burde publiseres og ikke, i så fall hvordan har denne diskusjonen vært?
- Hvilke saker/ deler av rettsaken har det vært mest diskusjon om? Hvorfor tror du at det ble mest diskusjon om det?
- Hva var de mest betente presseetiske spørsmålene eller diskusjonene?
- Hvordan håndterte dere journalistikkens samfunnsoppdrag og rolle samtidig som dere skulle verne om privatlivets fred under mediedekningen av denne saken?
- Reflektere dere noen gang over trykket, da særlig med vekt på en løpende nyhetsdekning på flere plattformer?
- Når opplevde du at det var vanskelig å verne om Bertheussen sitt privatliv?
- Opplever dere at VVP retningslinjer er tydelig nok i slike saker?

Helt til slutt

- Hva har vært mest utfordrende ved å dekke akkurat denne saken?
- Hvordan oppfatter du journalistikkens samfunnsrolle i denne saken?
- Helt til slutt, har du noe annet du har lyst til å tilføye?